

1 § Utökning av antalet suppleanter i konstitutionsutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, på begäran av Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp, tillstyrkt att antalet suppleanter i konstitutionsutskottet skulle utökas från 20 till 21.

Kammaren medgav denna utökning.

2 § Val av extra suppleant i konstitutionsutskottet

Företogs val av extra suppleant i konstitutionsutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i konstitutionsutskottet
Göran Lindblad (m)

3 § Utrikespolitisk debatt

Utrikespolitisk debatt

Anf. 1 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! På tröskeln till ett nytt sekel finns det anledning att känna såväl framtidstro som osäkerhet över utvecklingen i världen. Bakom oss ligger två världskrig och oräkneliga regionala konflikter, kolonialism, folkmord och historiens skamfläck – Förintelsen.

Det kalla krigets kramp är över, och demokratin går framåt i stora delar av världen. Frihandel skapar förutsättningar för ekonomisk utveckling och jämnare fördelning av resurser. Människors vardagsintressen vävs samman över gränser. Säkerhet skapas alltmer genom samarbete. Sveriges säkerhetspolitiska situation har förmodligen aldrig varit bättre.

Ändå kan vi inte blunda för hoten och utmaningarna. Bristande respekt för de mänskliga rättigheterna finns i vår värld, liksom massfattigdom, epidemier och miljöhot. Inbördeskrigen plågar oss, drivna av förtryck av minoriteter och rädsla för det annorlunda. Våra egna samhällen kämpar mot arbetslöshet, organiserad brottslighet och ökade klyftor mellan människor.

I detta läge är det viktigt att ta fasta på de stora framsteg som gjorts och med kraft ta oss an de uppgifter vi står inför. Det gäller att göra våra egna samhällen trygga och hållfasta, samtidigt som vi måste bejaka det internationella samarbetet och solidariteten. Att aktivt medverka till en vitalisering av samarbetet i vårt närområde och i Europa samtidigt som vi tar vårt globala ansvar måste för Sverige vara en självklarhet.

Fru talman! I Norden delar vi historia och kultur och förstår till stor del varandras språk. Integrationen är så långtgående att människor kan ta den för given. Det nordiska samarbetet är en grundval för regeringens agerande i närområdet, i Europa och i världen. Sverige är i år ordförande i det nordiska regeringssamarbetet. Regeringen vill fördjupa samarbetet med koncentration på att öka sysselsättningen och förbättra vår miljö.

Östersjöområdet och Barentsregionen, som under det kalla kriget präglades av konfrontation, utvecklas i dag till modeller för samarbete och säkerhet i det nya Europa. Östersjötoppmötet i Riga och Barentsrådets utrikesministermöte i Luleå bekräftar den värdegemenskap som i dag råder. Regionen har möjlighet att bli ett tillväxtcentrum i Europa.

Barentssamarbetet har lett till ökad kärnsäkerhet, bättre betingelser för ekonomisk utveckling och fler kontakter över gränserna.

Östersjösamarbetet tar sig inte bara an de nya möjligheterna. Det är också ett samarbete för att hantera en del av de problem som följt den positiva utvecklingen i Central- och Östeuropa. Den grupp som bekämpar organiserad brottslighet fick förnyat uppdrag vid Rigamötet. Handelsministrarna skall på svenskt initiativ söka underlätta handelsvillkoren i regionen för små och medelstora företag. Vid utrikesministermötet i juni skall ett förslag till Agenda 21 för att främja en hållbar utveckling i Österjöregionen antas.

Sveriges insatser för att skapa ett gott grannskap i närområdet och en framgångsrik EU-utvidgning är omfattande. I mars lägger regeringen fram sitt förslag till ett nytt treårsprogram för samarbetet med Öst- och Centraleuropa. Samarbetet inriktas nu alltmer på att stödja Estlands, Lettlands, Litauens och Polens medlemskap i EU och på att knyta Ryssland fastare till europeiska samarbetsstrukturer.

För att förverkliga ett integrerat Europa – bortom historiska, politiska och ekonomiska skiljelinjer – måste alla berörda stater och organisationer förena sina ansträngningar. Motorn i denna process är EU och dess öppnande österut. Vårt beslut nyligen att inbjuda nya medlemmar var ett stort framsteg för Europa. Alla kandidatländer är nu med i utvidgningsprocessen, vilket stärker reformarbetet och stabiliserar demokratin.

Det starkaste motivet för utvidgningen är att främja säkerheten i hela Europa. Samtidigt bidrar EU-utvidgningen till ekonomisk utveckling och en god miljö i dagens och morgondagens medlemsländer.

Vi måste i EU förnya institutionerna och reformera samarbetet – inte minst på jordbruksområdet – så att unionen kan fungera effektivt också med nya medlemmar. För kandidatländerna gäller det att uppfylla medlemskapets krav på demokrati, god miljö samt en väl fungerande marknadsekonomi, förvaltning och rättsväsende.

De baltiska staternas integration i det nya Europa är ett starkt svenskt intresse. De reformerar nu på ett kraftfullt sätt sina samhällen för att kunna bli medlemmar i EU. Samarbetet dem emellan och med Ryssland har utvecklats positivt. Den ekonomiska utvecklingen är imponerande.

Regeringen har tagit initiativ till ett nordiskt program för att stödja balansen på de rättsliga, polisiära och migrationspolitiska områdena.

Utvidningen bör gå hand i hand med en utveckling och fördjupning av samarbetet i EU. Samtidigt som gemenskapen blir större måste den bli ett effektivt redskap för att möta den verklighet Europas medborgare står inför, bl.a. hög arbetslöshet, miljöproblem och sociala orättvisor.

Utvidningsförhandlingar inleds även med Cypern. Fredsansträngningarna förs därmed in i ett kvalitativt nytt skede. Det bör stärka förutsättningarna att äntligen nå en varaktig lösning av den konflikten.

Regeringen vill att EU skall utveckla relationerna till Turkiet. Landet har ett tydligt medlemskapsperspektiv, vilket innebär att vi förväntar oss förbättringar vad gäller respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och minoritetsskydd.

Regeringen vill medverka till att EU visar öppenhet mot omvärlden och ett starkt globalt engagemang. Den europeiska medelhavspolitiken måste t.ex. i högre grad rymma ambitioner att skapa frihandel på alla områden, också på jordbruksområdet, samt en bred satsning på utveckling och kulturell dialog.

Regeringen verkar genom EU för att det multilaterala handelspolitiska regelverket inom Världshandelsorganisationen, WTO, skall fortsätta att minska hindren för ekonomiskt utbyte, handel och investeringar.

Införandet av den gemensamma valutan får stor betydelse för EU, även för de länder som inte deltar från start. Sverige kommer därför att bidra till att EMU blir framgångsrikt.

Regeringen arbetar för att möjligheterna i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik skall utnyttjas. Amsterdamfördraget har skapat förutsättningar för en fördjupning av detta samarbete, bl.a. genom förstärkt förmåga att förebygga och hantera konflikter.

EU behöver en mer restriktiv vapenexportpolitik. Regeringen vill att de riktlinjer som Europeiska rådet har antagit förtydligas i restriktiv riktning i en uppförandekod. Regeringen verkar också för att kommissionens initiativ om en EU-strategi för försvarsindustrin bl.a. skall leda till mer restriktiva regler för export av krigsmateriel och ökad öppenhet kring EU-ländernas vapenexport.

Fru talman! President Jeltsins betydelsefulla besök i Sverige var en bekräftelse på ett allt intensivare svensk-ryskt samarbete. Den positiva utvecklingen av utbytet på alla områden mellan Ryssland och Sverige bygger på en fördjupad gemenskap mellan våra länder.

Besöket utgjorde också en del i strävandena att knyta Ryssland fastare till det europeiska samarbetet. Regeringen vill underlätta detta närmande genom ökat stöd till reformarbetet i Ryssland.

Regeringen uppmanar Ryssland att underteckna gränsavtalen med Estland och Lettland. Ett sådant steg skulle ha en förtroendeskapande effekt av stor betydelse för hela Östersjöområdet.

Det är glädjande att Ryssland framfört konkreta förslag för att stärka förtroendet och samarbetet i Östersjöområdet. Regeringen vill fortsätta att diskutera dessa, inte minst vad gäller ekonomi, miljö och mellanfolkliga kontakter. Regeringen vill bygga ut det praktiska militära samarbetet med Ryssland inom ramen för Partnerskap för fred. Däremot avvisar vi tankar på regionala militära säkerhetsarrangemang.

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Ramöverenskommelsen mellan Nato och Ryssland är en grundsten i det alleuropeiska säkerhetsbygget. Båda parter har ansvar för att avtalet fylls med konkret innehåll. Hela Europa har intresse av en positiv och konstruktiv relation mellan Ryssland och Nato.

Detta avtal, tillsammans med en fördjupning av Partnerskap för fred, bildandet av det Euroatlantiska partnerskapsrådet och beslutet att inbjuda tre centraleuropeiska länder som medlemmar är uttryck för en nyorientering hos Nato. Bred samverkan bidrar till hela Europas säkerhet. Det är angeläget att denna förändringsprocess fortsätter.

Gemensam krishantering och fredsfrämjande blir allt tydligare den militära huvuduppgiften för Europas stater. Regeringen samarbetar med Nato för att möta den nya säkerhetspolitiska dagordningen. På detta område, liksom i andra säkerhetspolitiska frågor, har Sverige ett nära samarbete med Finland.

Samverkan med Nato omfattar inte försvaret av vårt territorium. Sveriges militära alliansfrihet, syftande till att vårt land skall kunna vara neutralt i händelse av krig i vårt närområde, består. Sverige har som militärt alliansfritt land med ett starkt engagemang för FN alltid gjort skillnad mellan försvaret av vårt eget territorium och fredsinsatser på FN:s uppdrag. Denna tydliga uppdelning består och utgör en grund för vårt samarbete med Nato.

Regeringen strävar efter en alleuropeisk säkerhetsordning, i vilken de europeiska länderna samverkar för att hantera den nya tidens säkerhetsproblem. I denna process skapas förutsättningar för minskade rustningar och en successiv utfasning av kärnvapnen.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, utgör med sin breda medlemskrets och allomfattande säkerhetssyn en annan grundsten i det europeiska säkerhetsbygget. OSSE:s viktigaste uppgifter är i dag konfliktförebyggande verksamhet, krishantering och försoningsinsatser efter en konflikt samt rustningskontroll.

Europarådets ökade medlemsantal är ett uttryck för demokratins frammarsch på vår kontinent. Europarådets insatser bidrar till att konsolidera demokratin, stärka respekten för mänskliga rättigheter och främja rättsstatens principer. Regeringen verkar för en effektiv uppföljning av Europarådets toppmöte i oktober förra året. Det gäller i synnerhet det program om barns behov av skydd som tillkommit på svenskt initiativ.

Den fredliga utvecklingen på Balkan förutsätter ett långsiktigt internationellt engagemang. De krafter som stöder Daytonavtalet behöver omvärldens bistånd för att försoningen skall bli starkare än de splittrande krafterna. Så kan möjligheter skapas för människor att återvända hem.

Det svenska stödet till återuppbyggnaden prioriterar hjälp till demokratiska och ekonomiska strukturer samt flyktingåtervändande. Stödet skall bidra till en integration av regionen i det europeiska samarbetet.

Fredsarbetet i Bosnien kräver fortsatt militär och polisiär närvaro. Den svenska regeringen är beredd att fortsätta bidra med trupp under förutsättning att FN:s säkerhetsråd ger mandat. En sådan styrka bör, liksom den nuvarande, organiseras av Nato och ha ett inslag av amerikanska trupper på marken. Ett fortsatt brett deltagande, inklusive av Ryssland, är också nödvändigt.

Det är angeläget att det amerikanska engagemanget i Europa vidmakthålls. Förenta staternas närvaro har stor betydelse för fred och utveckling i hela Europa.

Fru talman! Sveriges medlemskap och starka engagemang i Förenta nationerna förblir en grundpelare i regeringens utrikespolitik.

Genom FN är vi med och bygger den internationella rättsordning som tryggar också vår egen säkerhet. FN är ett oundgängligt redskap i kampen mot de långsiktiga hoten mot mänsklig överlevnad.

Sveriges inval i säkerhetsrådet för perioden 1997–1998 var ett uttryck för förtroende för vår utrikespolitik. Regeringen vägleds i rådsarbetet av det program som jag redovisade för riksdagen efter invalet. Vi vill verka för tidiga, helst förebyggande, och samordnade FN-insatser i konfliktsituationer och för ett öppnare säkerhetsråd. Det överordnade målet är att FN och säkerhetsrådet så effektivt som möjligt skall kunna upprätthålla internationell fred och säkerhet.

Regeringen värnar ett fast och enigt FN-agerande i Irak. Säkerhetsrådets resolutioner skall respekteras och Iraks massförstörelsevapen elimineras. Det är oacceptabelt att Irak allvarligt försvårar FN:s kontrollverksamhet. Saddam Husseins politik har skapat ett stort mänskligt lidande för landets medborgare, inte minst för det kurdiska folket i norr. För att undvika ytterligare lidande måste Iraks ledare samarbeta med FN och möjliggöra en fredlig lösning på en allvarlig internationell kris.

Regeringen arbetar för att de negativa humanitära följderna av internationella sanktioner skall begränsas så långt som möjligt. Humanitära behov och respekten för de mänskliga rättigheterna står i centrum vid svenska ställningstaganden.

Vi vill uppnå bättre samverkan mellan militära, polisiära och andra civila FN-insatser. Det var därför vi som rådsordförande i juli i fjol tog ett initiativ om civilpolis i FN-operationer – i många fall en nyckelgrupp för att hantera inbördes konflikter. Vi följer nu upp detta initiativ, både inom FN och i Sverige. I dag står 100 poliser till förfogande för FN:s beredskapssystem för fredsfrämjande insatser.

Efter generalsekreterare Kofi Annans tillträde har betydande framsteg gjorts för att reformera FN. Vi har fått en bättre politisk ledning och en rationaliserad organisation.

Under 1998 kommer regeringen att verka för införandet av ett nytt finansieringssystem av FN:s utvecklingsverksamhet som ger större förutsägbarhet och jämnare bördefördelning. Det planerade millenniemötet i generalförsamlingen erbjuder ett tillfälle att rikta fokus på FN:s framtida uppgifter.

Det som ytterst avgör FN:s framgång är medlemsstaternas politiska vilja att stödja och använda sig av FN och att ställa nödvändiga resurser till dess förfogande. Alla medlemsstater måste betala bidrag fullt ut, i tid och utan villkor. Detta gäller i synnerhet den största bidragsgivaren. Förenta staternas betalningsvilja hotar det fortsatta reformarbetet.

Ett decennium efter det kalla krigets slut står ännu omfattande kärnvapenarsenaler mot varandra, och spridningshotet finns kvar. Arbetet för en värld fri från massförstörelsevapen har fortsatt hög prioritet för den svenska regeringen.

Prot. 1997/98:65
11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Kärnvapenstaterna bör ta kärnvapnen ur beredskapsläge. Regeringen verkar för att Canberrakommissionens förslag för att uppnå en kärnvapenfri värld tas till vara i det internationella nedrustningsarbetet.

Stater som frivilligt avstått från att inneha kärnvapen har rätt att få garantier att inte utsättas för användning eller hot om användning av kärnvapen. Regeringen vill få till stånd ett internationellt, legalt bindande avtal på detta område.

En viktig del av nedrustningsarbetet är den internationella exportkontrollen, där Sverige spelar en aktiv roll. Det gäller att förhindra att vapen och känslig högteknologi hamnar i orätta händer – att försvåra för länder att tillverka massförstörelsevapen.

I inbördeskrig orsakar lätta vapen ohyggligt mänskligt lidande. Regeringen kommer aktivt att arbeta för konkreta kontrollåtgärder när det gäller dessa vapen. Regeringen har i dagarna informerat FN:s generalsekreterare om att vi redan nu tillämpar de grundläggande åtagandena i Otawakonventionen om totalförbud mot antipersonella minor.

Den 10 december 1948 antog Förenta nationernas generalförsamling den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Här lades grunden till det omfattande internationella regelverk som i dag finns för att värna människovärdet.

Som en del av 50-årsminnet kommer regeringen att lämna en redogörelse för politiken för de mänskliga rättigheterna. Större uppmärksamhet än hittills skall ägnas åt de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Andra områden som betonas är barns, kvinnors och minoriteters rättigheter. Vi skall intensifiera våra ansträngningar att uppnå ett totalt avskaffande av dödsstraffet. Mänskliga rättigheter är avgörande för att främja demokratins kultur.

Utvecklingssamarbetet är ett oundgängligt instrument för Sveriges internationella ansvarstagande. Demokratiska och ekonomiska framsteg i många samarbetsländer gör det möjligt för Sverige att bli en uppskattad partner för dem vilkas egen uppgift det är att kräva sin rätt, att befria sig från fattigdom och ta kontroll över sin framtid. Med den nya biståndspolitik som växt fram har vi lagt en god grund för biståndsökningar de kommande åren.

Fru talman! Ur säkerhetspolitisk synvinkel är det huvudsakligen positivt att nationers gränser blir öppnare och att länder och folk förs närmare varandra i den snabba internationalisering som nu sker av ekonomi, kultur, teknik och värderingar.

Globaliseringen har inneburit en möjlighet för många miljoner människor i tidigare fattiga delar av världen att resa sig ur fattigdom. Men i dess spår ser vi också ökade sociala skillnader. De skickligaste och mest konkurrenskraftiga kan utnyttja den globala ekonomins dynamiska krafter. För många krymper världen, och nya möjligheter öppnar sig.

Andra upplever att de inte behövs eller att de förlorar den plats som de haft på grund av den globala ekonomins centrifugala krafter. I marginalen finner vi lågutbildade, eftersatta regioner och hela länder.

Globaliseringens goda sidor – integration och ekonomiska framsteg – skapar de bästa möjligheter vi någonsin haft för att nå fred, demokrati och utveckling. Men globaliseringen behöver också ett globalt politiskt och etiskt ramverk. Att utveckla politiska instrument på internationell

nivå för att handskas med globaliseringens negativa krafter är också att förebygga konflikter.

Detta behov blir inte minst tydligt i Öst- och Sydostasien där bilden snabbt har förändrats. Länder som sett en tillväxt utan motstycke har kastats in i en djup finansiell och strukturell kris. Brister i ekonomiska och politiska system har blivit tydliga. De sociala och miljömässiga problemen är stora.

Återhämtningen kan ta tid. Men de omställningar som nu genomförs kan på sikt återge dessa länder en framträdande position i världsekonomin. Länder kan gå stärkta ur krisen om de kan reformera sitt styrelsesätt i riktning mot ökad demokrati, pluralism och öppenhet. Det pågående arbetet med att utforma en svensk Asienstrategi markerar regeringens starka intresse att utveckla relationerna med länderna i Asien.

Vi har genom krisen i Asien blivit påminda om det starka ömsesidiga beroendet mellan länder och folk och om behovet av internationell samverkan. Dagens öppna ekonomier, den fria handeln och snabba finansiella transaktioner kräver ett ekonomiskt och politiskt ledarskap som kan svara snabbt vid kriser och samtidigt ha ett brett globalt och långsiktigt angreppssätt på gemensamma ödesfrågor.

Fru talman! Mellanöstern delar en lång gemensam historia och ett rikt kulturarv med Europa. Fred i regionen är ett gemensamt intresse. Regeringen är därför djupt oroad över att fredsprocessen har kört fast. Israel har rätt till säkra och erkända gränser. Palestinierna har rätt att bilda en demokratisk stat och uppnå ekonomisk säkerhet. En uppgörelse förutsätter att Israel drar sig tillbaka från Västbanken och Gaza i enlighet med folkrättens krav och parternas överenskommelser. Alla goda krafter i området och omvärlden måste samverka för att konfrontation skall ersättas med samverkan.

Israel måste därför upphöra med den folkrättsstridiga bosättningspolitiken och undanträngningen av palestinier från Jerusalem. Säkerhetssamarbetet måste vidmakthållas för att hindra terrordåd. Jerusalems ställning måste ingå i en allomfattande och rättvis fredsuppgörelse. Folkrätten och respekten för de mänskliga rättigheterna måste upprätthållas av båda parter.

Afrika uppvisar flera ansikten. Nöd och våld är verklighet för många människor. Samtidigt pågår löftesrika förändringar. En afrikansk renässans synes möjlig. Regeringen strävar efter att utveckla ett närmare partnerskap med de framväxande demokratiska afrikanska samhällena. Vi vill utveckla vårt starka historiska engagemang för en ny tids krav. I mars lägger regeringen fram sitt förslag till en förnyad Afrikapolitik.

Våldet i Algeriet fick förnyad styrka under fastemånaden Ramadan. Regeringen har agerat för att i dialog med Algeriet söka få stopp på det ohyggliga våldet. Det är nödvändigt att den algeriska regeringen får till stånd en nationell kraftsamling mot den fega och chockerande terrorismen. Öppenhet, demokratisering och en fungerande rättsstat är en förutsättning för att bryta våldet och isolera de ansvariga.

Det är glädjande att parterna nu kommit överens om att genomföra FN:s fredsplan för Västsahara. Regeringen stöder fredsprocessen med civilpolisering och är därutöver beredd att bidra med valövervakare. Vi undersöker också möjligheter till insatser på minröjningsområdet.

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Utvecklingen i Latinamerika är positiv. Det tålmodiga arbetet för en demokratisk utveckling och öppnare ekonomier har resulterat i en positiv utveckling i så gott som hela regionen. Ännu återstår nödvändiga sociala reformer inom t.ex. utbildning och hälsovård för att minska fattigdomen och trygga demokratin. Sverige kommer i maj att stå värd för ett möte mellan handels- och ekonomiministrar från Latinamerika för att stimulera handel och investeringar.

I Centralamerika har ett uthålligt fredsarbete från såväl inhemska demokratiska krafter som internationella ansträngningar lett till att fred och demokrati nu råder i hela regionen för första gången sedan självständigheten i början av förra århundradet.

Fru talman! När skeenden utanför vårt eget land alltmer påverkar svenskers liv blir gränsen mellan inrikes- och utrikespolitik mindre tydlig. Den värdegemenskap som utgör grunden för en levande demokrati på nationell nivå måste i dag sökas även på internationell nivå.

Svenskars framtida välfärd är intimt sammanflätad med människors i vår omvärld. Vår delaktighet och solidaritet bidrar till framtidshopp för andra.

Vi vill därför fördjupa och bredda samarbetet i vårt närområde och Europa. Vi måste ta vara på den historiska möjligheten att skapa ett integrerat demokratiskt Europa och förverkliga en ordning där säkerhet söks i samarbete och som inte accepterar våld som lösning på politiska motsättningar.

Vi vill därför förnya det globala samarbetet. Utmaningarna mot människors liv och välfärd – globala miljöhot, ohälsa, fattigdom, massförstörelsevapen, protektionism och brott mot mänskliga rättigheter – kan bara mötas i internationell samverkan.

Anf. 2 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Trots de akuta hoten finns det anledning att känna optimism över utvecklingen. Globalt sker betydande framsteg mot demokrati och marknadsekonomi. I Europa, vår egen världsdel, byggs en kraftfull säkerhetsordning. Den europeiska integrationen tar ett stort steg framåt mot Europas enande. Den gemensamma valutan förverkligas. Det är av historisk betydelse.

Trots de olika hoten, den avstannade fredsprocessen i Mellanöstern, våldet i Algeriet och på andra håll, har utsikterna för hela mänskligheten aldrig tett sig ljusare än nu. Det är ett stort ansvar att utveckla samarbetet både globalt och i Europa.

Låt mig i det sammanhanget understryka det regeringen säger om Irak. Säkerhetsrådsresolutioner skall respekteras och Iraks massförstörelsevapen elimineras. Saddam Hussein vållar ett våldsamt lidande för sin egen befolkning och hotar sina grannländer.

Fru talman! För första gången någonsin skapas nu verklig världsmarknad och en global ekonomi där jordens alla länder i stigande grad deltar. Längre var världsmarknaden begränsad till Västeuropa, Nordamerika och västra Stillahavsområdet. Bara en femtedel av jordens befolkning deltog egentligen i världsmarknaden. Protektionismen dominerade i Östeuropa, Asien, Afrika och Latinamerika.

Nu ser vi en annan utveckling. Nu liberaliseras marknaderna. Avreglering och privatisering sker i de flesta länder. Det är u-världens stora

chans. Förutsättningen för en snabb fattigdomsavveckling är en kraftig ekonomisk tillväxt som i sin tur är beroende av en öppen världsmarknad. Erfarenheten visar att det är möjligt att utveckla ett land från absolut fattigdom till relativt välstånd på en generation.

Inget land, inte ens mycket stora länder som Kina eller Indien, kan klara sig på egen hand. Alla är beroende av världshandeln och det globala ekonomiska samarbetet.

Är då globaliseringen och den allt vidare världsmarknaden bra? Krisen i Ostasien skapar debatt om detta. Vi vet bestämt att världsmarknad och globalisering är mycket bättre än motsatsen. Mänskligheten har lång erfarenhet av skyddade marknader och nationella monopol. Protektionism skapar fattigdom. På 1930-talet skapade den katastrof. Spåren förskräcker.

De ostasiatiska länderna har varit extremt framgångsrika. Ingen annan grupp länder har någonsin i världshistorien skapat större ekonomisk tillväxt och snabbare minskning av fattigdomen. Det är en enastående prestation.

Krisen i Ostasien ställer krav på mer marknad, inte mindre. Staten måste sluta med skadliga interventioner och i stället koncentrera sig på sin viktiga övervakande roll. Korrupktion och sammanväxning av statsmakt med banker och storföretagsamhet är orsaken till de finansproblem som många länder drabbas av. Också demokratin behöver stärkas.

I det här sammanhanget måste vi slå vakt om de globala institutionerna och stärka dem. Världshandelsorganisationen, Valutafonden, Världsbanken liksom FN-systemet spelar en viktig roll, och den internationella rättsordningen likaså.

Många ostasiatiska länder får genom kraftiga devalveringar sin export mycket konkurrenskraftig. Det kommer att föda krav på protektionism. För den europeiska unionen är det därför särskilt viktigt att värna frihandeln.

Protektionismens fula tryne döljs ofta under vackra masker. Social- och miljöklausuler handlar ytterst om att stänga ute produkter från fattigare länder. Det kan aldrig vara en riktig politik att förvägra fattiga länder möjligheten att utveckla sitt välstånd. Undantaget är de enstaka fall där FN:s säkerhetsråd har beslutat om sanktioner.

Sveriges röst för frihandel måste vara tydlig och klar både i EU och globalt.

Europa befinner sig nu i ett mycket dynamiskt skede. En europeisk säkerhetsordning håller på att skapas. Nya demokratier i Central- och Östeuropa har påbörjat processen mot medlemskap i Europeiska unionen. En gemensam valuta skapas. Europa tar viktiga steg för att säkra frihet, fred och välstånd.

Nato växer allt tydligare fram som en central del i den europeiska säkerhetsordningen. Nato har i likhet med Europarådet och EU beslutat att vara öppet för alla Europas demokratier. Det skall inte bli några nya skiljelinjer i Europa. Europa är ett och odelbart.

Därmed görs den slutliga räkningen upp med den pakt mellan Hitler och Stalin som påverkade Europa ända fram till 1990-talet.

Natos process för öppenhet är av historisk betydelse. Den kompletterar den europeiska integrationen och löser uppgifter som denna inte kan klara av.

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Natos främsta styrka är att klara en central uppgift för en säkerhetsordning, nämligen att garantera säkerheten också för små länder som inte kan försvara sig mot aggression på egen hand. Det är också därför som alla nya demokratier i Central- och Östeuropa vill bli medlemmar.

Nato, som bygger på USA:s starka närvaro i Europa, är den enda organisation som kan klara Europas två viktigaste säkerhetspolitiska utmaningar de närmaste åren. Den ena uppgiften är att förhindra att krig åter blossar upp i Bosnien och kanske sprider sig på Balkan. Den andra uppgiften är att integrera Ryssland med Europa och väst.

Rysslands utveckling mot en stabil demokrati och marknadsekonomi kan enbart ske tillsammans med trygga grannländer.

Medlemskap i alliansen ger den säkerhet som är nödvändig för att grannländerna skall känna sig trygga i sin relation med Ryssland. Det möjliggör ökad handel och annan fredlig kontakt över gränserna. Det är särskilt viktigt för de många miljoner ryssar som bor i Rysslands grannländer.

Trygga länder kan ha en generös och öppen politik. Osäkerhet och hot föder krav på slutenhet och stängda gränser.

Vad grannländerna fruktar är inte dagens Ryssland. Tvärtom ser de hur president Jeltsin och hans olika regeringar främjat självständigheten och upplöst Sovjetunionen. Det som oroar är de rödbruna krafterna, de revanschister som vill bedriva maktpolitik med udden riktad mot det s.k. nära utlandet.

Presidentvalskampanjen våren 1996 visade hur annorlunda det kunde ha sett ut om valet hade fått en annan utgång. Natoutvidgningen gör det svårare för sådana politiska krafter i Ryssland.

Det ligger i allas vårt intresse att Ryssland får en god utveckling mot demokrati och marknadsekonomi. Därmed kan landets befolkning få en snabbt växande levnadsstandard. Det kan bara ske i samarbete med Europa och västvärlden.

Det är en fördel för säkerheten i Östersjöområdet och hela Europa att Polen snart och Baltikum så småningom blir medlemmar i Nato och att det finns ett gott samarbete mellan Nato och Ryssland.

För Sverige är det självklart, vilket också riksdagen uttryckt, att verka för en kraftfull europeisk säkerhetsordning och själv delta i denna. Det vore inte rimligt att Sverige stod vid sidan av väsentliga delar av den europeiska säkerhetsordningen. Det räcker inte med att bara återupprepa riksdagens beslut från 1992.

Trots att många viktiga steg har tagits har Nato inte beslutat om de baltiska ländernas medlemskap. Skulle så bli fallet vore motsvarande steg naturligt för Sverige. Vi skulle kunna få en Östersjölösning med Nato i nära samarbete med Ryssland som en fast säkerhetsordning för hela Nordeuropa. Det skulle kunna vara ett viktigt framsteg för frihet, fred och stabilitet.

Därmed skulle också för första gången hela Norden och Baltikum kunna finnas inom samma gemensamma säkerhetsordning. Också i ett nordiskt perspektiv vore denna utveckling att välkomna.

EU:s utvidgningsprocess påbörjas nu. Sex länder får påbörja sina förhandlingar inom några månader, däribland Estland och Polen av våra grannländer. Vi hoppas att Lettland och Litauen skall kunna påbörja sina

förhandlingar sent i höst, eftersom det finns en möjlighet att kvalificera sig in om man snabbt har genomfört sin reformprocess.

Samtidigt bör det betonas att medlemskapet sätter tydliga krav. Respekt för mänskliga rättigheter, minoriteters rättigheter och demokrati är oundgängliga förutsättningar för att vara med i unionen. Kandidatländerna måste också ha en kraftfull utveckling mot marknadsekonomi som gör det möjligt att delta i den inre marknaden med de krav detta ställer.

Särskilt viktigt är att utveckla fungerande rättssystem och komma till rätta med brottsligheten. En omläggning av de ineffektiva sociala systemen är också nödvändig i många fall.

Medlemskapet bör kunna komma snart för de länder som har kommit längst i reformprocessen. Om fyra, fem år bör de första nya medlemmarna kunna hälsas välkomna. Det bör vara möjligt om utvecklingen fortsätter i snabb takt.

Också EU måste reformeras. Särskilt viktigt är att klara de uppgifter som Amsterdamfördraget misslyckades med, nämligen de som gäller beslutsordningen i rådet och hur kommissionen skall fungera. En särskild regeringskonferens med dessa mycket avgränsade uppgifter bör klaras av de första åren in på nästa sekel.

Regeringen bär en del av ansvaret för misslyckandet i det här hänseendet. De frågor som Sverige satsade på saknar nämligen bäring på EU:s historiska uppgift att ta emot de nya medlemmarna från Central- och Östeuropa. Man kan konstatera att det som blev bingo för Sverige blev en nitlott för de nödvändiga institutionella reformerna inför utvidgningen.

Detta är den sista utrikesdebatten under denna mandatperiod. Det finns anledning att något summera vad som skett och inte skett under de gångna åren.

Den första iakttagelsen är att svensk utrikespolitik har fått en betydligt större tyngd genom EU-medlemskapet. Nu agerar vi i ett sammanhang där det inte längre handlar om att bara markera en åsikt utan mer om att få saker och ting uträttade. Visserligen återstår en hel del för att få en effektiv gemensam utrikes- och säkerhetspolitik inom EU, men likväl har EU en betydlig vikt och spelar en stor roll i Europa och Medelhavsområdet. Frihandel och associationsavtal är effektiva instrument för att främja utveckling och demokrati. De har också en stabiliserande verkan som är lätt att förbise.

EU har också inneburit en förstärkt utrikesdebatt i Sverige och särskilt i riksdagen. Nu diskuteras utrikespolitiska frågor regelbundet i EU-nämnd och utrikesutskott. Det skedde inte före EU-inträdet. EU har i detta avseende stärkt den svenska demokratin.

I många frågor finns samförstånd om Sveriges agerande såväl i EU som i FN och i andra organ. Dock är det svårt att ha samförstånd när regeringen inte har någon uppfattning på många viktiga områden. Detta försvårar även Sveriges möjligheter att påverka och ha inflytande.

Fram till 1994 var Sverige en ledande aktör när det gällde säkerhetspolitiken i norra Europa. Sedan dess har Sverige tystnat.

Våren 1995 inledde dåvarande statsminister Carlsson överläggningar för att försöka gå tillbaka till neutralitetspolitiken. Detta rann ut i sanden. Ett år senare försökte den nye statsministern Göran Persson ge en annan och tydligare profil, men han blev snabbt desavouerad av sin egen regering och sitt eget parti. Sedan dess råder stor tystnad i säkerhetspolitiken.

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Först var det alltså tillbaka till neutraliteten, sedan var det stöd för Baltikum i Nato, och sedan blev det tystnad.

I efterhand välkomnar man det som andra skapar – PFF, EAPR, Nato–Ryssland-avtalet, utvidgningen m.m. – men vad som saknas är Sverige som en pådrivande kraft. Sverige måste aktivt bygga säkerheten, inte passivt vänta.

Att ständigt återupprepa riksdagens beslut från 1992 räcker inte som bidrag till den säkerhetspolitiska utvecklingen. Regeringen måste faktiskt ha någon idé om framtiden.

Detsamma gäller regeringens pinsamma hållning vad avser den gemensamma valutan. Den svenska regeringen är den enda som över huvud taget inte har någon åsikt i denna för Europa så viktiga fråga.

Jag noterar nu dock att det i utrikesdeklarationen sägs: ”Sverige kommer därför att bidra till att EMU blir framgångsrikt.” Det måste väl betyda antingen att Sverige genom att avstå från att vara med i EMU stärker EMU eller kanske tvärtom att regeringen avser att gå in i EMU för att stärka det. Det vore bra att få ett klarläggande på denna punkt.

Redan innan Sverige blivit medlem hade EU givit rekommendationer till medlemsländerna om att minska arbetslösheten. Genom Amsterdamfördraget och Luxemburgtoppmötet i november har EU:s rekommendationer fått ännu större tyngd.

Hittills har EU:s rekommendationer saboterats, och arbetslösheten ligger fortfarande kvar på hög nivå, trots god konjunktur i flera år.

Nu är frågan om den socialdemokratiska regeringen skall bryta sin hittillsvarande politik och följa EU:s rekommendationer. Någon sådan förändring kan dock inte märkas. Det har snart gått tre månader sedan EU:s toppmöte om sysselsättning. Ännu har regeringen inte ens lagt fram några förslag om en mer flexibel arbetsmarknad eller minskning av skatterna på arbete. Tvärtom har de höjts vid årsskiftet. Det går inte att ideligen år ut och år in deklarerat att man visst skall kämpa mot arbetslösheten men sedan inte göra det.

I två avseenden har regeringen agerat direkt skandalöst.

Det ena gäller när den socialdemokratiska regeringen i fallet Torgny Gustafsson vilseledde Europadomstolen. Förutom skadan i det enskilda fallet förlorar Sverige sin trovärdighet. Ingen kunde väl tro att en svensk regering skulle vilseleda i frågor som rör mänskliga rättigheter. Andra länder är häpna.

Den andra skandalen gäller koldioxidmålet. I stället för att fullfölja internationella åtaganden och minska utsläppen ägnar sig den socialdemokratiska regeringen åt att hitta vägar för att kunna öka utsläppen. Sveriges miljöprofil är därmed ruinerad. Den som fuskar tappar all tilltro.

Fru talman! Låt mig avsluta med en av de mer märkliga episoderna i den svenska utrikespolitiken. Den har utspelat sig under hösten. Det gäller frågan om den gemensamma förhandlingsstarten för EU:s östutvidgning.

I juli presenterades EU-kommissionens förslag. Det var ett bra förslag. Vi gjorde från Moderata samlingspartiet bedömningen att det på bästa sätt tillgodosåg de svenska kraven. Den socialdemokratiska regeringen gjorde en annan bedömning. Den ville ha en gemensam förhandlingsstart.

Men nu inträffade det märkliga att månaderna under hösten gick – augusti, september, oktober och november passerade – utan att Sveriges regering presenterade något förslag om gemensam förhandlingsstart. Framåt november drog de övriga medlemsländerna slutsatsen att det inte fanns något svenskt förslag, eftersom inget hade syns till. Att komma med ett förslag i sista minuten var naturligtvis inte rimligt i en så viktig fråga. Också i riksdagens EU-nämnd fick vi vänta.

En dryg vecka före toppmötet lades i skymundan fram ett papper som häpnadsväckande nog innebar att förhandlingsstarten skulle skjutas upp till 1999. Och inte ens enligt detta förslag skulle det bli en gemensam förhandlingsstart. Följaktligen framfördes inte heller förslaget på allvar i Luxemburg, utan det blev det förslag som kommissionen hade lagt fram i juli som gick igenom.

Fru talman! Låt mig avsluta med en fråga till utrikesministern om den gemensamma valutan. Att stärka den gemensamma valutan är en uppgift för Sveriges regering. Innebär det att regeringen avser att stå utanför för att stärka den gemensamma valutan eller att Sverige skall gå med för att därmed stärka den gemensamma valutan?

Anf. 3 HELENA NILSSON (c):

Fru talman! Under 1900-talet har Europa upplevt två världskrig. Efter båda krigen låg stora delar av Europa i ruiner, och ofattbart många människor dog under de båda krigen. För några veckor sedan samlades vi i denna kammare i åminnelse av 53-årsdagen av befrielsen av koncentrationslägret Auschwitz. Igen blir vi påmind om att inte glömma vår historia och att inte glömma Förintelsens alla offer. Budskapet från Jerzy Einhorn och andra överlevande var tydligt: Nu har ni hört vår berättelse och sett oss för att ni i er tur skall berätta för kommande generationer, berätta för att möta krafter som vill, med olika motiv, förneka att Förintelsen har ägt rum.

Vår uppgift som politiker blir att tidigt uppmärksamma strömningar i vårt samhälle och internationellt och kraftfullt motverka främlingsfientlighet, rasism och antisemitism. Vår demokrati är inte given utan måste varje dag erövras, fördjupas och förtydligas. Respekten för varje människas rätt och frihet måste vi hela tiden försvara. Som representant för Centerpartiet skall jag ta mitt ansvar för att diskutera, belysa och gräva fram vad mitt parti har på sitt samvete från tider, före, under och efter andra världskriget. Detta arbete, om än smärtsamt, är avgörande för att förhindra att Förintelsen kan hända igen.

Just nu följer vi uppmärksamt hur det internationella samfundet arbetar intensivt för att med diplomatiska medel lösa konflikten med Irak om massförstörelsevapen. FN:s resolutioner skall respekteras, precis som tidigare talare har sagt. Hos svenska folket med sitt engagemang och stöd för FN finns en ständig uppmärksamhet på vad FN gör. Med vår plats i FN:s säkerhetsråd sedan ett år tillbaka känner vi ett ännu större ansvar för att FN skall klara av alla kriser och konflikter runtom i vår värld.

Därför känner vi en stor frustration över återkommande rapporter om fruktansvärda massakrer på civila i Algeriet och Rwanda, bristen på respekt för mänskliga rättigheter runtom i världen liksom tillämpningarna av dödsstraffet. Jag räknar bara upp de tre stormakterna USA, Kina och Ryssland, men det äger rum i många, många fler länder. Utrikesministern

*Fel! Okänt
växelargument.*

tar särskilt upp detta i sin deklaration, och det är bra. Det är bra om vi alla står bakom ett totalt avskaffande av dödsstraffet. Vi som är folkvalda måste vara tydliga, eftersom det uppenbarligen finns en opinion även i vårt land för att vi skall införa dödsstraff eller ger stöd för dödsstraff. Det är viktigt att vi är mycket tydliga.

Ett lyckosamt fredsfrämjande och fredsfröjdjupande arbete, som är FN:s främsta uppgift, kräver ett bredare säkerhetspolitiskt synsätt. Hållbar säkerhet bygger vi genom att bekämpa fattigdom och orättvisor, genom att värna demokrati, jämställdhet och hushållning med jordens resurser och genom att konsekvent driva kravet på militär nedrustning.

FN behöver reformeras för att bli mer kraftfullt, och den nye generalsekreteraren har satt igång ett förtjänstfullt arbete. Men också synen på ett globalt samarbete håller på att ändras. Marknadskrafterna kan inte lösa de grundläggande orättvisorna mellan rika och fattiga. Vi har tidigare debatterat, och det vill jag upprepa, att FN borde ges rätt att uttaxera resurser från finanskapitalet för att fördela också till dem som inte kunnat utnyttja globaliseringens möjligheter.

Fru talman! Genom medlemskapet i Europeiska unionen har Sverige fått ytterligare möjligheter att agera internationellt. Grundtanken för EU-samarbetet är att skapa fred genom att knyta länder närmare varandra och därigenom förhindra att nya krig utbryter. Vårt medlemskap i Europeiska unionen har gett oss nya instrument för samarbetet både inom Europa och med länder utanför Europa.

Det utrikespolitiska samarbetet skärps genom Amsterdamfördraget och blir förhoppningsvis mer effektivt. Utrikespolitiken inom EU har i det praktiska arbetet mjukats upp även om det också i fortsättningen kommer att vara ett mellanstatligt samarbete där länderna i viktiga frågor har vetorätt. Vi skall också komma ihåg att en framgång för Sverige och Finland är att man i Amsterdamfördraget också inkluderat de s.k. Petersbergsuppgifterna, de fredsfrämjande uppgifterna.

Nästa viktiga steg är utvidgningen av EU till att omfatta länder i Öst- och Centraleuropa. De ansökande länderna, som är unga demokratier, har en tuff tid framför sig och behöver vårt stöd i sin förberedelse för och vid sitt inträde i unionen. Centerpartiet anser att Sverige tillsammans med Danmark och Finland tydligt måste fortsätta att arbeta för att välkomna kandidatländerna att kunna bli fullvärdiga medlemmar. Det innebär också att de länder som söker medlemskap skall respektera de mänskliga rättigheterna. Här är det tydligt att vi skall visa att också Turkiet skall uppfylla detta krav, ett land som har ett medlemsperspektiv i sitt arbete.

Fru talman! Det nordiska samarbetet är och förblir en grundpelare i Sveriges internationella kontakter. Det mångåriga samarbetet mellan Nordens regeringar och parlament är en förebild för flera regioner i Europa. Detta samarbete har under årens lopp spelat en viktig säkerhetspolitisk roll utan att säkerhetspolitik har hört till agendan. Det nordiska samarbetet måste fortsätta för att stimulera till kunskap och förståelse mellan länderna och stärka den nordiska samhörigheten.

En starkare nordlig dimension har tillförts EU-samarbetet genom att Sverige och Finland blivit medlemmar. Därigenom har ett fördjupat samarbete inom Barentsregionen påbörjats. Det är av stor betydelse att länka EU:s ekonomiska styrka till de väl upparbetade kanalerna för samarbete i Norden, runt Östersjön och i Barentsregionen. I Barentsregionen och på

Kolahalvön finns miljöproblem som inte kan lösas utan ett aktivt engagemang från EU. Jag tänker särskilt på ansamlingen av radioaktivt avfall och kärnvapen i och runt Murmansk som är mer än ett potentiellt hot mot säkerheten i vår region.

Att arbeta gemensamt med miljö, ekonomi och sociala frågor är mycket betydelsefullt för en god utveckling i Europa men också i Norden. Centerpartiet anser att det nordiska utbytet med våra baltiska grannländer bör fördjupas. Miljöproblemen runt Östersjön kan vi bara minska genom gemensamma ansträngningar länderna emellan. Sverige och svenska institutioner, organisationer, partier, kommuner och landsting kan också ge stöd med erfarenheter för att bygga upp och stärka demokratin.

Mångfalden av samarbetsorganisationer bland Europas länder är bra. Det visar respekt för att varje land självt skall ha rätt att välja grad och omfattning av samarbete med andra länder. Det gäller också oss. Sverige skall värna sin militära alliansfrihet och sitt självständiga försvar. Vår militära alliansfrihet ger oss en styrkeposition i det europeiska samarbetet. Ett svenskt medlemskap i Nato skulle inte gagna vare sig oss eller länderna i vårt närområde enligt Centerpartiets uppfattning. Rätt utnyttjat kan den svenska militära alliansfriheten vara en stor tillgång i byggandet av en alleuropeisk säkerhetsordning.

Det nyligen instiftade Euroatlantiska partnerskapsrådet kan bli en ny mötesplats för planering och samordning av internationella insatser, som inriktas på konfliktförebyggande och fredsbevarande insatser. PFF, Partnerskap för fred, blir det samarbetsorgan som samövar och förbereder insatserna. Men framför allt bygger en fredligare framtid på demokratisk utveckling och på jämnare ekonomiska och sociala villkor i länderna.

I relationen med Ryssland är det ytterst viktigt med en fortsatt politisk dialog. EU bör arbeta vidare med olika avtal som finns med Ryssland. Natos och Rysslands särskilda ramöverenskommelse från i somras är oerhört viktig. Det gäller att vi som politiska partier, men också organisationer och näringsliv, stöds och uppmuntras till ökade kontakter med Ryssland. En rysk demokratisk utveckling med en stabil ekonomi och ett samhälle med minskade ekonomiska och sociala klyftor är den bästa säkerhetsgarantin för Sverige, Norden och Europa.

Fru talman! Centerpartiet anser att Sverige aktivt bör delta i att bygga upp ett alleuropeiskt säkerhetsbygge. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa har 55 medlemsländer och bedriver konfliktförebyggande arbete, men har också möjlighet att ingripa i länders inre angelägenheter. Man arbetar med att bygga upp det civila samhället, stärka demokratin och svara för rustningskontrollen.

Centerpartiet ser Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa som det bäst lämpade samarbetsorganet när det gäller att fungera som alleuropeiskt organ. Man kan också arbeta tillsammans med EU och Nato. Samarbetet i det forna Jugoslavien visar detta.

Ett annat exempel kommer från våren 1997. Då prövades samarbetet på nytt i Europa genom den uppkomna krisen i Albanien. Här tydliggjordes det hur en ekonomisk kollaps i ett land ledde till starka interna spänningar som såg ut att kunna leda till en väpnad konflikt med spridning till omkringliggande länder. Redan den spänning som uppstod innebar stora flyktingströmmar, inte minst till Italien.

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

OSSE, EU och Europarådet gjorde snabba insatser och kunde medverka till att krisen avväjdes.

Krisen i Albanien visade vikten av ett brett säkerhetspolitiskt perspektiv där också ekonomiska och sociala klyftor kan leda till väpnade konflikter.

OSSE har också en parlamentarisk församling med representation från Sveriges riksdag. I höstas ordnade OSSE:s parlamentariska församling en stor konferens där man samlade alla regionala ekonomiska samarbetsorganisationer som finns bland OSSE:s medlemsländer.

Jag vill tala om att en av de modeller man diskuterade för sitt samarbete var Nordiska rådet.

Det fördes fram ett mycket starkt önskemål om att också regeringsrepresentanterna inom OSSE i mycket större utsträckning skall diskutera den ekonomiska dimensionen i ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Därför skulle jag vilja fråga utrikesministern hur hon och regeringen ser på möjligheterna till och vikten av att också inom OSSE stärka den ekonomiska dimensionen och göra OSSE mer operativt. Utgångspunkten är att man skall bli mer slagkraftig och kunna möta de ekonomiska orsakerna till konflikter.

Anf. 4 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Vi lever i en föränderlig tid. Hur snabbt allting utvecklas och hur genomgripande omvärldsförändringarna är, inte minst inom utrikespolitikens område, blir mycket tydligt och synligt om man gör en kort tillbakablick i tiden.

Låt oss stanna upp litet grand inför hur situationen var vid den utrikespolitiska debatten för endast tio år sedan.

I 1988 års utrikespolitiska deklaration uppehöll sig dåvarande utrikesministern bl.a. vid den fortsatta främmande undervattensverksamheten i vårt sjöterritorium.

Utrikesministern slog med skärpa fast följande: "Sverige kommer aldrig att acceptera kränkningar av sin territoriella integritet. Regeringen ser därför med största allvar på kränkningarna av svenskt territorium." Den fortsatta debatten handlade mycket om just detta.

Glädjande nog är ubåtskränkningar inte något som präglar dagens utrikespolitiska debatt. Det fanns inte ett ord om några ubåtskränkningar i utrikesministerns deklaration här i dag av naturliga skäl. Redan i inledningen av sitt anförande framhöll utrikesministern följande: Sveriges egen säkerhetspolitiska situation har förmodligen aldrig varit bättre. Vi gläder oss åt det.

Vad gäller Sveriges förhållande till den europeiska gemenskapen deklarerade utrikesministern för tio år sedan helt kort och definitivt följande: "Den bedömning som gjordes 1971, att medlemskap i EG inte var förenligt med neutralitetspolitiken, står fast."

Så lät det då, för enbart tio år sedan. Sedan var Europadebatten vid det tillfället i stort sett avklarad från socialdemokratiskt håll.

Vad utrikesministern då föga anade, och än mindre kunde veta, var att Sveriges statsminister endast två år senare skulle lämna in Sveriges medlemskapsansökan till EU och att Sverige, efter ytterligare några år, var fullvärdig medlem av den europeiska gemenskapen.

Låt mig lyfta fram ytterligare ett citat som visar på vilken genomgripande förändring som ägt rum under senare år. Jag läser ur protokollet från 1988: "I Sydafrika har förföljelsen av motståndarna mot apartheid trappats upp. De demokratiska krafterna drabbas av undantagstillstånd, mötesförbud och presscensur. Fackliga och politiska ledare hålls fängslade, många av dem utan att anklagas eller åtalas för något brott."

Utrikesministern slog fast: "Sydafrikas politik är ett hot mot internationell fred och säkerhet."

Citaten visar i blyxtbelysning vilken föränderlig värld vi lever i och hur förändringsarbetet mognar fram till positiv utveckling och en, förhoppningsvis, något säkrare värld.

Vi kan glädjande konstatera följande:

I dag är det tyst om ubåtskränkningar i våra farvatten.

I dag deltar Sverige som fullvärdig medlem i det gemensamma Europasamarbetet inom EU. Tillsammans med de övriga EU-länderna är Sverige med och bygger upp ett säkrare Europa – en europeisk union som ständigt växer genom att man tar med nya medlemsländer i sin samarbetskrets.

I dag är Sydafrika en demokratisk stat som, i stället för att vara ett hot mot freden, på ett konstruktivt sätt är en drivande kraft och stabiliserande faktor i utvecklingsarbetet i Afrika.

Gränser bryts ned, samarbete äger rum på olika nivåer, och mötesplatserna blir alltfler. Demokratin har under det gångna decenniet fått fotfäste i land efter land.

Grundbulten i det globala freds- och utvecklingssamarbetet är demokratin – det enda styrelseskick som ger frihet och utrymme för mänsklig skaparkraft, trygghet och grund för mänskliga rättigheter. Demokrati och mänskliga rättigheter är nödvändiga förutsättningar för fredlig och mänsklig utveckling.

Demokratin är det enda styrelseskick som ger möjlighet att lösa konflikter med fredliga medel. Det gäller konflikter såväl inom länder som mellan länder.

Att demokratier inte startar krig med varandra bygger på det enkla faktum att människorna, medborgarna, inte vill ha krig. De väljer bort det i fria val.

Fru talman! Naturligtvis finns det alltför många undantag från den optimistiska och positiva bild jag här lyft fram. Jag behöver bara påminna om Algeriet, Bosnien, Somalia, området kring de stora sjöarna i Afrika, Sri Lanka, Mellanösternkonflikten, Iran, Irak, Zambia, Östtimor, etc. för att vi snabbt skall bli påmind om helt andra förhållanden, en helt annan verklighet.

Ett av de områden jag här räknat upp behandlades också i den utrikespolitiska debatten för tio år sedan, nämligen Israel–Palestina-frågan. När jag läser i protokollet om detta kan jag snabbt konstatera att inläggen i utrikesdebatten då i stort sett skulle kunna göras även i debatten i dag. Tyvärr ser vi i Israel–Palestina-konflikten exempel på förhållanden som fortfarande i hög grad präglas av låsta positioner.

Visst har vi under 90-talet kunnat känna viss optimism och tillförsikt inför ett närmande av en lösning. Åtminstone några steg i den riktningen har under perioden tagits. Men dessa har förbytts i nya bakslag för freds-

processen. Och i dag har det än en gång gått grus i förhandlingsmaskineriet.

Vad Israel och Palestina måste genomgå och förverkliga för att lyckas i sin strävan att permanent lösa konflikten är det parterna i Sydafrikakonflikten genomgått och genomgår, nämligen en försoningsprocess. Utan ett sådant statsmannaskap som det Nelson Mandela och F W de Klerk uppvisat i Sydafrika kommer ingen lösning till stånd i Mellanösternkonflikten.

FN:s resolutioner 181, 242, 338 och 425 är den grund på vilken förhandlingarna måste genomföras. Dessa resolutioner måste respekteras av de inblandade parterna. Det innebär bl.a. försäkran om Israels rätt till säkra och erkända gränser liksom palestiniernas rätt till en egen stat. Respekten för detta är grunden och förutsättningen för en permanent lösning.

Fru talman! Flera av de oroliga områden jag tidigare nämnt och där stort mänskligt lidande förekommer, såsom Algeriet, Bosnien, Sri Lanka, Somalia, Rwanda, Burundi, osv., är inte krishärdar i första hand mellan stater utan inom ländernas egna gränser. Alltmer av det våld och lidande vi dagligen får rapporter om, och som vi alla upprörs av, är just av den karaktären. Vi måste därför allvarligt diskutera hur vi genom det internationella samfundet skall kunna reagera och agera för att finna vägar för att minska det lidande och våld människor utsätts för.

Förenta nationernas främsta roll uppfattas väl av de allra flesta av oss vara att skapa förutsättningar för fred länder emellan. Men det blir allt tydligare att FN:s främsta roll i framtiden mycket väl kan komma att bli att förhindra inbördeskrig.

Jag vill i detta sammanhang påminna om att FN-stadgans portalparagraf inte i första hand talar om länder utan just om *folk*. De första raderna i FN-stadgan lyder:

”Vi de förenade nationernas *folk*, beslutna att rädda kommande släkten undan krigets gissel – – – förena våra krafter till upprätthållande av internationell fred och säkerhet – – – har överenskommit att förena våra ansträngningar för att förverkliga dessa syften.”

Lägg alltså märke till att det talas om ”nationernas folk”, inte nationerna i sig.

På grund av att regeringar vägrar att se någon inblandning i respektive lands inre angelägenheter försvåras FN:s möjligheter att agera. Detta är ett växande problem för FN och därmed för oss som vill se ett handlingskraftigt FN.

Carlsson–Ramphal-rapporten *Vårt globala grannskap* tar upp just detta dilemma till diskussion och förslag. Författarna till rapporten skriver att begreppet global säkerhet måste breddas från sin fokusering på staters säkerhet till att omfatta säkerhet för människor. Just begreppet ”säkerhet för människor” innebär att global säkerhet sträcker sig utöver skydd för gränser mellan stater, styrande eliter och statsintressen. Det innefattar skydd för människor.

Det är sannolikt att världen under kommande år framför allt kommer att plågas av våldsutbrott inom länder, och då kan inte FN vara bakbundet och förhålla sig passivt utan måste kunna agera. Det är också något som vi ofta hör när rapporter om människors lidande, exempelvis det som nu sker i Algeriet, når oss. Människor frågar: Varför gör inte FN något?

Precis som rapporten från kommissionen för globalt samarbete påpekar måste FN göra skyddet av människor och deras säkerhet till ett mål för global säkerhetspolitik.

Jag skulle i detta sammanhang vilja ställa en fråga till utrikesministern.

Sverige är inte enbart medlem av FN utan har i dag också en plats i säkerhetsrådet. Med det som bakgrund samt med förre statsminister Ingvar Carlsson som medförfattare till rapporten *Vårt globala grannskap* borde Sverige vara drivande i denna fråga. Vilka, om några, åtgärder har utrikesministern vidtagit eller ämnar hon vidta för att låta säkerhetsrådet bemyndiga agerande i situationer inom länder där människors säkerhet är allvarligt kränkt, där människor i tusental och åter tusental lemlästas och mördas, såsom fallet är i en del av de länder jag tidigare nämnt?

Fru talman! Folkpartiet välkomnar att den svenska regeringen i praktiskt handlande har varit snabbare än i den inhemska retoriken vad gäller ett allt närmare samarbete med det nya Nato som är på väg att växa fram. Sveriges mycket gynnsamma säkerhetspolitiska läge skulle i sig inte förbättras genom ett isolerat svenskt medlemskap i Nato. Däremot ökar stabiliteten och säkerheten i Östersjöregionen, vårt säkerhetspolitiska närområde, i takt med att de baltiska staterna integreras i olika europeiska samarbetsforum, särskilt EU och Nato. Ett baltiskt Natomedlemskap ökar förutsägbarheten i vårt säkerhetspolitiska närområde. Därför ligger det i vårt egenintresse att de baltiska staterna så snart som möjligt kan bli medlemmar också i Nato, alldeles oavsett vår egen alliansfrihet. Det bör vi också kunna säga klart och tydligt.

När det kalla kriget ligger bakom oss finns inget krav på tystnad i den säkerhetspolitiska debatten. Vi måste ha en handlingsberedskap för det nya som händer. Regeringen verkar också i praktisk handling ha gått in för detta. Om den svenska opinionen är dåligt förberedd på en sådan debatt är det dags för regeringen att också visa detta i en öppen och förutslättningslös diskussion.

Till slut, fru talman! Klockan kvart i två natten till onsdagen i förra veckan avrättades Karla Faye Tucker, 38 år gammal, i fängelset i Huntsville i Texas, USA. Trots att protester kom från hela världen nådde de aldrig in bakom fängelsemurarna. Karla Faye Tuckers sista ord innan hon dog var: "Jag älskar er alla".

I år är det 50 år sedan FN antog förklaringen om de mänskliga rättigheterna. De länder som fortfarande tillämpar dödsstraffet måste inse att det nu är dags att gå från ord till handling och före millennieskiftet år 2000 upphöra med detta ovärdiga sätt att straffa människor.

Anf. 5 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Utrikesministern! Kolleger här i riksdagen och ni som på läktaren och hemma på TV följer den här debatten! Jag vill gärna säga till er som lyssnar på TV att om ni har synpunkter till mig eller oss andra som är med i den här debatten är vi mer än glada om ni hörs av så att vi kan utveckla arbetet på det utrikespolitiska området.

För att se in i några aspekter i framtiden behöver vi inga projektioner från superdatorer. Mycket av nästa millennium kan ses i hur vi behandlar våra barn i dag. Morgondagens värld må influeras av vetenskap och tek-

nologi, men mer än någonting annat tar den redan form i våra barns kroppar och sinnen.

Så skriver FN:s generalsekreterare Kofi Annan i förordet till årsboken *Tillståndet för världens barn*, som Unicef, FN:s barnfond, ger ut varje år. Det är för mig utgångspunkten när vi diskuterar framtiden och hur den skall formas på olika områden. I dag gäller det framför allt utrikespolitiken.

Vi närmar oss slutet på en valperiod och skall blicka framåt. Det var dock en nyttig genomgång som K-G Biörsmark gjorde av hur vi och den dåvarande regeringen såg på världen 1988. Jag tror att det är viktigt att vi ser bakåt för att fundera på vad vi skall göra framåt. Jag vill peka på något av vad Sverige har uppnått under de senaste åren som är betydelsefullt på det internationella området.

Inledningsvis vill jag dock uttrycka en viss allmän oro över utrikesministerns tal och att störst tonvikt där läggs på Europa och europeiska frågor. Det samarbete som bedrivs mellan Östersjöstater och kring Barents hav samt det nordiska samarbetet är betydelsefullt, framför allt på miljöområdet. Det är naturligtvis också roligt att Sverige där spelar en uppenbart positiv roll. Men likafullt anser jag att det är mer väsentligt att lyfta fram hur världen ser ut i stort och inte uppehålla sig huvudsakligen vid Europa.

Om man nu skall uppehålla sig huvudsakligen vid Europa saknar jag en jämförelse från utrikesministern med länder som Frankrike och England, där vi har vänsterregeringar. I Frankrike har det t.ex. precis debatterats och lagstiftats om 35 timmars arbetsdag. Där har vi ett lysande exempel som Sverige borde kunna följa efter.

Fru talman! Vad är det då som har varit uppe under senare tid? Den största framgången för Sverige under senare tid är att vi kom med i säkerhetsrådet. Sverige har dessutom uppenbart gjort ett bra arbete där. Men utrikesministern har själv i andra sammanhang framfört hur svårt det är att arbeta i säkerhetsrådet. Jag saknar en del av den problematiken.

Jag vill också peka på det internationella förbud mot antipersonella minor som vi har lyckats få igenom. Det är en annan stor framgång på ett område där man för några år sedan inte såg några möjligheter att nå framgång.

Personligen vill jag gärna också framhålla fredsöverenskommelsen i Guatemala. Den har stor betydelse inte bara för Guatemala utan för regionen och är ett exempel på att fred är möjligt.

Men med tanke på framtiden är det viktigt att se vad regeringen vill framöver. Vad presenterar man inför valet på det utrikespolitiska området? För min del är det naturligtvis också viktigt att presentera vad Vänsterpartiet vill och vad vi vill framföra till väljarna i valet.

Utrikesministern tar självklart upp den största och mest aktuella frågan inom EU under många år framöver: östutvidgningen och de krav på reformering inom EU som påskyndas genom denna. Vad det gäller andra lika väsentliga frågor som EU, Amsterdamfördrag, Schengenavtal och EMU kommer de att behandlas framöver i andra debatter, och beslut kommer att fattas här i riksdagen. Men jag måste ändå fråga regeringen: Varför vänta med folkomröstningen om EMU? Varför denna ängslan och vanda? Och jag måste faktiskt instämma i Göran Lennmarkers fråga: Vad

menar regeringen med att säga att Sverige kommer att bidra till att EMU blir framgångsrikt? Vad innebär det?

Jag saknar också någon kommentar om det brittiska ordförandeskapet och Sveriges framförhållning inför vårt ordförandeskap. Vad är det för frågor vi framför allt vill lägga fokus på?

Vad det gäller Vänsterpartiet utgör internationell solidaritet och rättvisa tillsammans med feminism och miljöhänsyn grunden för vår politik. På kongressen i Luleå i januari lade vi fast kursen för vad vi särskilt vill lyfta fram. Vi pekar på den orättvisa fördelningen av resurser i världen, alla barns rättigheter och kvinnokampen.

För Vänsterpartiet är det svenska engagemanget i FN och regionala organ som Europarådet och OSSE, organisationen för säkerhet och samarbete, självklart. Därför blir jag överraskad över att regeringen inte mer problematiserar FN-medlemskapet. Det fanns en intressant artikel i UD:s egen tidskrift i februari som just belyste svårigheten att få igenom nödvändiga reformer och, naturligtvis, att USA inte betalar sina skulder.

En annan fråga vi diskuterat tidigare är kvinnounderskottet i FN och bristande fokus på kvinnors rättigheter.

Vänsterpartiet säger på samma självklara sätt nej till svenskt medlemskap i Nato, som är en militärallians, av samma skäl som regeringen redovisar och precis som en majoritet av svenska folket. Jag delar utrikesministerns glädje över att Ryssland ändå vill vara med i praktiskt samarbete med Östersjöländer och att man har tecknat avtal med Nato. Jag vill dock påpeka att jag till skillnad från Göran Lennmarker och andra anser att Natoutvidgningen utgör ett hot mot det fredliga samarbetet med Ryssland.

Jag vill också från Vänsterpartiets horisont lyfta fram nedrustningen. Vi vill bidra till den genom att säga nej till svensk vapenexport. Hur en socialdemokratisk regering aktivt kan sälja JAS-plan till Chile är för mig en gåta. Och där är vi knappast ensamma. Det är många enskilda och ideella organisationer som har reagerat oerhört starkt. Vad Chile och många andra länder i Latinamerika behöver i dag är stöd för demokratisk utveckling och ett ökat utbyte vad gäller handel, kultur och idrott – inte ökad vapenarsenal. Därför säger Vänsterpartiet nej till JAS-plan till Chile och upprustning i Latinamerika.

Vad det gäller Guatemala och fredsavtalet är det nödvändigt att detta följs upp. Vi hade nyligen besök från den f.d. gerillan, URNG, och ett vänsterparti, Frente Democrático, från Guatemala, som just understödde behovet av fortsatta insatser när man nu vill byta krig mot fred och utveckling för hela Guatemalas befolkning. Där är man angelägen om att Sverige finns med.

Ytterligare en fråga är Palestina och Mellanöstern. Mellanöstern är en krutdurk där risken för regelrätt krig inte kan uteslutas. Utrikesministern säger att Israels befolkning har rätt till säkra och erkända gränser. Men så länge Israel trotsar folkrätten, utestänger palestinier från Jerusalem helt i strid mot FN-resolutioner och fortsätter att bygga ut bosättningar på ockuperad mark kan ingen varaktig fred uppnås. Jag välkomnar att regeringen talar klartext vad det gäller den konflikten, att man kräver att Israel respekterar folkrätten och att palestinerna har rätt till en egen stat.

Västra Sahara är ett område som sedan 1975 är ockuperat av Marocko. Det är den sista kolonin i Afrika. Nu ser vi äntligen ljuset vad det

gäller västra Sahara, med den folkomröstning som skall äga rum nu i december. Här är det viktigt att Sverige ger stöd – både till själva omröstningen, så att det blir ett val som går korrekt till, och till insatser för att bygga demokratin och främja utvecklingen efter själva folkomröstningen.

Östra Timor har en liknande situation som västra Sahara. Det är ockuperat av Indonesien, som tog över efter Portugal. Där har övergreppen mot mänskliga rättigheter pågått under lång tid. Förtrycket är hårt. Den öppning många av oss hoppades på i och med nobelpriset till biskop Belo och Ramos Horta har vi ännu inte sett till. Här menar Vänsterpartiet att regeringen på ett mycket kraftfullare sätt i säkerhetsrådet och andra internationella fora skulle kunna driva på för att invånarna på östra Timor själva skall få avgöra sin framtid.

Jag vill också peka på kurdernas rättigheter samt situationen på Kuba, som befinner sig i blockad sedan mer än 30 år från stormakten USA.

Apropå utrikesministerns invit till ministrar från Latinamerika till träff med EU:s handels- och utrikesministrar här i maj för att diskutera de här viktiga frågorna med EU utgår jag från att inbjudan också gäller Kuba.

För Vänsterpartiet är biståndet en annan sådan kärnfråga. Där har vi länge tillsammans med andra partier drivit frågan om enprocentsmålet. Men det i sig är inte tillräckligt. Det är självklart ett effektivt bistånd, ett bistånd där pengar inte går till korruption eller lyxkonsumtion. Vi stöder kampanjen för Jubel 2000, som kyrkor och andra organisationer har initierat. Det kan inte vara något hinder att en regering går med i den kampanjen. Jag tror att den svenska regeringen skulle välkomnas i den internationella kampanjen för skuldbefrielse för de fattiga länderna i världen.

Biståndet är vårt internationella samarbete och den nya ingången till partnerskap. Här har regeringen starkt stöd från Vänsterpartiet och många andra. Det gäller inte bara ett bistånd till fattiga länder, utan ett förhållande där vi kan ta emot kunskaper och ha ett utbyte. Därför ser vi fram emot skrivelsen om Afrikapolitiken.

Mänskliga rättigheter har flera talare varit inne på. Det är särskilt väsentligt i år när det är 50-årsjubileum för FN:s konvention om mänskliga rättigheter. Men vi har också FN:s kommission i Genève för MR-frågor i mars 1998. Jag undrar: Vilka prioriteringar gör regeringen där? Man kan naturligtvis undra varför vårt statsöverhuvud väljer att göra besök i Pakistan, ett land som mycket har blivit känt genom barnarbete, förföljelse av muhajer och andra minoriteter.

På MR-området finns det många olösta problem att ta upp i Genève och under hela året. Vi har Kina, Burma, Turkiet, Iran, Colombia, Mexiko, Peru, Algeriet. Listan kan göras oerhört lång. Det är viktigt att man stadgar både folkens rättigheter att leva i fred och att ha tillgång till det som FN stadgar om rätten till mat, utbildning, hälsa och bostad. Men också de individuella rättigheterna måste finnas med, människors rätt till yttrandefrihet och att bilda partier. Det är också viktigt att Sverige med kraft driver frågan om att avskaffa dödsstraffet.

Bland de övergrepp mot mänskliga rättigheter som pågår runt om i världen på grund av religion, åsikter, sexuell läggning eller kön måste man också särskilt framhålla övergreppen mot kvinnor, som sker systematiskt i vissa länder. I Iran stenas kvinnor för otrohet. I Afghanistan

förvägras kvinnor sina rättigheter och förtrycks just därför att de är kvinnor.

Valutakrisen i Ostasien har kommenterats av flera talare. De som tidigare hyllade de s.k. tigerekonomierna och då inte ansåg att det var så betydelsefullt att det rådde brist på demokrati i de länderna, hur ser de i dag på den frågan?

Krisen med Irak är ett sådant område som vi alla måste kommentera. Självklart är vi alla oroade över Saddam Husseins roll i världen, där krig kan hota på nytt från hans sida. Men jag undrar ändå, lösningen kan inte vara att vi faller in i USA:s fotspår och accepterar krigföring, att FN skulle gå i bräsch för någonting sådant eller accepterar att USA tar sådana initiativ. Från Sveriges sida kan vi inte ha en sådan undfallande attityd. Man har ju sagt att så länge OS pågår i Japan blir det inget anfall. Då kanske vi skulle börja önska oss ett ständigt OS, så att vi slapp att över huvud taget fundera i de banorna. Jag tror att det är viktigt att Sverige som har framstående diplomater använder dem till det de är avsedda för, nämligen att bedriva diplomati, inte till att understödja krigshot.

Fru talman! Världen har krympt, men klyftorna har ökat. Jag tycker inte att utrikesministern talar tillräckligt tydligt om globalisering och de växande orättvisor vi har runt om i världen. Vi har den s.k. globaliseringsfällan som man talar om, ett femtedelssamhälle där 20 % kommer att leva väl och 80 % i fattigdom. Var de fattiga finns vet vi alla. De finns i Europa, men de finns framför allt i Latinamerika, i Asien och i Afrika.

Över 200 miljoner barn under fem år i utvecklingsländer är i dag undernärda. Undernäring bidrar till att mer än hälften av de 12 miljoner barn som dör före fem års ålder gör det på grund av undernäring. Därför måste vi i anslutning till det Kofi Annan säger i Unicef:s årsskrift konstatera att "Världen vet vad som behövs för att få slut på undernäring. Med en stark grund i samarbete mellan lokalsamhällen, frivilliga organisationer, regeringar och internationella aktörer, kan framtiden – och våra barns liv – ta den skepnad vi vill och som de förtjänar, av hälsosam tillväxt och utveckling, ökad produktivitet, social jämlikhet och fred." Undernäring, svält, analfabetism och barnadödlighet är inga naturkatastrofer, det är något vi kan avvärja.

Anf. 6 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Fru talman! Våra åhörare på läktarna! Utrikesministern säger i sin inledning att bakom oss ligger två världskrig och oräkneliga regionala konflikter, kolonialism, folkmord och historiens skamfläck – Förintelsen.

Spekulationer och rädsla för ett tredje världskrig har också kommit till uttryck internationellt sedan USA beslutat sig för en hårdare linje mot Saddam Hussein, en linje som kan innebära väpnade anfall mot Irak. USA får Englands stöd. Tyskland ställer flygplatser till förfogande. Men i övrigt är det inte säkerhetsrådets linje. Anfallen skulle riktas mot de platser och de presidentpalats där man tror att Irak har sina förintelsevapen deponerade eller där man tillverkar dem.

Frågan är hur effektivt det egentligen skulle vara. De nu förbjudna vapeninspektörerna från FN har berättat om snabba omflyttningar av vapenarsenaler och ständiga försök att dölja all förbjuden nyproduktion. Och om man väl lyckas lokalisera ett mål kommer sköldar av människor

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

att finnas runt det. Vi hade sådana människosköldar under en tid i Bosnienkriget också.

FN-sanktionerna har vidmakthållits, men humanitär hjälp har undantagits från dem. Man har tillåtit Irak att byta olja mot mat. Egendomligt nog har man inte från irakisk sida utnyttjat bytesmöjligheterna fullt ut, vilket för de flesta av FN:s medlemsländer är svårt att förstå. Även land med slutna gränser brukar öppna dem när det gäller hjälp till en svältande befolkning. Men hunger tillsammans med terroraktioner, som slår till på ett till synes irrationellt och oberäkneligt sätt, har alltid tillhört grundpelarna i diktaturer. Det är förmodligen en av förklaringarna.

De närmaste två veckorna blir avgörande för USA:s handlande, kan man läsa i amerikansk press. Men en fråga som förmodligen påverkar USA är: Hur ställer sig Iraks grannar? Hur ställer sig arabländerna runt Persiska viken till ett militärt ingripande, grannar som kan nås av Iraks långdistansmissiler, kärnvapen, kemiska och biologiska vapen?

Miljöpartiet menar att det är avgörande att inte frågå FN-stadgans första ord: "Vi de förenade nationernas folk, besluta, att rädda kommande släktled undan krigets gissel." Vi menar också att krig och våld aldrig får bli ett naturligt sätt att lösa konflikter. Att Kofi Annan dubblar summan som Irak får använda till mat och medicin fokuserar att den humanitära vägen mellan länder aldrig får stängas.

Amnesty International publicerade strax före jul en rapport om situationen i Algeriet. Där anklagar man också FN för passivitet i Algerietkrisen samtidigt som landet självt framhåller att det politiska och militära våldet är en intern angelägenhet. Det gamla Nationernas förbund som bildades efter första världskriget för att undvika krig i framtiden hade som grundtanke ett slags gemensamt internationellt säkerhetssystem. FN:s målsättning är i dag, liksom NF:s en gång var, att upprätthålla internationell fred och säkerhet och att undanröja hot mot freden. Detta står bl.a. i FN-stadgans första artikel.

Mellan första och andra världskriget gick det 26 år. I dag är det 50 år sedan det sista världskriget slutade. Utan FN hade siffran förmodligen varit lägre.

Kritiken mot FN för bristande effektivitet och för stor och tungrodd administration har varit hård. Förväntningarna på den nye generalsekreteraren var högt ställda när det gällde förenkling och reformering av systemet. En ständigt återkommande fråga är sammansättningen av säkerhetsrådet och rätten till veto för vissa medlemmar. Endast de permanenta medlemmarna – mig veterligt – verkar vara nöjda.

I regeringsdeklarationen i dag talar ministern om att regeringen kommer att verka för införandet av ett nytt finansieringssystem som ger större förutsägbarhet och jämnare bördefördelning. Är det fråga om nya pengar? Är det ett tillskott som behövs eller en omfördelning av den pott som redan finns? Ett förslag som Miljöpartiet ofta har tagit upp i FN-debatter är att belägga internationella valutatransaktioner med en avgift som skulle utnyttjas av FN. Det vore en ganska naturlig avgift, eftersom alla länder är inblandade i transaktioner av det slaget.

Ministern tar också upp Förenta staternas betalningsovilja som ett hot mot reformarbetet. I en värld där ekonomiska framgångar och agerande på världsmarknaden får allt större utrikespolitisk betydelse är det förvå-

nande att USA:s betalningsvägran ännu inte inverkat på dess politiska inflytande i FN och representation i FN:s olika organ och styrelser.

Sverige har ytterligare en period som ordförande i säkerhetsrådet. I EU-sammanhang hör vi ofta talas om de olika ordförandeländerna och vilka prioriteringar av frågor man förväntar sig att de skall driva under sin period. Vilken är Sveriges speciella handlingsplan för resten av tiden i säkerhetsrådet – speciellt under ordförandetiden?

Amnesty International krävde FN-initiativ i Algerietkrisen. I en tidningsartikel talas det om följande: ”Nya terrordåd i Alger den gångna helgen var de blodigaste på fem år. Uppemot 100 personer dödades.” Samma artikel talar om 42 dödsoffer för en bilbomb och att tillståndet för 35 av de skadade är kritiskt.

Den just citerade artikeln är från den 22 januari 1997. Den är alltså mer än ett år gammal. Liknande rubriker har vi kunnat läsa nästan varje dag i över ett år.

Regeringsdeklarationens sex rader talar om en nödvändig kraftsamling mot den fega och chockerande terrorismen i Algeriet. Mer än 70 000 har dödats. Frågan är hur många som ställs till svars för dåden. De fall vi hör talas om i Algeriet gäller civilbefolkningen. Men terrorism är sällan en nationell angelägenhet. Internationell terrorism har ett nätverk som står till olika terrorgruppers förfogande när det gäller att skaffa fram gömställen för jagade terrorister, att utbilda i olika aktiviteter och att låna ut terrorister från ett land till ett annat om förstärkning behövs.

Nu när Sverige är med i säkerhetsrådet, är det inte dags att verka för att en internationell FN-kommission sänds till Algeriet för att utreda vem som ligger bakom massakrerna och få stopp på dem? Frågetecknen och de uttalade anklagelserna om vem som ligger bakom har med tiden blivit många. Det handlar också om brott mot en FN-konvention. Det kan inte heller vara en nationell angelägenhet.

Andra länders vägran att släppa in FN:s undersökningskommissioner har resulterat i embargo, sanktioner och frysning av ett lands tillgångar utomlands. Detta har satt press på regimer som tillåter brott mot mänskliga rättigheter. Jag instämmer i den fråga som redan ställts här: Hur tänker utrikesministern agera i säkerhetsrådet när Algerietfrågan skall diskuteras?

År 1990 hölls val i Burma som gav oppositionen, Det Demokratiska Förbundet, en klar majoritet. Men militärjuntan fängslade snabbt de ledande oppositionspolitikerna som fortfarande var i frihet. Juntan sitter kvar vid makten. Det kallas för *stolen elections*. Ett val har gått rätt till men den sittande regeringen stjal valresultatet och sitter kvar i sin maktställning.

I år går Västsahara till val. Vi har hört att regeringen stöder valet på olika sätt. Bl.a. skall valobservatörer vara på plats två veckor före valet. Här vill jag vädja till utrikesministern att valövervakarna får stanna kvar till efter valet så att risken för *stolen elections* inte förekommer.

Utrikesministern nämner också Barentssamarbetet. Vid Barents hav, på Kolahalvön och i Murmansk finns oerhörda mängder farligt radioaktivt material. Det är en viktig fråga för Sverige. Det hotar vår egen överlevnad och vår egen miljö.

Vi är tveksamma till regeringens agerande. Statliga SKB deltar i ett projekt där man föreslår upparbetning av kärnbränsle i stället för att ta

Prot. 1997/98:65

11 februari

**Fel! Okänt
växelargument.**

hand om det på ett säkert sätt. Materialet blir farligare, med risk för smuggling och konflikter, och det bryter mot svensk princip om icke-upparbetning. Är en flyttning av avfallet till en upparbetningsanläggning i mellersta Ryssland – en anläggning som Greenpeace har kritiserat hårt – vad ministern vill med Barentssamarbetet?

Miljöpartiet är ett EU-kritiskt parti. Men för oss är det självklart att länder som vill gå med i EU får göra det efter en folkomröstning. Dessa länder måste visa respekt för mänskliga rättigheter och vara fullt ut demokratier. Men lika viktigt som det är att ta in fler länder i EU är det att det finns möjlighet att lämna EU om länder så vill. I dag finns ingen utträdesparagraf. EU är en förening man inte kan lämna. Kommer Sverige att verka för att i framtiden få den möjligheten? Kommer vi att verka för en utträdesparagraf?

Från regeringens sida försäkrade man att Schengensamarbetet skulle garantera den nordiska passfriheten. Detta löfte har på senare tid ifrågasatts, och jag undrar om regeringen i dag kan garantera den nordiska passfriheten. Jag tänker på den kommande folkomröstningen i Danmark om Amsterdamavtalet. Om Danmark säger nej till Amsterdamavtalet riskerar Schengens yttergräns att gå genom Öresund. Kommer Sverige att avstå från Schengensamarbetet om Danmark säger nej?

Samtidigt som finansminister Erik Åsbrink i EU:s ministerråd prisar EMU-projektet har andra socialdemokratiska politiker inte talat klarspråk. Det har vi hört tidigare i dag här i salen. Att man i regeringsdeklarationen framhåller att den gemensamma valutan får stor betydelse även för länder som inte deltar från start är därför intressant. Jag ställer samma fråga som andra har gjort: Vad menar ministern med att Sverige kommer att bidra till att EMU blir framgångsrikt, och vilka konsekvenser får det för oss?

Det framstår alltmer tydligt att EMU inte i första hand är ett ekonomiskt projekt, snarare ett politiskt, eftersom EU inte är något optimalt valutaområde. Opinionsmätningarna här hemma och utomlands visar att folket inte är intresserat av en gemensam valuta eller en penningpolitik styrd av EU. Med EMU flyttas många ekonomisk-politiska beslut till en centralbank där beslutsfattarna inte är demokratiskt valda och inte heller kan ställas till svars för sina handlingar. En sådan dramatisk förändring i ett land skall inte tillåtas ske, menar Miljöpartiet, utan att beslutet underställs en folkomröstning. Kan utrikesministern ge oss besked om vi kommer att få en folkomröstning om EMU?

Miljöpartiet har ofta ifrågasatt den svenska nedrustningsprofilen i samband med vapenexport och i samband med vårt vapensamarbete med andra länder. Är det verkligen i nedrustningens anda att regeringen säljer eller ger bort svensk militär utrustning till de baltiska länderna? Ökar det inte konfliktrisken och spänningen i området? Bidrar det inte till ökad upprustning i stället för tvärtom?

I inledningen till regeringsdeklarationen talar ministern om att demokratin går framåt i stora delar av världen. Det finns åsikter om raka motsatsen. Det finns rapporter som talar om helt andra trendförändringar i de internationella demokratiseringssträvandena. Framstegen på demokratins område tenderar att bli färre och mindre. Orsaken är att flera av de gamla etablerade demokratierna inte längre är så intresserade av att stödja demokratiska tendenser i de länder där bristen på respekt för mänskliga

rättigheter tagit överhand. Ekonomiska intressen prioriteras, och inför risken att gå miste om ett önskvärt handelsavtal blundar man.

Prot. 1997/98:65
11 februari

I detta anförande instämde Eva Goës, Per Lager, Kia Andreasson, Thomas Julin, Gunnar Goude och Marianne Samuelsson (alla mp).

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 7 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Visst finns det anledning till både oro och optimism om man ser ut över världen. När vi hade utrikespolitisk debatt för ett år sedan, trodde knappast någon att vi i dag skulle stå inför hot om krig i Irak, även om Saddam Hussein då i flera år gång på gång försökt obstruera FN:s undersökningar om massförstörelsevapen i Irak med Rolf Ekéus i spetsen. Det känns svårt att under rådande osäkerhet om utvecklingen i Irak tala om att det inte finns någon direkt hotbild i vår omvärld. Det finns det inte i vår närhet, men dock i vår omvärld. Det krigshot som gör sig gällande kryper oss inpå bara skinnet då det kommer på vårt ansvar att vara med och fatta beslut om säkerhetsrådets fortsatta agerande.

Anledning till optimism finns det när vi ser på utvecklingen i vår närhet. Vi kan glädja oss åt ett fortsatt gott samarbete med våra närmaste grannar i Norden. Även om vi valt olika vägar när det gäller medlemskap i EU och även om vi som EU-medlemmar ser olika på inträde i EMU, bl.a. vad tidpunkten beträffar, hindrar detta oss inte från att tillsammans aktivt bidra till att underlätta en allt närmare anslutning av länderna i vårt närområde till den europeiska gemenskapen.

Vi kristdemokrater har funnit det naturligt att samarbeta med vårt norska broderparti i vårt partinära utvecklingssamarbete i de baltiska länderna och även i Ryssland, ett samarbete som med fördel skulle kunna utvecklas också i andra delar av världen. Nordiska Afrikainstitutet har ett parlamentarikersamarbete med deltagare från olika nordiska länder i syfte att stärka fredsprocessen i Burundi genom kontakt med parlamentariker i Burundi, och Sverige har i flera år haft en person på plats för att främja fredsarbetet där.

Även om stora insatser gjorts och hela tiden görs i fredsskapande syfte i Burundi, inger utvecklingen där och över huvud i Stora sjöområdet anledning till stor oro. Mördandet fortsätter och många människor får sätta livet till. OAU, den afrikanska regionala organisationen, har länge försökt att skapa fred mellan regeringen och Huturebellerna. Flera av de omgivande staterna anses dock ha tagit parti för den ena parten och därigenom blivit misskrediterade. Sverige och andra nordiska länder har säkerligen skapat förtroende genom de insatser som gjorts, eftersom vi knappast, som vissa andra länder, misstänks för själviska syften.

Frågan är om de insatser som görs utifrån och uppifrån, och som kanske på grund av gamla bindningar har svårt att vinna förtroende, har förutsättningar att nå framgång. Ett exempel på hur inblandade olika länder kan vara kan tas från folkmordet i Rwanda. UNICOM, en internationell undersökningskommission, framlade i januari den senaste rapporten som visar hur involverat det internationella samhället var i vapenspridning innan folkmordet i Rwanda 1994. Human Right Watch har nu också visat på att vapen smugglas till både regeringssidan och rebeller i den aktuella konflikten i Burundi.

Frågan är om det inte är hög tid att låta den *débat national*, det nationella samtal för fred och försoning, ta fart, som både regering och parlament talat om så länge vi haft kontakt med konfliktområdena. Denna borde, enligt mitt förmenande, börja inifrån och underifrån, om den skall ha några som helst förutsättningar att lyckas. Den borde kanske börja i Burundi men skulle kanske sedan i bästa fall kunna spridas till Rwanda och Kivu i östra Kongo. Jag talar om en strukturerad insats, där vanliga människor – kvinnor, män och ungdomar – inspireras att samlas i små grupper i sina byar och tala försoningens språk med varandra. Alltför länge har hatets och oförsonlighetens språk talats bland dessa länders kullar.

Jag har en övertygelse om att här skulle Sverige och Norge kunna spela en roll med tanke på det förtroende som har skapats genom det humanitära arbete som bedrivits i många årtionden i dessa områden i svensk och i norsk missions regi. Jag föreslår att Sverige, gärna tillsammans med Norge, begär mandat av FN:s säkerhetsråd att inspirera till ett inhemskt arbete på gräsrotsnivå av detta slag med stöd av svenska och norska insatser.

Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, Europarådet och Organisationen för Säkerhet och Samarbete i Europa ger oss en verklig möjlighet att delta i och påverka arbetet för ett tryggare och säkrare Europa. Men det kan aldrig vara det enda målet för vår medverkan i dessa organisationer. Vi måste verka för ett enat Europa som utifrån sin egen styrka kan påverka säkerheten och tryggheten i hela vår omvärld.

Utvidgningen av EU till Central- och Östeuropa är ett viktigt mål i sig genom sitt bidrag till demokratiutvecklingen i kandidatländerna, men även ett medel för att uppnå ett starkt och återförenat Europa som kan ta ett större globalt ansvar.

Vi kristdemokrater har hela tiden förespråkat en gemensam förhandlingsstart för alla kandidatländer och är mycket nöjda med det som nu sker, även om villkoren varierar. Det är en morot som betyder mycket för den fortsatta utvecklingen av fungerande rättssystem och respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Samtidigt vill vi understryka betydelsen av att medlemskap i EU inte erbjuds så länge viktiga demokratiproblem kvarstår. Ansökandeprocessen innebär ju åtaganden både från EU:s sida och från ansökarländerna.

Utrikesministern nämner i sitt tal det förslag till nytt treårsprogram för samarbetet med Central- och Östeuropa, som regeringen avser att lägga fram i mars, inte minst i syfte att stödja Estlands, Lettlands, Litauens och Polens medlemskap i EU samt att knyta Ryssland närmare till europeiska samarbetsstrukturer. Kristdemokraterna stöder denna inriktning men vill uppmäna till en mycket starkare fokusering också på den sociala utvecklingen i dessa länder. Vi kristdemokrater framhöll i en motion i oktober förra året den stora fara för själva demokratiutvecklingen i Östeuropa som den negativa utvecklingen och den stora nöden bland barnen i dessa länder innebär. I t.ex. Lettland och Litauen talar man om tiotusentals gatubarn med den risk för försummad skolgång, sexuellt utnyttjande och brottslig verksamhet som detta medför. I Estland nämns att överlämnandet av små barn till institutioner har ökat med 75 % sedan 1995. I Ryssland är det 100 000 barn per årskurs som inte går i skolan, enligt en rapport från Unicef.

Barnen är framtiden. Herr talman! Hur skall dessa barn kunna ha en positiv inverkan på sitt lands demokratiska utveckling i en nära framtid om de berövs omsorg, kärlek och grundläggande utbildning under de känsligaste åren och i stället utlämnats till kriminella krafter? Det borde vara Sveriges, Nordens och Europas viktigaste uppgift att omedelbart sätta i gång ett samarbete på bred front för att komma dessa barn till hjälp nu. Detta arbete kan inte vänta. Detta arbete sker inte i sammanträdesrummen, där EU-inträdet förbereds. Kommer regeringens treårsprogram att innehålla en aktionsplan för ett samarbete för Östeuropas försummade barn? Om tre år kommer många barn att vara utom räckhåll för meningsfull rehabilitering. Om inget görs nu, kommer många av dagens försummade barn att vara morgondagens förlorade barn. Och detta kommer säkerligen att ha en stor negativ inverkan på respekten för de mänskliga rättigheterna i vårt närområde i en inte alltför avlägsen framtid. Jag vill föreslå att Sverige tillsammans med övriga Norden tar initiativ till att också EU kraftfullt intensifierar ett samarbete med Öst- och Centraleuropa när det gäller barnens situation.

Herr talman! När det gäller arbetet för de mänskliga rättigheterna är det intressant att jämföra med utvidgningen av Europarådet, som ju hunnit betydligt längre än EU-utvidgningen. Europarådet kan med sina 40 medlemmar i dag betraktas som en alleuropeisk organisation, men utvidgningen har inte varit helt okontroversiell. Kritiker menar att respekten för de mänskliga rättigheterna och principen om ett fungerande rättssystem har blivit mål i stället för villkor för medlemskap och att det innebär en minskad legitimitet för Europarådet. Det kan naturligtvis å andra sidan hävdas att ett land lättare kan påverkas inifrån än utifrån, dvs. att integration är mer effektivt än utanförskap.

Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att Sverige tar upp en förnyad kamp mot dödsstraffet. Medlemskap i EU är naturligtvis otänkbart för ett land som tillämpar dödsstraff eller har det kvar som en möjlighet i sin lagstiftning. Det bör också klargöras i fråga om medlemskap i Europarådet att dödsstraff är oförenligt med medlemskap både i praktik och teori. Lagändringar bör komma till stånd inom en definierad tidsram för de länder som ännu har kvar lagar om dödsstraff, och tillämpning får absolut inte tolereras.

Jag tänker föreslå att riksdagens MR-grupp, där jag själv är medlem och där riksdagsledamöter från alla partier är verksamma, tar initiativ till ett upprop mot dödsstraffet. Det är min förhoppning att alla ledamöter i Sveriges riksdag skriver på detta upprop. Det skall kunna riktas till Europarådet och EU med uppmaning till intensifierad kamp mot dödsstraffet. Det bör också direkt vända sig till USA med en kraftfull protest mot att dödsstraff tillämpas i ökande utsträckning i flera stater och en uppmaning till de stater som i lag tillåter dödsstraff att snarast avskaffa det.

Herr talman! Jag noterar med tacksamhet att Europarådets parlamentariska församlings utskott för juridiska frågor och mänskliga rättigheter vid sitt möte i Strasbourg den 26–27 januari utsåg en rapportör för en rapport om den nya ryska religionslagen, Kevin McNamara från Storbritannien. Jag har bl.a. vid möte med den parlamentariska församlingens talman Leni Fischer krävt att Europarådet skall följa upp frågan om den ryska religionslagen, som till sin utformning är diskriminerande och inbjuder till brott mot religionsfriheten. Jag har vid flera tillfällen frågat

**Fel! Okänt
växelargument.**

utrikesministern vad hon från svensk sida gjort för att protestera mot denna lag och se till att den inte undergräver respekten för de mänskliga rättigheterna. Jag undrar på nytt: Vad har regeringen gjort för att lyfta fram frågan?

Jag kommer i mitt nästa anförande att säga några ord om andra konflikter i världen. Nu till sist vill jag dock ta upp något som berörts av flera talare här, nämligen fredsprocessen i Israel. I det projekt som kallas "Levande historia" som den svenska regeringen tagit initiativ till, har förintelsen lyfts fram i all sin förfärlighet. Det var ett lovvärt initiativ.

Enligt Osloavtalen såväl som Hebronprotokollet, förbinder sig båda parter i fredsprocessen att söka bidra till ömsesidig förståelse och tolerans och i enlighet därmed avhålla sig från fientlig propaganda och lagligen beivra fientliga, eggande tillmälen och uttryck för hat och förakt.

Ständiga antisemitiska stereotyper, jämförelser mellan Israel och nazister och fascister, förnekelse av förintelsen, anklagelser för rasism osv. förekommer regelbundet i den officiella palestinska myndighetens TV och den officiella tidningen Al-Hayat Al-Jadeed som också representerar palestinierna. Har utrikesministern tagit upp dessa nesligheter, som jag inte ens vill yttra i denna kammare och som inte står nazisttiden efter vad gäller förakt för judar, med företrädare för den palestinska myndigheten? Annars rimmar det illa med "Levande historia".

Felet var att omvärlden inte under nazisttiden tog itu med hatpropagandan. Jag försvarar inte Netanyahus ljumhet i fredsprocessen. Men jag anklagar den svenska regeringen – både utrikesminister Lena Hjelm-Wallén och statsrådet Pierre Schori – för obalans i kritiken och för partiskhet som inte främjar fredsprocessen. Använd inte ord som "undanträngning av palestinier" i fråga om Jerusalem eller jämförelser med apartheid i Sydafrika som Pierre Schori har gjort! Det är skamligt! Vad tänker utrikesministern göra för att hatpropagandan skall upphöra i palestinska medier?

Anf. 8 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Det är en styrka för en svensk utrikesminister att efter huvudinläggen i vår utrikesdebatt kunna konstatera att vi på de stora områdena, de huvudsakliga områdena, är överens.

Jag har fått väldigt många frågor. Jag kan naturligtvis inte besvara alla. Det kommer inte tiden att räcka till. Men låt mig, samtidigt som jag konstaterar mycket av denna samstämmighet, börja med att svara på några.

Vi är överens om dynamiken vad gäller det nordiska samarbetet, Östersjö- och Barentssamarbetet. Det är självklart, Ingrid Näslund, att det här också kommer att innefatta barnens situation i våra samarbetsländer. Vi är överens om vikten av goda relationer med Ryssland – inklusive detta att Ryssland skall ha en lagstiftning som stämmer överens med normala religionsfrihetsprinciper enligt europeiska kriterier.

Vi är alla överens om att det är viktigt att EU öppnar sig för nya medlemmar liksom att FN har mycket stor betydelse. Men FN har också en mängd brister – eller vi medlemsländer stöder inte FN på det sätt som vi borde göra. Det här gäller inte minst i fråga om interna konflikter. Där är det svårt att arbeta i FN och i säkerhetsrådet. Vi har aktivt försökt att få upp frågor som Rwanda, Burundi, Kongo, Sierra Leone och Algeriet i

säkerhetsrådet. Det har lyckats ibland men när det gäller Algeriet har det, som ni vet, inte alls gått. Och Sverige kan inte ensamt bestämma om sådana här frågor. Vi arbetar dock aktivt med att frågor som har karaktär av intern konflikt skall tas upp, eftersom nästan alla väpnade konflikter i dag är av just det slaget.

Men det går inte att göra som Bodil Francke Ohlsson gjorde här i sitt engagerade inlägg om Algeriet. Jag förstår engagemanget och sympatiserar med det. Men det går inte att tala om ett land som om det inte skulle ha någon regering. Algeriet har faktiskt det. FN, där Algeriet är med, måste samarbeta med Algeriet. Det finns inget annat sätt att lösa sådana här frågor.

OSSE är en viktig organisation, Helena Nilsson. Vi är helt överens om det. Alla är med. Det finns en bredd i samarbetet. OSSE kan också ge impulser till samarbetsområden som inte primärt är OSSE:s. Jag tänker då på ekonomiskt samarbete. Andra organisationer är säkerligen bättre på att ta hand om frågorna, men som impulsgivare kan OSSE vara ett viktigt organ.

Frihandel är något som alla tar upp, och det är viktigt. Kuba skall självfallet också vara välkommet när vi har ett seminarium om frihandelsfrågor i Latinamerika. Det var ju vad Eva Zetterberg frågade om.

Vad gäller mänskliga rättigheter har nästan alla tydliggjort hur vi tar avstånd från dödsstraffet. Det tycker jag är en bra manifestation från denna riksdags sida.

Vi är också eniga om nödvändigheten av att Iraks massförstörelsevapen elimineras, och att det här naturligtvis i första hand skall ske genom allt starkare påtryckningar på Saddam Hussein. Samtidigt går det inte att bortse från att FN inte kan förödmjukas hur mycket som helst av en obstinat ledare för ett land. Om alla, och jag understryker verkligen *alla*, diplomatiska och politiska metoder för att få Saddam Hussein att samarbeta med FN är uttömda, så vet vi att säkerhetsrådet har som sitt absolut yttersta medel att också besluta om att använda militärt våld. Vi kan inte helt utesluta detta, men först skall vi pröva alla fredliga metoder.

Synen på EU skiftar ju en hel del i denna kammare. Det kan vi höra bl.a. i EMU-debatten. Vi socialdemokrater vill inte forcera fram ett beslut om att gå med i EMU. Vi gör det i respekt för inställningen hos det svenska folket. Tydligt har Moderaterna en annan syn när det gäller demokratisk förankring än vad regeringen har. Det är svenska folket som i val eller i folkomröstning skall ta ställning till denna fråga.

Även om vi inte är med från starten vill vi att EMU skall bli ett lyckat projekt, eftersom det betyder så mycket för hela EU. Vi kommer att vara med och besluta om sjösättningen av EMU. Därför är det självklart att vi i detta arbete kommer att göra vad vi kan för att bidra till ett framgångsrikt projekt. Eva Zetterberg menar väl inte att vi skall göra vad vi kan för att försvåra för detta projekt, så att det blir misslyckat med alla konsekvenser som det skulle få?

Göran Lennmarker var på dåligt humör när det gäller EU-frågorna. Han är uppenbarligen mycket avundsjuk på svenska framgångar i EU. När vi kom tillbaka och rapporterade om utfallet av Amsterdamfördraget fick vi gratulationer av alla partier i riksdagen utom av Moderaterna. Vi prioriterade frågor som har med medborgarnas väl och ve att göra – kampen mot arbetslösheten, kampen för en god miljö, öppenhet, jämställdhet.

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi fick t.o.m. framgångar på dessa områden. Moderaterna anklagar oss för att välja fel frågor och tydligen också för att vi fick framgångar. Jag tycker att det är litet ovanligt att Göran Lennmarker uppträder så förgrämt.

På samma sätt uppträder Göran Lennmarker när det gäller frågorna om utvidgningen, där förvisso den linje som Göran Lennmarker företräder, som bara handlar om att ställa sig bakom kommissionens förslag, inte fick genomslag när vi kom till beslut i Luxemburg. Också i fråga om detta blev Moderaterna helt ensamma. Vi från regeringens sida vågade kämpa för Lettland och Litauen. Jag tror att Lettland och Litauen är mycket bättre sanningsvittnen när det gäller huruvida vi lyckades eller ej än Göran Lennmarker. Det är bara att ta del av alla de tack som vi har fått från dessa länder för att vi, till skillnad från Moderaterna, vågade kämpa. Göran Lennmarker tycks här ha dåligt samvete.

Därefter några ord om säkerhetspolitiken. Sverige har ju en öppen och positiv syn på samarbetet med Nato. Vi deltar tillsammans med Natoländer i Bosnien för att skapa fred, och vi övar tillsammans med Natoländer inom ramen för Partnerskap för fred. Men regeringen anser att det är samarbete som gäller. Vi skall inte söka medlemskap i militäralliansen Nato. Vi vill ha så mycket samarbete som möjligt men inte medlemskap. Om detta kan man gärna diskutera. Men låt oss då också diskutera möjligheterna! Moderaterna gör i dag något sorts försök att devalvera eller förhåna den säkerhetspolitiska lösning som alla partier faktiskt har stått bakom, åtminstone formellt, under väldigt många år och som t.o.m. Moderaterna så sent som någon gång i november förra året ställde sig bakom, nämligen att den svenska militära alliansfriheten skall bestå. Vad Moderaterna nu gör är att de säger att alliansfriheten inte är så bra. De törs inte direkt säga att vi skall gå med i Nato. Vad som då sker är att vi hamnar i en osäkerhetsperiod, ett säkerhetspolitiskt vakuum. Det är en mycket oansvarig politik, Göran Lennmarker. Det är tur att det inte är ni som regerar landet.

Jag menar att vi har den moderna synen på säkerhetssamarbete. Vi går in för det som hör framtiden till, att bygga den nya alleuropeiska säkerhetsordningen och att ta det kollektiva ansvaret för fred och säkerhet i Europa. Men för det krävs inte Natomedlemskap. Det är en gammalmodig ståndpunkt. Det är för övrigt den ståndpunkt som jag tror att många moderater har haft i många år, och nu passar det särskilt väl att ta fram den. Moderaterna vacklar på ett mycket oroande sätt i säkerhetspolitiken. Det beklagar jag, eftersom det alltid är en styrka om vi kan vara eniga i denna fundamentala fråga.

Anf. 9 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Först skall jag säga något om regeringens formulering om den gemensamma valutan i EMU-projektet. Jag blev inte klokare efter utrikesministerns svar på denna fråga, om det nu var ett svar. Om man skall stärka EMU, gör man det då genom att Sverige står utanför eller gör man det genom att Sverige går med, eller har regeringen fortfarande inte någon uppfattning i denna fråga? Regeringen måste väl ha en uppfattning om hur man stärker EMU om man nu i regeringsdeklarationen säger att man skall göra det.

När det gäller processen i höstas om den gemensamma förhandlingsstarten är ju sanningen, fru utrikesminister, att det aldrig kom något svenskt förslag om en gemensam förhandlingsstart. Man talade mycket om det, men det kom aldrig något. I sista sekunden lade man några dagar före toppmötet fram ett förslag som man gömde undan så mycket som möjligt. Det aktualiserades aldrig på allvar. Vi hade fullt sjå i EU-nämnden att över huvud taget få se förslaget. Det innehöll då häpnadsväckande nog inte förslag om en gemensam förhandlingsstart men däremot en uppskjutning av förhandlingsstarten till 1999.

Det finns en irritation över den svenska regeringen inom EU. Det har märkts framför allt från Finlands sida. Finland tyckte att det var ett oanständigt sätt att bedriva denna process. Man uppfattade det som icke ärligt. Den svenska regeringen motarbetade kommissionens förslag och sade att det var fel och att man skulle lägga fram ett annat förslag som man sedan inte lade fram. Det uppfattades bara som en gimmick. När den svenska regeringen kom till toppmötet anslöt den sig till ett genomförande av kommissionens förslag. Det var ju kommissionens förslag som antogs vid toppmötet och inte något svenskt förslag. Jag tycker att det snarare skulle finnas skäl för den svenska regeringen att be kommissionen om ursäkt. Regeringen kan ju inte försöka göra gällande att det var ett svenskt förslag som antogs i Luxemburg utan det var kommissionens förslag fullt ut med alla dess olika ingredienser. Det gällde ordningsföljd, hur man skulle starta förhandlingar i Europakonferensen, m.m. Man kan inte säga att det är den svenska regeringens förslag. Var och en kan ju läsa kommissionens förslag och jämföra det med det beslut som fattades av toppmötet så ser man hur naken den svenska regeringen stod i denna fråga.

Detta agerande kan ses tillsammans med EMU-agerandet och tillsammans med agerandet när det gäller arbetslösheten. Den svenska regeringen säger om och om igen att den skall betona vikten av kampen mot arbetslösheten, och sedan struntar den i det på hemmaplan. Vi har inte sett något av de väsentliga punkterna, nämligen att minska skatten på arbete och att få en flexibel arbetsmarknad. Jag har varit med i tre års tid nu, och ingenting har gjorts. Ingenting har heller gjorts i detta avseende efter Luxemburgtoppmötet, som tydligen var en svensk framgång. Men varför gör den svenska regeringen ingenting? Arbetslösheten är fortfarande hög. Sedan talar regeringen om och om igen, år ut och år in, om hur viktigt det är att bekämpa arbetslösheten. Men när regeringen inte gör något åt den utan den består innebär det ju att den skjuter hela sin trovärdighet i sank. Den är på väg att förstöra EU om den hävdar att EU skall göra detta och sedan struntar i de rekommendationer som man gemensamt har kommit fram till. Det är detta som skapar den väldiga irritationen mot den svenska regeringen inom EU, dvs. hanteringen av arbetslösheten, att regeringen inte har någon standpunkt över huvud taget om EMU. Vi får inga svar om det är bra eller dåligt. Regeringen säger att svenska folkets åsikt skall respekteras. Ja, det är klart att den skall. Vi har ju allmänna val och demokrati. Men regeringen själv måste ju ha en uppfattning. En regering måste ju ha en idé om vad som är viktigt.

Låt mig när det gäller säkerhetsfrågorna säga följande. Regeringen vill ha en europeisk säkerhetsordning. Det har riksdagen många gånger

*Fel! Okänt
växelargument.*

sagt. Men då måste man ju vara med i den europeiska säkerhetsordning som finns. Man kan inte hitta på en alldeles egen.

Att Nato är en väsentlig del i en europeisk säkerhetsordning kan väl utrikesministern inte på allvar mena – en alldeles central del tillsammans med EU, Europarådet, OSSE och kanske också andra organisationer. Om det blir en situation där vi har ett Norden och ett Baltikum som ser Nato som en nordisk säkerhetslösning, skall vi då välja en annan linje än våra nordiska och baltiska grannländer? Vi är inte där ännu, vilket vi från moderat håll är mycket noga med att betona. Men om det går dithän skall Sverige självklart fullt ut vara med.

Herr talman! Jag vill också ta upp en sak som Eva Zetterberg berörde. Hon lyckades nämligen nämna Kuba utan att tycka att Kuba skall bli en demokrati men man kan väl inte diskutera Kuba utan att fördöma förtrycket där.

Slutligen gäller det frågan om en transaktionsskatt, som nämnts av flera talare här. Jag måste säga att här är det feltänkt i kubik. En transaktionsskatt handlar om att ta ut skatt på transaktioner mellan i-land och u-land. Hela idén med att hjälpa till med utvecklingen i u-världen är ju att den rika världens kapital skall användas i samband med utvecklingen i u-länderna. Bl.a. gäller det i mångt och mycket pensionsfonderna. Denna transaktion skall alltså beskattas.

Om det hade gjorts 1997 skulle den direkta skatten ha uppgått till belopp större än det svenska biståndet – pengar som u-världen skulle ha fått betala i transaktionsskatt. Förmodligen rör det sig om mycket mera. Det är ju inte så att pengarna överförs en gång, utan de går fram och tillbaka. Ett stopp skulle ha minskat kapitalflödena väsentligt och skulle då ha hjälpt till med att minska fattigdomsavvecklingen i u-världen, dvs. lägga en spärr på detta. Hela idén om en transaktionsskatt handlar, precis som när det gäller miljö- och socialklausuler, om att stänga ute u-världen och att hindra de länderna från utveckling.

Anf. 10 HELENA NILSSON (c):

Herr talman! I utrikesdeklarationen finns det ett avsnitt om nedrustning och Sveriges arbete på detta område. Det tycker jag är välkommet, inte minst i en tid då fokus riktas mot bl.a. massförstörelsevapen i Irak. Utrikesdeklarationen innehåller förslag om avtal mot kärnvapen, internationell exportkontroll och det viktiga totalförbudet mot antipersonella minor.

Den tekniska utvecklingen innebär landvinningar som främst ses som en tillgång för mänskligheten men som i orätta händer kan användas i krigföring eller terrorhandlingar. Bioterrorism är en ny benämning efter attacken i Tokyos tunnelbana då en terrorgrupp använde den giftiga gasen sarin. Irak har på sitt samvete användning av giftig gas mot kurderna i en krigshandling. Detta visar att kemiska ämnen används som vapen. Det är både billigt och lätt att framställa dem, och de ger förödande resultat.

Just nu pågår ett stort internationellt projekt, HUGO. En kartläggning görs av den genetiska koden hos levande varelser, naturligtvis i syfte att bl.a. bota sjukdomar, men också att öka grödor. I orätta händer kan detta naturligtvis användas för att framställa vapen. FOA har uppmärksammat det här. Vi i utrikesutskottet uppmärksammar också frågan i ett betänkande.

Med all respekt för att utrikesministern har många att ge svar till vill jag ändå ställa frågan, som jag kommer att fortsatt följa: Hur långt har man kommit i arbetet med den konvention som handlar om biologiska vapen där möjligheterna att kontrollera genetiskt selektiva vapen skall byggas in?

Herr talman! Länderna i Asien har under flera år präglats av en kraftig ekonomisk tillväxt. Den demokratiska utvecklingen har inte gått lika snabbt som den ekonomiska. I ett slag har situationen ändrats. Det har blivit en ekonomisk kris och valutor har gått i botten. Detta drabbar framför allt den stora del av befolkningen som lever i fattigdom och under svåra sociala förhållanden.

Sverige har en stor handel med Asien, såväl genom import som genom export. Det handlar också om många biståndsprojekt. Därför är det både bra och välkommet att regeringen kommer att presentera en Asienstrategi för att på olika sätt stärka relationerna mellan Sverige och våra samarbetsländer. Vi i Centerpartiet anser att strategin bör inriktas på att i samarbete stärka den demokratiska utvecklingen och på att få en utjämning av de sociala och ekonomiska klyftorna.

Sverige har ju haft ett långvarigt biståndsenagemang i Asien, ett engagemang som genom åren – det framgår om man läser protokollen – har präglat biståndsdebatten i denna kammare. Inte minst gäller det biståndet till Vietnam. Nu, när Vietnam under några år haft ekonomisk tillväxt och öppnat sitt land och sin marknad för utländska investeringar, har svenska företag haft hjälp av Sveriges goda anseende i Vietnam. Jag skulle vilja säga att solidaritet lönar sig. Trofasthet i svåra tider fortsätter även i goda tider. Samma erfarenhet kan vi se när det gäller andra länder där vi har haft ett starkt biståndsenagemang. Det handlar alltså om vårt engagemang i olika länder och om befrielseörelser i Afrika. Glädjande är att det där också har skett en demokratisk utveckling.

Positivt är också, som många här har nämnt, att vi nu ser att parterna närmar sig ett genomförande av FN:s fredsplan för Västra Sahara och att – som sagts från regeringens sida, med stöd från andra – Sverige på olika sätt skall göra en uppföljning under själva valprocessen och även efteråt i uppbyggnadsarbetet.

Utifrån dessa erfarenheter och sett tillbaka i tiden tycker jag att det är angeläget att Sveriges biståndsarbete fortsätter. Frågan om inriktningen mot ett partnerskap med Afrika skall behandlas senare i vår. Detta är en välkommen nyordning. Jag upprepar att det känns fantastiskt att se att solidaritet lönar sig.

Anf. 11 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Utrikesministern hyllar här samstämmigheten när det gäller utrikespolitiken och det har väl sin rättighet. Vi är överens om de stora dragen. Vad jag dock tycker mig förmärka är att några partier i en viktig fråga mäter sig ur. Det gäller då synen på det europeiska samarbetet. Fortfarande är det Miljöpartiet och Vänsterpartiet som tvekar och tövar i detta arbete. De känner inte riktigt för att vi är medlemmar. De här partierna driver inte riktigt EU-frågorna utan talar hellre om en utträdesparagraf. Bodil Francke Ohlsson säger: Visst, länder som vill vara med i EU skall naturligtvis få det. Det är ju generöst!

På något sätt andas här ingen framtidstro och inget hopp. Jag har funderat mycket över Miljöpartiet när det gäller de här frågorna. Inom miljöområdet innebär ju EU-samarbetet en unik möjlighet att förbättra miljön just genom att vi kan gå in i bindande avtal. Miljöproblemen är i allra högsta grad gränsöverskridande. Därför borde det i stället utgöra en inspiration att vi är med i EU-samarbetet.

Jag ställer upp på mycket av det som Eva Zetterberg i Irakfrågan sade om att använda våra diplomater till förhandlingar, om att alltså använda sig av diplomatin. Men när diplomatin inte klarat av situationen utan det fortfarande finns en hotbild i den här delen av världen – fortfarande sitter ju Saddam Hussein på förstörelsevapen som hotar grannländer och det egna folket – kan då Eva Zetterberg i något läge stödja det upplägg som USA nu arbetar för, eller är det uteslutet i *alla* situationer? På något sätt kan man i frågan hamna så att slutpunkten blir att det fordras en annan typ av handling för att rädda liv.

Jag ställde en fråga till utrikesministern och fick ett mycket tunt svar. Det gällde vad Sverige gör för att driva på de idéer som lades fram i Carlsson–Ramphal-rapporten när det gäller FN:s framtida roll att hantera svåra situationer inom länder. Då säger utrikesministern att det är svårt, säkerhetsrådet vill inte ta upp frågan osv. Men Carlsson–Ramphal-rapporten gick inte bara ut på att man i en speciell situation skulle diskutera detta. Det gällde FN:s sätt att långsiktigt arbeta för att få in i stadgar, och därmed få uppslutning från andra länder, att FN kan få en annan roll än den har i dag så att man kan komma till säkerhetsrådet och säga: Vi har ju paragrafen här, så låt oss leva upp till det som vi har varit överens om. Det är ett långsiktigt arbete som kanske tar år att genomföra, men vi måste börja någon gång. Det finns många bra tankar i Carlsson–Ramphal-rapporten. Ta till er det och driv det nu när vi har chansen.

Jag skulle vilja ta upp frågan om EMU-projektet. Utrikesministern säger att svenska folket tvekar. Ett problem, som jag ser det, är att svenska regeringen tvekar. Det här är också ett arbete som ligger på upplysningsplanet, på propagandaplanet. Det gäller att övertyga människor om man nu tror att det är förträffligt och bra, vilket tydligen utrikesministern anser, för det andas i alla fall i dagens deklaration. Anser man att det är dåligt driver man den linje som andra partier gör. Men vad anser regeringen? Om regeringen kommer fram till det som står i deklarationen, driv då det, påverka opinionen, gå före, gör inte som i EG-frågan, som jag talade om tidigare här och där man för tio år sedan att det var omöjligt. Sedan var det möjligt bara några år senare. Visa litet handlingskraft.

Slutligen sade utrikesministern: Låt oss gärna diskutera Natofrågan. Bra, bra! Bara för tre år sedan var det omöjligt att diskutera den. När man skulle ta upp den i Försvarsberedningen i april 1995 – för inte ens tre år sedan – skulle locket läggas på. Det skulle inte få diskuteras. De som ville diskutera den fick inte vara med. Låt oss ta upp det också. Jag har slutligen en fråga till utrikesministern på det temat: Anser utrikesministern att det vore bra för Sveriges säkerhet om de baltiska staterna blev Natomedlemmar?

Anf. 12 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag vill börja med att instämma i det utrikesministern sade om att det är tur att det inte är Moderaterna som bildar regering och

bestämmer säkerhetspolitiken. Då är vi många som känner att vi skulle vara ute på väldigt hal is. Jag tycker att det är tillräckligt bekymmersamt med den socialdemokratiska regeringens politik på det här området i vissa avseenden. Det räcker väl med de problem som uppstår på grund av det.

Till Göran Lennmarker skulle jag vilja säga vad gäller Kuba att jag inte tog upp demokratin i Kuba utan det problemet att Kuba är isolerat och därför behöver inlemmas i den internationella gemenskapen och inbjudas till mötet med EU i Sverige i maj. Jag tog inte upp demokratin även om jag anser att den frågan är viktig. Det finns påtagliga problem vad gäller demokratin i Kuba. Men jag tycker att det är ännu allvarligare att Göran Lennmarker, när han diskuterar Kuba, inte tar upp problemet med USA:s blockad mot Kuba som förhindrar inte bara att Kubas folk kan leva ett någorlunda hyggligt liv utan också en demokratisk utveckling.

Utrikesministern frågade om vår syn på om det inte vore bra att Sverige skulle verka för att det gick bra för EMU oavsett var Sverige står. Självklart har vi inga önskemål om att det skall gå dåligt. Däremot verkar det framgå väldigt tydligt och klart att vi som deltar från oppositionen tycker att Sveriges regering måste klargöra sin hållning och att det påverkar opinionen hur regeringen ställer sig. Vi behöver ett klargörande från regeringen, och vi behöver få en folkomröstning för att veta hur Sverige skall agera på det området.

Herr talman! Från Folkpartiets sida tog K-G Biörsmark upp att Vänsterpartiet och Miljöpartiet inte har accepterat EU-medlemskapet och inte använder det. Vi är kritiska, och det vet ni andra. Den kritiska hållningen kvarstår. Men jag anser för Vänsterpartiets del att vi på alla sätt försöker använda EU-medlemskapet på ett konstruktivt sätt genom att ta upp frågor om mänskliga rättigheter, hur handelsavtalen skall se ut och en rad frågor som gäller miljön och gemensamma angelägenheter utan att man för den skull skall behöva övergå till en överstatlighet. Det trodde jag hade framgått i praktiken.

Vad gäller Irakkrisen tar utrikesministern upp att det i första hand är diplomatiska medel som skall användas men att FN kan använda våld. K-G Biörsmark frågar mig om vi aldrig någonsin kan komma till en situation där vi accepterar att våld skulle kunna användas. Jag har lärt mig av erfarenheterna att man aldrig skall säga aldrig om någonting. Det inträffar situationer vad gäller världsproblemen som varken jag eller någon annan kunnat förutse. Men jag menar att de hypotetiska situationerna inte skall diskuteras i dag. Det vi skall diskutera är ett konstruktivt sätt: Vad kan vi göra åt problemen och konflikterna? Det är min bestämda uppfattning att vi i fallet Irak inte löser problemet utan får ett ännu värre problem om vi uppmuntrar USA att gå vidare och starta krig. Det förvånar mig att så få talar om vad de kringliggande staterna anser. Det är de som skulle känna sig mest hotade av biologiska eller kemiska stridsmedel. Det är inte de som kräver att USA eller FN startar krig.

Herr talman! Jag vill också anknyta till den fråga som Helena Nilsson tog upp, nämligen att vi hade en manifestation för att minnas förintelsen och för förintelsens offer här i riksdagen. Jag tror att de allra flesta av oss var oerhört berörda och kände att det var ett riktigt initiativ som regeringen hade tagit i den frågan. Jag tror att vi som är födda på 40-talet kanske

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

har tagit för lätt på vår uppgift att föra vidare kunskaper och lärdomar från förintelsen till våra barn och nästa generation. Det är inte för sent, vi måste ta itu med den frågan och se till att motarbeta rasism och nazism i vårt eget land och runt om i världen.

När regeringen har gjort det och när vi här diskuterar frågan tänker man inte på nästa steg. Vi hyllar dem som under andra världskriget stod upp för människovärdet och räddade människoliv, som Raoul Wallenberg. Men det finns ingen diskussion om hur det ser ut i dag, om dem som i dag utför samma gärningar. Vi har diskussioner inom EU om hur kurder stoppas vid gränserna och där Sveriges flyktingpolitik har blivit allt snävare. Bland de danskar som under andra världskriget hjälpte judar över sundet till Sverige finns exempel på människor som tog betalt. I dag är det straffbart, och vi beivrar på alla sätt sådana brott. Jag tycker inte heller att man skall uppmuntra till att ta betalt. Regeringen kan inte å ena sidan hylla dem som då agerade för människovärdet och för att rädda människoliv när den å andra sidan i dag inte vill inse att många människor, trots regeringens uppfattning i vissa enskilda ärenden, gör det.

Den typen av problem finns i dag. Förintelsen med dess offer är inte en enstaka företeelse i världshistorien. Det uppstår nya katastrofer, och vi kan agera för att försöka att förhindra dessa konflikter och att nya katastrofer uppstår.

Anf. 13 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Herr talman! Åhörare på läktaren! Vad jag saknar i utrikesministerns deklaration är något mer om det internationella miljöarbetet. Ett förslag om Agenda 21-arbete i Östersjöregionen nämns. I allra sista stycket i en uppräkningslista av utmaningarna mot människors liv och välfärd nämns orden "globala miljöhot", det är det enda.

Det finns många globala miljöhot. Arbetsfältet är stort. Miljösamarbete länderna emellan – oavsett om det sker inom eller utom EU – är givetvis positivt.

Miljöhoten är i dag reella hot inom den säkerhetspolitiska sfären, och jag tar här upp ett av de stora hoten som jag sysslat speciellt med: den globala vattenförsörjningen. Risker för väpnade internationella konflikter som har sin grund i brist på vatten har alltid funnits – historien visar många exempel på det.

För litet mer än en vecka sedan var jag på högskolan i Kristianstad och deltog i ett seminarium för blivande naturvårdsingenjörer. Seminariet handlade om vattensituationen i Skånes brunnar, sjöar, åar och bäckar. Och den är inte alls så bra som man kan vänta sig i ett land där det inte pratas särskilt mycket om förorenat dricksvatten eller för stor vattenförbrukning.

Vattenproblem finns överallt i världen i dag. I Svenska Dagbladet från den 7 februari finns det en artikel med rubriken Det virtuella vattnet, skriven av våra internationellt kända vattenexperter Malin Falkenmark och Johan Rockström, båda från institutionen för systemekologi vid Stockholms universitet. Där framhåller man att moderna analyser visar att stora regioner i världen – troligen halva dess befolkning år 2025 – inte kommer att kunna producera sin egen mat på grund av vattenbrist. Det innebär, säger författarna, att om dubbelt så mycket mat skall produceras går det åt ungefär dubbelt så mycket vatten. Dessa grundläggande fakta,

att matproduktionen är världens största vattenslukare och att mera mat innebär mera vatten till jordbruket, har hittills saknats i de internationella projektionerna över världens framtida försörjningspotential, och det är en miss. Miljöpartiet anser att detta vore någonting att ta upp i säkerhetsrådet under vår ordförandeperiod där.

Det sägs att ett bra omslag till en bok säljer boken. Jag är speciellt förtjust i omslaget till en av de böcker som jag har i min ägo. Där finns ett fotografi som föreställer två glada damer i västerländska hattar som sitter i framsätet i en gammal Ford. Det är sommar. I baksätet sitter två herrar i mera orientaliska huvudbonader. I bakgrunden ser man höga cypresser som omger en vacker byggnad med pelargångar, kanske är det ett slott. Jag inbillar mig att jag vet var den bilden är tagen: framför det kungliga sommarpalatset i Jalalabad i Afghanistan. Det är en mycket fin och tydlig bild, trots att den är tagen för länge sedan. Boken är skriven av Paul Mohn och heter *En resa till Afghanistan*, och den kom ut 1930.

Jag stod på den platsen för några månader sedan, dvs. jag tror att det var där. Vad som finns kvar är den yttre pelarraden och en stor del av golvet till andra våningen så att det bildades ett tak, ett skydd mot regn och snö för de människor som har fått sina hem totalt utplånade och som under en lång tid bodde där.

Det var första gången som jag var i Afghanistan och också första gången som jag såg ett land förott av krig, ett land som fortfarande är i krig. Och jag undrar var gång jag ser den idylliska bilden och påminns om hur där ser ut nu: Hur behandlar vi världens barn egentligen? Vilken värld är det som vi skapar åt dem? Barn kan inte själva välja den plats där de måste tillbringa sina första levnadsår. De har inget val och kan inte förändra sin situation, utan de är helt beroende av oss vuxna.

I Afghanistan finns minor utlagda som skadar i decennier efter det att kriget förhoppningsvis är slut. Och liknande minfält finns på många ställen i världen – man känner inte alltid ens till var. De som drabbas värst är inte de som lade ut minorerna, utan det är barnen i kommande generationer.

Länder som tillverkat och exporterat minor borde, liksom köparna, känna ett ansvar. Och varför inte bidra till kostnaderna för röjningen? Barn drabbas av krigets fasor, barn svälter och far illa, barn säljs som prostituerade, barn tvingas att arbeta i fabriker, barn utan föräldrar blir gatubarn – listan är lång. Vi måste förkorta den, och det gör vi bara om vi tar ett gemensamt ansvar och samverkar. Detta är kanske den allra viktigaste delen av den gemensamma internationella utrikespolitiken.

Anf. 14 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Jag skulle fortfarande vilja ha ett svar på frågan vad utrikesministern tänker göra för att uppmäna den palestinska myndigheten att se till att hatpropagandan upphör inom palestiniernas område.

Våld börjar ofta med ord. Vi har här talat om förintelsen. Jag, som har starka minnen från slutet av andra världskriget, bävar när jag ser bilder som den som var publicerad i Svenska Dagbladet i går, där unga tyskar – i det här fallet var det tyskar från gamla Östtyskland, men de finns också på andra sidan – återigen marscherar på det sätt som skedde under nazisttiden.

Jag tror att det är oerhört viktigt att vi har förståelse också för det som ägde rum under kommunisttiden i Sovjetunionen och den delen av värl-

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

den. Det råder en tystnad i vårt samhälle om de miljontals och åter miljontals människor som då fick släppa livet till genom avrättningar, genom umbäranden i Gulagarkipelagen, genom svåra umbäranden på mentalsjukhus och i fängelser. Dem bör vi också minnas.

Det råder brist på förståelse för det förtryck som förekommer, t.ex. i de två kvarvarande kommunistiska regimerna Kuba och Kina. När det gäller Kina verkar det som att Vänsterpartiet har förstått, men inte när det gäller Kuba. Det beror kanske på den tystnad som vi har låtit omge dessa förbrytelser under alltför många år.

Det är väl ingen som anser att vi angriper de nuvarande tyskarna när vi tar upp nazisttiden, och så skall man inte heller se det när vi tar upp kommunisttidens hemska förbrytelser. Det är viktigt att kunna leva med sin historia, att levandegöra sin historia, för att på ett riktigt sätt kunna handskas med nutiden.

Jag noterade också att Eva Zetterberg till listan över länder som inte respekterar mänskliga rättigheter glömde att foga Kuba.

Sedan vill jag säga ytterligare några ord om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik som nu i långa stycken saknar substans inom EU.

I Amsterdamfördraget blir uppgifterna, ansvaret och verktygen tydligare. Framför allt är det betydelsefullt att fredsfrämjande krishantering och humanitära operationer kommer att höra till huvuduppgifterna.

När det gäller krishantering och framför allt förebyggande konflikt- hantering verkar vi fortfarande ha väldigt mycket att lära. I många områden tycks vi låta konflikterna gå alldeles för långt. I det sammanhanget kan jag inte låta bli att nämna Algeriet. Det är inte lätt för någon att veta vad man skall göra i den här situationen.

Det finns en regering där, sade Lena Hjelm-Wallén. Ja, men vi måste göra klart för denna regering att vi inte kan förstå hur tusentals och åter tusentals människor tillåts att mista livet på de mest bestialiska sätt utan att polis och militär ingriper.

Hur kan en regering åse detta? Hur kan man ha så litet omsorg om sitt folk? Och om man inte själv klarar av situationen, hur kan man då underlåta att be omvärlden om hjälp? Den hjälpen borde inte kallas för att lägga sig i landets interna angelägenheter.

Det är naturligtvis angeläget att vi fortsätter hjälpa till att städa upp efter konflikten i den forna Jugoslavien och att vi, som regeringen har aviserat, fortsätter med våra insatser där. Det är också viktigt att vi stöder utvecklingen i Albanien.

Det finns potentiella och reella hot mot befolkningens trygghet och säkerhet också inom EU. Bodil Francke Ohlsson nämnde att även länder som har stått för mänskliga rättigheter kanske har blivit ljummare på det området. Jag tycker att man kan se en tendens till tystnad om de mänskliga rättigheterna – inte minst när de ekonomiska fördelarna är mycket stora. Låt inte oss bidra till det, utan låt oss hålla fanan högt!

Vi kristdemokrater anser att ett fördjupat samarbete länder emellan av den sort som utvecklats inom EU är den bästa tänkbara garantin för en varaktig fred. Därför innebär utvidgningen mot Central- och Östeuropa en klar förbättring av omvärldsbilden, som vi välkomnar. Vi välkomnar också samarbete med de länder som är med i Nato eller tänker gå med där, men även med Ryssland och andra länder som inte funderar på ett Natomedlemskap. Inom PFF och det euroatlantiska partnerskapsrådet vill

vi samarbeta utan lösningar. Det är angeläget inte bara för att det ökar kompetensen inom vårt eget försvar utan också för att vi skall kunna delta i fredsfrämjande och humanitära operationer utanför vårt lands gränser.

Prot. 1997/98:65

11 februari

Anf. 15 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Herr talman! Göran Lennmarker gör sig skyldig till en grov historieförfälskning. De förslag som moderaterna ställer sig bakom vad gäller utvidgningen var sådant som gjorde Lettland och Litauen besvikna och upprörda. Efter det att Danmark och Sverige mycket aktivt arbetat för en bättre lösning kom man till ett resultat som gjorde Lettland och Litauen nöjda. Jag tror att de är mycket bättre sanningssägare i detta än Göran Lennmarker, som mest drivs av sitt dåliga samvete.

EMU har varit uppe till diskussion här. Det viktigaste är att vi har en negativ EU-opinion, och man måste lyssna till den och förstå den. Vi skall inte ta ställning till EMU i oträngt mål. Vi kan vänta. Däremot skall vi naturligtvis inte sätta snubbeltråd för detta projekt, utan Sverige kommer att arbeta med EMU-frågorna på ett konstruktivt sätt inom EU. Vi har alltså inte tagit ställning till EMU för svensk del genom att vi arbetar konstruktivt med frågan inom EU.

K-G Biörsmark frågade mig specifikt om den rapport som Ingvar Carlsson varit med om att utarbeta. Självfallet tycker jag att det finns anledning att uttrycka stor uppskattning för den rapporten och det arbetet. Jag skulle önska att FN kunde få ett mandat för att mer aktivt kunna gå in också i interna konflikter. Men vi är inte där än – det är långt dit.

Algeriet är ett typiskt exempel på detta i nutid, på hur många länder tvekar att över huvud taget göra uttalanden, eftersom man ser det som att det rör en intern konflikt. Jag menar att vi skall vara mer frimodiga, och det har jag också varit i fallet Algeriet.

Vi skall föra en debatt om säkerhetspolitiken, men det skall inte vara en villkorad debatt som måste leda till Natomedlemskap. Dessvärre är det så som några här driver denna fråga. Jag vill att vi skall se till dynamiken och möjligheterna att i dag bygga upp mer av gemensam säkerhet i Europa. Det är det nya och fräscha. ”Den hårda kärnan i Nato” är något mycket mer gammalmodigt, och det nya, fräscha kräver alltså inte att vi gör någon förändring av vår alliansfrihet.

För moderaterna tycks det hela tiden handla om att säkerhet är samma sak som militära resurser. De glömmer att vi i dag bygger säkerhet i vardagen och det civila samarbetets betydelse. I dag när det inte finns några hot mot Sverige – och det konstaterar även moderaterna – vill moderaterna att vi skall gå in i en militärallians. De vill att vi skall ta och ge säkerhetsgarantier till andra länder, inklusive kärnvapenavskräckning. Det finns ingen logik i detta, Göran Lennmarker. Carl Bildt har myntat uttrycket allianslöshet, och det är en utomordentligt god beskrivning av det som blir resultatet av moderaternas vacklan i den här frågan.

I frågan om Mellanöstern vill jag säga att vi alla självfallet tar avstånd från hatpropaganda. Det behöver inte ens sägas. Men Ingrid Näslund kan inte anklaga mig för att vara obalanserad i denna fråga, om inte Ingrid Näslund själv har ord för begrepp som ökad bosättning på ockuperat område. Vad kallar Ingrid Näslund det för? Vad kallar hon undanträngning av palestinier i Jerusalem?

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 16 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Jag blev bekymrad när jag hörde utrikesministern tala om processen kring en gemensam förhandlingsstart i höst. Jag har här ett dokument, kommissionens Agenda 2000. Där står precis det som nu gäller för utvidgningen och även hur Lettland och Litauen skall behandlas. Det gäller t.ex. rätten att snabbt komma in i förhandlingar om man kommer i kapp och den europeiska konferensen. Detta är inte den svenska regeringens förtjänst, utan detta är kommissionens förslag. Det är direkt oförskämt av utrikesministern att försöka stjäla kommissionens förslag och göra till sitt eget när man bekämpat detta under hösten. Sanningen är att Sveriges regering aldrig kom med något förslag om gemensam förhandlingsstart.

Herr talman! Jag vill erinra om den socialdemokratiska regeringens vacklan om säkerhetspolitiken under den gångna mandatperioden. Våren 1995 skulle man gå tillbaka till neutraliteten. Våren 1996 ville den nyttillträdande statsministern stödja Baltikums Natoanslutning. Efter detta blev det tystnad.

Det kan inte vara rimligt att Sverige skall stå vid sidan av en europeisk säkerhetsordning. Jag vill varna för att socialdemokraterna nu ställer sig i en sådan situation som man en gång gjorde när det gällde EU-medlemskapet – Karl-Göran Biörsmark har ju varit inne på detta – nämligen att kraftigt förneka och sedan få äta upp sina ord i efterhand.

Slutligen vill jag, herr talman, erinra om det perspektiv som är viktigt att ha hela tiden när vi diskuterar utrikespolitik. Det är den optimistiska grundton som finns trots alla problem. Det sker en globalisering. Äntligen – efter alla försök att hindra detta – finns det en chans för u-världen att växa snabbt och utrota fattigdomen inom en generation.

Här i Europa byggs nu en kraftfull säkerhetsordning. Den skall vi delta i och främja på alla sätt. EU utvidgas och tar bort den gamla skiljelinjen mellan Öst- och Västeuropa. Det tas också ett historiskt steg i Europa mot att skapa en gemensam valuta. Det händer mycket, och det gäller att Sverige är med.

Anf. 17 HELENA NILSSON (c):

Herr talman! Jag respekterar att utrikesministern inte svarade på min fråga. Jag ber att få återkomma med en skriftlig fråga. Det är ju under 1998 som Sverige och EU kommer att jobba med den biologiska konventionen för att få fram en regim så att man kan kontrollera de här nya typerna av vapen. Likaså kommer jag att återkomma till utrikesministern när det gäller synen på den ekonomiska dimensionen inom OSSE. Det ekonomiska forumet möts ju i början av juni, och vi har möjlighet att diskutera detta senare.

Som så riktigt påpekades i början av debatten är detta riksdagsperiodens sista utrikesdebatt. Medlemskapet i EU är en av de viktigaste händelserna i utrikespolitiken under denna mandatperiod. Genom medlemskapet kan Sverige påverka utrikespolitiken både inom Europa och i länder utanför den europeiska unionen. Jag tycker att det är viktigt att upprepa ordet påverka.

Under perioden har riksdagen också fattat ett mycket viktigt beslut om att delta i det fredsfrämjande arbetet i Bosnien med militära styrkor tillsammans med styrkor från Nato och från Ryssland.

Den demokratiska utvecklingen runt om i världen är viktig. Samarbete för att stärka demokrati och mänskliga rättigheter är också viktigt. Här kan vi i Norden med vår mångåriga erfarenhet vara förebilder. Det har pekats på några sådana exempel.

Det är en framgång för det europeiska samarbetet att nu starta utvidgningsprocessen till flera länder i Öst- och Centraleuropa. Jag vill upprepa och påpeka att regeringen hade ett mycket stort stöd för sin linje att föra fram den gemensamma förhandlingsstarten och att stå upp för Lettland och Litauen. Jag hoppas att nästa riksdagsperiod innebär att medlemskretsen i EU ökar och att våra grannländer runt Östersjön välkomnas som medlemsländer.

Anf. 18 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Eva Zetterberg sade att Vänsterpartiet nu har accepterat EU och vill arbeta konstruktivt inom unionen. Jag välkomnar detta. Då tycker jag också att man skall tona ned det här med utträdesparagraf och annat, och i stället prata om sådant som har litet mer framåtsyftande och positiv inriktning.

När jag tog upp Irakfrågan och frågade om Eva Zetterberg kunde tänka sig något alternativ där en krigssituation skulle vara lösning svarade hon att det är bra att aldrig säga aldrig. Men sedan lade hon till att hon inte diskuterar krigsalternativet. Problemet är ju bara att det alternativet är uppe på bordet. Då måste man ta även i den obehagliga frågan och diskutera den. Men jag håller med om att vi naturligtvis skall uttömma alla diplomatiska möjligheter dessförinnan.

Bodil Francke Ohlsson förbigick min fråga angående EU med tystnad. Det är väl också så man skall tolka Miljöpartiet. Det finns ingen större inspiration i de frågorna från Miljöpartiets sida.

Utrikesministern sade att det viktigaste är att vi har en negativ EMU-opinion. Ja, det är förhållandet, och det är det som är poängen. Det är det som jag försöker få regeringen och utrikesministern att inse – de har en roll här. Först bör de tala om vad de anser vara ett bra alternativ och sedan driva den frågan för att påverka opinionen. Det är faktiskt en politikers ansvar att göra det.

Utrikesministern säger att hon skulle önska att FN hade mandat när det gäller att gå in i länders inre angelägenheter. Just det! Det är det mandatet och den förändringen som vi vill se. Här kan Sverige driva på.

Anf. 19 EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har accepterat folkomröstningen om EU-medlemskapet. Vi accepterar därför att arbeta med EU-frågor, men hävdar fortfarande att ett utträde ur EU vore önskvärt även om det inte är möjligt att genomföra nu eller under de närmaste åren. Men i princip är det på det sättet.

Vad gäller Irakfrågan måste vi se att det i dagsläget inte finns någon konstruktiv väg med att ta till våld och vapen. Det finns ingen väg för Sverige att ansluta till USA:s hållning och att acceptera att USA blir världspolis och agerar som en sådan. Jag skall bara dra en jämförelse. Vi har ju pratat om Palestina och Mellanöstern. Gång på gång kritiserar vi Israels överträdelser mot FN-resolutioner och mot folkrätten. Finns det

**Fel! Okänt
växelargument.**

någon här som skulle vilja föreslå att vi skall bomba Tel Aviv eller någon annan del av Israel? Självfallet inte. På samma sätt är det uteslutet att ta till vapen mot Irak i dagsläget. Vi vet vilka som skadas, och det är inte Saddam Hussein.

Inför framtiden – Sverige har ett år kvar i säkerhetsrådet – tror jag att den konfliktförebyggande profil som Sverige har velat visa är den viktigaste frågan som Sverige kan driva. Vi måste återkomma till Algerietfrågan. Vi hade nyligen besök här i Sverige av Salima Ghezali när hon fick Olof Palmes pris. Hon, liksom doktor Brahimi, före detta premiärminister som vi träffade häromdagen, tog upp att Sverige också måste se till regimen och den algeriska regeringens inblandning i brott. Sverige får inte bara tala om dialog, om att se till båda parter och om att man inte kan avgöra vem som har gjort vad. De här väldigt tydliga tecknen finns från många håll. Sverige måste därför agera i säkerhetsrådet vad gäller Algeriet och andra så kallade interna konflikter i världen.

Anf. 20 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp):

Herr talman! Våra åhörare! Till Karl-Göran Biörsmark vill jag upprepa vad jag sade i mitt senaste anförande, nämligen att miljösamarbete länder emellan, inom eller utom EU, givetvis är positivt.

På Göran Lennmarkers fråga vill jag svara att miljö- och socialklausurer är till för att långsiktigt skydda just utvecklingsländernas intressen. Långivare och investerare i ett u-land gör inte alltid det av sig själva.

På en av mina resor har jag kommit över en liten bok som är skriven av en professor vid det katolska seminariet i Virginia. Den är så liten att den får plats i en handväska, i en ficka eller i en plånbok. Den heter *How to talk with your muslim neighbour*, dvs. Hur skall jag tala med och stifta bekantskap med min muslimske granne? Den berättar på ett enkelt sätt om huvuddragen i den för amerikanen främmande religionen, om seder och bruk, syn på familjen och annan nyttig kunskap. Främlingsfientlighet kan i många fall orsakas av osäkerhet inför det främmande som man inte vet något om. Men information hjälper! Om jag flyttade till ett muslimskt land skulle jag kunna ha en sådan här liten bok, om hur jag skall prata med min muslimske granne, i fickan. Då skulle jag som främling vara förberedd på att stifta bekantskap med mina nya grannar. Det skulle också underlätta om grannen kanske tar upp en liknande bok med titeln *How to talk with my christian neighbour*, dvs. Hur skall jag tala med min kristne granne? Jag tror att sådana här saker skulle underlätta en gemensam syn på respekten för de mänskliga rättigheterna, som är grundpelaren i ett demokratiskt samhälle.

Anf. 21 INGRID NÄSLUND (kd):

Herr talman! Till utrikesministern vill jag säga att jag vid flera tillfällen har sagt att jag inte anser att bosättningspolitiken är förtroendeskapande. Av samma skäl vänder jag mig starkt emot dessa uttalanden från människor som finns inom palestinska myndigheter eller officiella organ och medier. Jag menar att detta är så pass allvarliga uttalanden att det inte räcker att någon gång här i kammaren säga att vi naturligtvis tar avstånd från detta.

*Fel! Okänt
växelargument.*

I vår starka biståndsverksamhet borde vi ställa krav gentemot den palestinska myndigheten när det gäller sådana saker som är förbjudna enligt vår lag. Om det skulle förekomma i Sverige skulle man kunna lagföra människor för dessa brott. Vi måste tydligt ta avstånd från detta, både här och i allt vårt samarbete med den palestinska myndigheten.

Dessutom måste jag säga att jag blir oerhört upprörd över den palestinska myndighetens sätt att behandla sitt eget folk. Jag känner starkt för det palestinska folket och för deras rättigheter. Men de behandlas sämst av alla av den egna palestinska myndigheten som förtrycker de mänskliga rättigheterna och som inte i första hand sätter deras eget bästa i fokus. Jag önskar av hela mitt hjärta att fredsprocessen skall kunna fortsätta och att båda sidor bidrar till detta. Men jag önskar en mer balanserad inställning från regeringens sida.

Anf. 22 INGER KOCH (m):

Herr talman! Afrika är en kontinent i förvandling. Demokratin har på allvar fått inte bara fotfäste utan också spridning i Afrika. Mer än 30 länder i Afrika har haft sina första demokratiska val, och i södra Afrika är demokratier vanligare än diktaturer.

Även om situationen i flera av de nya demokratierna är bräcklig, har betydande framsteg gjorts jämfört med hur situationen var bara för några år sedan. En viktigt uppgift mot bakgrund av utvecklingen efter förtrycket, som i vissa fall utmynnat i folkmord, är att etablera normer för hur försoning kan åstadkommas. Gemensamt accepterade former för att utkräva ansvar kan även få preventiva konsekvenser med tanke på många afrikanska konflikters nya karaktär.

FN:s generalsekreterare Kofi Annan har vid flera tillfällen understrukt det avgörande sambandet mellan mänskliga rättigheter och fredens upprätthållande och att full respekt för de mänskliga rättigheterna är en förutsättning för verklig och varaktig ekonomisk och social utveckling. Därför är det en viktig uppgift för Sverige, som vi moderater länge hävdade, att få fler länder att inse att det är inom ett demokratiskt styresskick som medborgarna har de bästa möjligheterna att forma ett samhälle som värnar om rättsstaten och där yttrandefrihet, politisk pluralism och flerpartisystem kan utvecklas.

De ekonomiska problemen i Afrika är enorma. Enligt FN:s beräkningar finns 33 av världens 48 fattigaste länder i Afrika. Av Afrikas ca 650 miljoner invånare lever en tredjedel i fattigdom. Men Afrika visar tecken på ekonomiskt tillfrisknande. De utländska investeringarna har fördubblats på tio år. Fram till sekelskiftet kan de 52 ländernas genomsnittliga tillväxt enligt Världsbankens beräkningar ligga på över 4 % per år.

Herr talman! I framför allt södra Afrika är situationen nu gynnsam för en framväxt och stabilisering av demokratin och därmed också för ökad respekt för de mänskliga rättigheterna. Inom SADC-samarbetet kommer det ekonomiska samarbetet att få allt större betydelse. Sydafrikas frihandelsavtal med EU och den kommande anslutningen till Lomékonventionen bör kunna ge ett värdefullt stöd till den ekonomiska utvecklingen i hela regionen, även om villkoren kunnat vara mer generösa från EU:s sida.

Men en förutsättning för en fortsatt positiv ekonomisk utveckling i denna del av Afrika är att respekten för mänskliga rättigheter och demokrati blir bestående. Det är därför viktigt att bygga upp strukturer som bidrar till och kontrollerar att utvecklingen går i rätt riktning. Den demokratiska tillbakagången och bristen på mänskliga rättigheter inför, under och efter valen i Zambia visar på nödvändigheten av ett sådant samarbete.

En möjlighet som vi moderater har föreslagit är att ge SADC-samarbetet fastare strukturer när det gäller att övervaka efterlevnaden av mänskliga rättigheter och demokrati i de tolv länder som är medlemmar. Det finns ett framväxande parlamentariskt samarbete inom organisationens ram som gör detta möjligt. Europarådets konventioner och mekanismer skulle kunna vara förebilder. Hur ser regeringen på detta?

Vi anser att Sverige, i dialogen med länderna i södra Afrika, skall betona vikten av att det skapas sådana regionala strukturer för mänskliga rättigheter och demokrati. Även inom EU-samarbetet bör Sverige betona hur viktigt det är för en positiv utveckling.

Fru talman! Jag har valt att visa på en möjlig positiv utveckling för en del av Afrika. Massmedierna förmedlar ofta en annan bild från andra delar av Afrika.

Inbördeskriget i Sudan har pågått i 14 år utan att omvärlden har brytt sig särskilt mycket om att mer än 130 000 människor mist livet och att mer än 300 000 människor har tvingats fly. Bristen på respekt för mänskliga rättigheter ger anledning till stor oro. De upprepade gränstvisterna med flera av grannländerna kan snabbt utvecklas till en regional konflikt. Det finns också fortfarande en stor risk att konflikten kring de stora sjöarna i centrala Afrika, som redan förorsakat så svåra lidanden för befolkningen i de omgivande länderna och skapat så stora flyktingtragedier, skall utökas med ytterligare näraliggande länder.

Ett stort ansvar vilar på FN att försöka lösa dessa konflikter innan ett större krig med många inblandade stater utbryter. Sverige måste genom sin plats i säkerhetsrådet med kraft agera för ett snabbt ingripande, även om det är svårt, som utrikesministern uttryckte det nyss i debatten här.

Fru talman! Till sist vill jag visa på att en av Afrikas konflikter ändå nu är på väg att lösas på ett positivt sätt med FN:s hjälp. Redan 1988 antog FN en fredsplan för att lösa konflikten i Västsahara mellan Marocko och Polisario. Men planen har varit svår att förverkliga. I höstas lyckades emellertid generalsekreterarens personlige representant med stöd av säkerhetsrådet att genom samtal mellan parterna i konflikten få till stånd en uppgörelse som gjorde det möjligt att genomföra FN:s fredsplan. I november förra året presenterade FN:s generalsekreterare en detaljerad tids- och resursplan för genomförandet. En folkomröstning om Västsaharas framtid är planerad att hållas den 7 december i år.

Att konflikten på detta sätt kunde lösas på fredlig väg är glädjande och en framgång både för parterna och för hela FN-systemet.

Anf. 23 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Under de senaste dagarna har vi nåtts av nyheten att jordskalv har drabbat byar i norra Afghanistan. Flera tusen människor har redan begravts. Hus är raserade. Många har skadats allvarligt, fryser och hungrar.

När naturkatastrofer drabbar byar och människor på detta sätt, oberoende av var det sker i världen, känns det mycket viktigt att bistå de drabbade och hjälpa till med tak över huvudet, filter, mat och läkarvård. Vi gläds när räddningsmanskap når fram till de olycksdrabbade områdena och kan bistå med nödvändiga insatser.

Det finns över huvud taget en starkt uttalad biståndsvilja i vårt land, även om den minskat något under senare år. Den minskade biståndsviljan beror på olika saker. Bl.a. har vi haft svåra ekonomiska tider under senare tid i vårt land och tvingats spara på olika viktiga områden som t.ex. skola, vård och omsorg. Då har självklart nedskärningar också fått göras på det internationella biståndet.

Att vi sedan måste öka biståndet igen när den ekonomiska situationen förbättras känns lika viktigt, även om vi politiker vill gå fram litet olika fort i det arbetet. Men vetskapen om att våra resurser är begränsade, att resurserna måste fördelas rättvist över världen för att värna freden och miljön styr ändå vår starka biståndsvilja, och det gynnar oss alla över jordklotet.

Det finns också andra händelser som påverkar vår biståndsvilja, och det är mottagarländernas egna ageranden, hur de hanterar biståndet, hur de fördelar det och hur de förvaltar det.

Jag tar fortfarande Afghanistan som exempel. Under alla de år som afghanerna kämpade mot Sovjetunionens ockupation var vi många som aktivt stödde motståndsrörelsen och frihetskampen. Själv var jag under många år aktiv i Afghanistankommittén. Vi medlemmar i kommittén åkte runt i Sverige och berättade om afghanernas svårigheter under motståndsarbetet, behoven av bistånd till läkarvård, utbildning för flickor och pojkar och även tält och mat på den tiden. Vi stod med bössan i handen och samlade kronor och sedlar för att kunna bistå våra systrar och bröder långt borta. Vi gladdes tillsammans med afghanerna den dag Sovjetunionen lämnade landet, gladdes åt att deras frihetskamp till slut hade lyckats efter år av kämpande och lidande. Vi gladdes åt freden. Det trodde vi att vi kunde.

Det gick tyvärr inte lång tid förrän afghanerna började slåss med varandra i stället, inte lång tid förrän en klan eller en falang ville ta makten över de andra. År av inbördeskrig har nu följt efter befrielsens timma. Många av de hälsokliniker och skolor som vi samlat in pengar till här i Sverige och i andra länder har förstörts av afghanernas egna bombningar och beskjutningar.

Sådant agerande från mottagarländerna påverkar självklart vår biståndsvilja, även om vi inser att många enskilda behövande blivit hjälpta under de år som skolorna och hälsoklinikerna fungerade och även om vi inser att majoriteten av befolkningen inte är skuld till förstörelsen utan verkligen behöver vårt stöd i framtiden också.

Därtill kommer att det nya väldet, talibanväldet, på det mest fruktansvärda sätt förtryckt kvinnorna i landet. Det är rena rama apartheidsystemet, denna gång riktat mot kvinnor.

Jag skall ge några exempel på förtrycket mot kvinnor i Afghanistan under talibanerna:

- Kvinnor får inte gå ut utan slöja som täcker hela kroppen.

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

- Trots att kvinnan har slöja får hon inte röra sig på gatorna utan att vara i sällskap med en man. Och kvinnan måste bevisa att mannen antingen är hennes man, bror eller far.
- Kvinnor får inte tala så att någon man utanför familjen hör. De får inte en gång ha skor som låter när de går.

Man tror knappt sina öron när man hör talas om dessa regler. Man undrar: Är det här medeltiden, häxprocesser? Eller vad är det som pågår?

Vidare får flickor och kvinnor inte studera eller yrkesarbeta under talibanernas styre. Kvinnor lämnas hellre att dö än tillåts att behandlas av en manlig läkare.

Vad som händer i Afghanistan i dag är ett flagrant brott mot deklarationen om de mänskliga rättigheterna. Afghanistan är det enda landet i världen där segregation mellan könen påbjuds. Dessa regler har absolut inget med religion, tradition eller kultur att göra. Islam säger inget om att förbjuda kvinnor att studera eller arbeta. Detta är fullkomligt absurt och oacceptabelt. Omvärlden måste reagera kraftfullt och på olika sätt och vägar visa att en sådan behandling av flickor och kvinnor inte tolereras.

Afghanistan måste sättas under stenhård ekonomisk och politisk press. Talibanernas regim bör inte erkännas av något land inom FN. Företag bör inte handla med landet. Nu gäller det att bojkotta talibanregimen liksom vi gjorde med den tidigare apartheidregimen i Sydafrika. Vi är flera kvinnoorganisationer runt om i Europa och världen som driver dessa krav, och de skall belysas extra inför den internationella kvinnodagen den 8 mars. Jag hoppas verkligen att den svenska regeringen och socialdemokraterna ställer sig bakom de här kraven.

I norra Irak skedde en liknande utveckling vad gäller biståndsinsatserna. Svenska kurdkommittén och andra biståndsorganisationer har varit med om att bygga upp bl.a. skolor och hälsokliniker. Kurderna fick ökat självbestämmande i området. Val hölls till parlamentet. Representanter från olika partier tog plats i demokratins boning. Vad hände sedan? Olika falanger började förstöra och förgöra varandra. Mycket uppbyggt biståndsarbete raserades. När den yttre fienden var marginaliserad började man döda varandra och förstöra skolor och sjukstugor i kampen om makten.

Vad kan vi lära av dessa händelser? Skall vi minska på bistånds- och utvecklingsarbetet? Skall vi i huvudsak ägna oss åt katastrofbistånd? Jag tycker dessa tragiska händelser alltmer pekar på betydelsen av demokratibistånd, uppbyggnad av demokratiska institutioner och funktioner. Det handlar om att tränas i den demokratiska processen, lära sig att slåss med ord och inte med vapen, lära sig att visa respekt för varandras olikheter och synpunkter, lära sig att samarbeta. Dessutom tycker jag också att vi kan dra slutsatsen att jämställdhetsaspekterna måste belysas ännu mer i biståndsarbetet. Det gäller att ännu mer lyfta fram kvinnornas betydelse i demokratiarbetet.

Fru talman! Till slut vill även jag betona vikten av att västsaharierna nu får ett rejält stöd inför den väntande folkomröstningen i december. Vi är många centerpartister som under väldigt många år helhjärtat ägnat oss åt att stödja och hjälpa västsaharierna i deras kamp för att få bestämma över sin egen framtid. Nu är ett val planerat, vilket är mycket glädjande. Det är också positivt att man i regeringen stöder fredsprocessen med

civilpolisier, undersöker möjligheter till insatser på minröjningsområdet och är beredd att bidra med valövervakare.

Men enligt min uppfattning behövs ytterligare insatser. Polisario behöver stöd i sitt förberedelsearbete inför valet. Det gäller att västsaharier kan återvända och delta i förberedelsearbetet och i valet. Deras resurser är oerhört små jämfört med Marockos resurser i det här valet. Marocko har alla möjligheter redan i dag att via TV, radio och övriga massmedier informera, påverka, utlova löften och ge resurser för att de valberättigade skall rösta för att Västsahara skall inlemmas med Marocko. Västsaharierna har ju nästan inga sådana resurser alls. Nu hoppas de på att kunna starta radiosändningar från Kanarieöarna. Jag hoppas att vi kan hjälpa till och stödja dem i det arbetet.

Självklart är den tid som valobservatörerna får väldigt kort. De skall tillträda två veckor före valet. Jag menar att det är alldeles för kort tid och att Sverige måste arbeta för att förlänga den tiden och för att valobservatörerna får stanna efter valet. Jag hoppas att regeringen agerar för att utöka tiden.

Anf. 24 INGER KOCH (m) replik:

Fru talman! Jag instämmer i den beskrivning som Ingbritt Irhammar gav av den svåra situation som råder i Afghanistan för framför allt kvinnor och barn men även för män. Vi skall självfallet fördöma detta. Vi skall inte erkänna den regim som har tagit makten med våld och som så klart bryter mot mänskliga rättigheter på alla plan.

Däremot är jag inte alldeles säker på att en bojkott leder precis dit vi vill. Mitt råd är i stället att vi skall stödja de enskilda organisationer som verkar i landet, främst Svenska Afghanistankommittén, i deras hjälparbete för att upprätthålla den utbildning av unga flickor och även pojkar som vi bidrar till. Detta är ett sätt att upplysa unga människor, den kommande generationen, om att man känner solidaritet med dem som lider.

Anf. 25 INGBRITT IRHAMMAR (c) replik:

Fru talman! Till Inger Koch vill jag säga att jag tycker att det är talibanregimen vi skall bojkotta. Det är möjligt att nå fram med stöd till utbildning för både flickor och pojkar. Jag tycker att vi skall fortsätta det arbetet. Men när flickor bojkottas och inte får gå till skolan skall vi tydligt markera avståndstagande till en sådan inställning från regimens sida. Det är min uppfattning.

Anf. 26 INGER KOCH (m) replik:

Fru talman! Jag är glad över Ingbritt Irhammars sista inlägg. Det är självklart att vi inte kan acceptera talibanerna, men det är bra att vi är överens om att vi skall fortsätta att verka inom Afghanistan.

Anf. 27 LENNART ROHDIN (fp):

Fru talman! "Det finns inga bevis för att regeringen i Algeriet ligger bakom eller initierar våldsdåden." Orden är biträdande utrikesminister Pierre Schoris. De uttalades för två veckor sedan när Olof Palme-priset gavs till Salima Ghezali, chefredaktör för en algerisk veckotidning som inte längre får ges ut. I välgörande kontrast till Pierre Schori förklarade

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Ghezali: "Om man inte fördömer både terrorismen och den statsstyrda terrorismen så blir det i praktiken ett stöd till regimen."

Pierre Schori är varken okunnig eller aningslös. Det var ingen olycks-händelse. Syftet är att dra dimridåerna allt tätare kring de ohyggliga mas-sakrer som sedan statskuppen i januari 1992 krävt kanske 100 000 män-niskors liv i Algeriet. Det skall urskulda EU:s totala handlingsförklamation inför regimen i Alger och den forna kolonialmaktens ovilja att låta EU handla i enlighet med de ideal som EU brukar uttala sig för.

För ett år sedan invaldes Sverige i FN:s säkerhetsråd med ett brett stöd bland FN:s medlemsländer. Det skedde med ett massivt stöd från stater i tredje världen, för att man där minns det stöd som stora delar av det svenska samhället under flera decennier gav kampen mot apartheid liksom det stöd som gavs under kriget i Vietnam, för att Sverige gick i spetsen för den rika världens bistånd och för att Sverige blev en fristad för förföljda människor.

Vi kunde känna stolthet, även om socialdemokratin inte varit precis buskabyg i att framställa det här som en rent socialdemokratisk politik. Det var t.ex. liberala ministrar i borgerliga regeringar som i slutet av 70-talet till slut baxade upp det svenska biståndet till den enprocentsnivå som sedan regeringarna Carlsson och Persson raserade. Sverige – oavsett regering – var ett land som talade när andra var tysta och inte kunde tala. Sverige talade för de små och förtryckta, för grundläggande principer och folkrätt.

Fru talman! 90-talet såg det kalla krigets slut, kommunismens sam-manbrott samt Europas nya demokratier och såg inte minst de baltiska staternas frihetsdröm gå i uppfyllelse. Också utanför Europa har demo-kratin stärkt sin ställning. I Ost- och Sydostasien har det senaste halvårets kris avslöjat grundläggande strukturella brister, inte minst på det demo-kratiska området, i stater som gärna hänvisat till s.k. asiatiska värden för att ursäktat kvardröjande auktoritära styrformer.

Det är ingen tillfällighet att den mest genuina och lovande demokratin i regionen – Taiwan – är den av "de nya tigrarna" som klarat sig ojämför-ligt mest helskinnat igenom krisen. Men EU-staterna ger genom sin förle-gade ett-Kina-politik enväldshärskarna i Beijing rätten att tala för kine-terna också på Taiwan – i rent handelspolitiskt intresse.

Under 90-talet tystnade också Sveriges röst i utrikespolitiken. För dem som tidigt och mest entusiastiskt förespråkade att Sverige skulle ta en fullvärdig plats i det europeiska samarbetets kör var det möjligheten att tillsammans med Europas demokratier och med än större kraft kunna driva principerna om fred, frihet, demokrati och respekt för mänskliga fri-och rättigheter som lockade.

I stället har vår röst tystnat. Vi hukar bakom EU:s retorik men fak-tiska handlingsförklamation – ofta en följd av intressemotsättningar eller rent av postkoloniala särintressen hos vissa EU-stater. Och svensk social-demokratis fascination inför bokstavskombinationer som kränger vapen tycks lika stor som den retoriska vandan inför dem som står för demokra-tiernas solidariska försvar.

Medlemskapsförhandlingarna med EU förklarar säkert Sveriges oförmåga att tala ut om det fruktansvärda folkmordet i Bosnien, men det kan aldrig vara någon ursäkt. Motsättningar mellan Storbritannien, Frankrike och Tyskland fick Sverige att huka inför det som uttalades vid

Auschwitz portar: Aldrig mer! Men tystnaden upphörde inte med vårt inträde i EU. När den ende svenske politikern av internationellt format fick EU:s uppdrag i Bosnien var det ett välkommet alibi för regeringens fortsatta hukande bakom EU:s minsta gemensamma nämnare.

Under hela kriget i Bosnien har det legat i såväl de lokala krigsherrarnas som de europeiska regeringarnas intresse att framställa skeendet som så barbariskt och så obegripligt att det ursäktar den internationella passiviteten – för att inte europeiska staters egna särintressen skall hindras av en gemensam EU-hållning till försvar för folkrätt och internationella principer.

På samma sätt som i Bosnien framställdes de upprepade massakrerna och folkmorden i Rwanda, Burundi och det nya Kongo som bestialiska och obegripliga stammotsättningar – något som omvärlden inte kunde göra något åt eller ens hade med att göra. Men precis som i det forna Jugoslavien fanns och finns starka intressen i forna europeiska kolonialmakter också i länderna vid de stora sjöarna i Afrika.

Nyligen avslöjade den ansedda franska dagstidningen Le Figaro hur Frankrike under president Mitterand aktivt understödde hutumilisens massakrer så sent som 1994. Upprördheten i Frankrike och Belgien inför Mobutus fall var vida större än upprördheten över de hundratusentals som slaktats i Rwanda och Burundi.

Och på samma sätt, fru talman, är det också i Algeriet. Alltsedan självständigheten 1962 har landet styrts i symbios mellan armén och enpartistaten. Det algeriska samhällets ekonomiska och sociala kollaps under 80-talet tvingade FLN till reträtt och öppnade för en demokratisering. När det islamistiska FIS såg ut att gå emot en storseger i de första demokratiska parlamentsvalen slog armén till. Den andra valomgången ställdes in, presidenten avsattes, generalerna tog makten och islamisterna drevs under jorden. De gångna sex åren har präglats av en alltmer eskalerande spiral av massakrer på civilbefolkningen.

Algeriet styrs av en ekonomisk och politisk nomenklatura med centrum i armén och med starka ekonomiska och historiska band till den forna kolonialmakten. I Frankrike finns starka ekonomiska intressen i att den nuvarande makteliten i Algeriet sitter kvar. Det algeriska frihetskriget utgör fortfarande ett trauma i fransk nutidshistoria. Såväl makthavarna i Alger som franska intressen ser gärna att maktkampen i Algeriet framställs i termer av hotande islamisk fundamentalism, extremism och terrorism, vilket gör andra europeiska stater mindre benägna att höja rösten.

Till detta kommer att så många västeuropeiska politiker och regeringar paralyseras av skräckbilderna av en invasion av flyktingar från Nordafrika. Det skrämmar EU:s regeringar vida mer än 100 000 massakrerade algerier. Ett tusental kurdiska flyktingar som nådde Italien i juldagarna gav de europeiska regeringarna full panik.

Rekordsnabbt enades EU:s regeringar om att tvinga fram skärpt gränskontroll, sanktioner för flygbolag, skärpta bestämmelser för ombordstigning på fartyg, ökade insatser för att spåra och straffa människosmugglare och en skärpt viseringspolitik. Sveriges utrikesminister uttalade: ”Nu har vi fått en handlingsplan precis som vi önskar. Vi har fått en EU-politik som är väldigt nära den svenska.”

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jo, det är en politik väl i linje med den flyktingpolitik som bär vår biträdande utrikesministers signum. Pierre Schori säger att vi saknar bevis för militärens ansvar för våldet i Algeriet. Vilka bevis krävs? Och mot vem har vi hållbara bevis för terrorism? Skall vi fortsätta att huka bakom EU:s handlingsförlamning och tystnad? Det som skett i det forna Jugoslavien, vid de stora sjöarna i Afrika och i Algeriet är inte obegripligt men väl oacceptabelt. Lika oacceptabel är tystnaden inför dessa övergrepp.

Anf. 28 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Fru talman! Jag uppskattar mycket Lennart Rohdins engagemang i viktiga frågor om mänskliga rättigheter, men han kan inte få stå oemotsagd när han ger intryck av att det bara är han som är engagerad.

Det hemska som händer i Algeriet har naturligtvis också jag som utrikesminister fördömt. Jag har inte bara fördömt terroristerna, vilka de än är, utan också sagt att regeringen har en skyldighet att skydda sin befolkning. Det sker inte i dag, och därmed har vi uttalat kritik mot den algeriska regeringen.

Jag har sagt att rättssamhället borde återupprättas i Algeriet, så att man faktiskt lagför terroristerna. Jag menar att det vore naturligt att ett land som är så utsatt för terrorism skall ta hjälp av omvärldens engagemang och släppa in FN-rapportörer och andra som vill vara med om att underlätta hanteringen av situationen. När de är så återhållsamma som de är ifrån algerisk sida vad gäller det internationella engagemanget i de här frågorna så är det minsta de kan göra att ordna en kraftsamling mot våldet i Algeriet.

Anf. 29 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Uppenbarligen har det diplomatiska språket från den svenska regeringen och omvärlden inte hindrat att våldsspiralen trappats upp. De frågor jag ställer gäller inte bara vad vi allmänt tycker om våld. De frågor som måste besvaras är: Fördömer regeringen statskuppen i januari 1992? Fördömer regeringen annulleringen av de första demokratiska valen 1992?

Vilka signaler tror utrikesministern att omvärldens tystnad gav till dem som röstade på FIS när de första demokratiska valen annullerades? Vilka signaler gav omvärldens tystnad makthavarna i Alger när de annullerade de första demokratiska valen? Anser regeringen att den algeriska regimen har ett huvudansvar för sex års alltmer fruktansvärda massakrer på civilbefolkningen?

Anf. 30 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Fru talman! När Lennart Rohdin går tillbaka till militärkuppen och annulleringen av valen och frågar vad denna regering tycker tror jag att han har närmare till en annan regering, nämligen den borgerliga regering som då satt vid makten och som borde ha reagerat vid det tillfället.

Det är förvisso så att massakrerna fortsätter. Men man kan inte säga på det viset, Lennart Rohdin, att de fortsätter trots att vi gör uttalanden i Sverige. Tänk om det vore så enkelt att förändra världen att ett uttalande från en svensk utrikesminister skulle sätta stopp för all terrorism.

Vi fördömer all terrorism varifrån den än kommer och vilka som än utför den. Men man måste också i sammanhanget förstå bakgrunder och gå djupare, och det är vad vi försöker att göra.

Prot. 1997/98:65
11 februari

Utrikespolitisk debatt

Anf. 31 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Utrikesministern måste vara klar över att när massakrerna och terrorn fortsätter och eskalerar visar alla undersökningar och allt som framförts att den algeriska regimen varken har förmågan eller viljan att ingripa och skydda människor. Dessutom vägrar man, när man själv saknar förmågan, att låta omvärlden med oberoende undersökningar komma till hjälp för att klargöra vad som har hänt.

Utrikesministern efterlyste en manifestation. I morgon äger en stor manifestation rum i Alger organiserad av oppositionen där. Den ställer framför allt krav på att få ett stopp på den statsstyrda terrorismen och ett klargörande med internationell hjälp av var ansvaret för denna ligger.

Anf. 32 EVA GOËS (mp):

Fru talman! Ingbritt Irhammar talade så vackert om kvinnor, och jag tänker fortsätta på det temat. Jag tänker tala om mänskliga rättigheter, och dit hör också respekt för kvinnor runtom i världen.

För ett år sedan stod jag här i kammaren och hade nyss kommit hem från Östtimor. Jag tänker fortsätta att tala om Östtimor. Våldshandlingarna har trappats upp där, och våldet har blivit ännu värre.

Mina teman i dag är mänskliga rättigheter och flyktingpolitik. Tyvärr är Ragnhild Pohanka sjukskriven i en månad och kan därför inte tala om flyktingpolitik. Annars hade hon talat om det.

Jag håller i min hand en rapport som är alldeles färsk. Den är daterad den 7 november 1997 och handlar just om våld mot kvinnor i Östtimor. Som Eva Zetterberg förut sade har jubileumsåret för FN:s förklaring av de mänskliga rättigheterna inletts. Det inleddes den 10 december 1997. Därför vill jag särskilt ta upp detta.

Jag har valt att koncentrera mig på Östtimor eftersom det därifrån läcker ut så litet information. Men det som kvinnor där utsätts för kunde lika gärna ha skett i Kosova, Rwanda, Burundi eller någon annanstans där makten innehas av militärer och där diktatur råder.

Det andra temat, om flyktingpolitiken, gäller dem som har drabbats av förtryck, våld, tortyr och förföljelse och som sökt sin tillflykt till vårt land men som hotas att skickas tillbaka efter fem, sex eller sju år.

Fru talman! Den här rapporten kommer från en organisation som heter ETHRC, East Timor Human Rights Center. Författaren är dr George Aditjondro från Newcastle University i Australien. Den är skriven för att läggas fram i mars 1998 för FN:s kommission för mänskliga rättigheter. Den är speciellt dedicerad till Odilia Victor från Östtimor, som dog i barnsäng i augusti 1997. Odilia har vittnat om sina väninnor och släktingar och hur de har utsatts för våldtäkt, hot och sextrakasserier – våld utfört av staten iklädd militär uniform mot kvinnor i Östtimor.

Rapporten är givetvis inte heltäckande. Hur skulle 22 års folkmord och grymma överträdelser mot civilbefolkningen kunna rapporteras på 15 sidor? Den är ett försök att bevisa hur militären använt strukturellt våld, våld mot kvinnor, för att tysta folket. Man har använt sig av principen

**Fel! Okänt
växelargument.**

söndra och härska för att splittra familjers motstånd och så split även mellan kvinnor som utsatts för våldtäkt, blivit *local wives*, sexslavar och dem sluppit undan.

En del tycker att kvinnor som utnyttjats sålt sig för förmåner i form av konserver och mat. Att de är offer och satts på bar backe, ofta med ett barn avlat vid våldtäkten, utan chans att försörja sig och hamnat i en ond cirkel är inte lätt att förstå eller acceptera.

Våldtäkt, sexuellt förtryck, misshandel, sextrakasserier och förföljelse, tvångsgifte, *local wives*, kvinnor som sexslavar eller *comfort women*, prostitution och familjeplanering genom tvångssterilisering finns återgivet i rapporten från denna organisation för mänskliga rättigheter.

Den beskriver bara en bråkdel av de verkliga fallen. De kvinnor som utsatts för övergrepp och våldtäkt vill inte rapportera på grund av skamkänslor, eller så finns det ingen kanal att förmedla det via. Hur skulle det gå till? I Östtimor kommer inga organisationer för mänskliga rättigheter in. Journalister är inte välkomna, osv. Själv "wallraffade" jag mig in som turist och åkte inte som politiker för att få se med mina egna ögon hur det stod till.

De vittnesmål som återges har ofta skett när kvinnorna öppnat sig för präster och nunnor eller när de som asylsökande har kommit till Australien och fått kontakt med Amnestys advokat. Först då vågar de tala ut.

Fru talman! Indonesien undertecknade 1994 CEDAW, Convention on Elimination of All Forms of Discrimination Against Women. Indonesien spelade också en framträdande roll inför Beijingkonferensen 1995, där man än en gång underströk att CEDAW var avgörande. Ändå är våldtäkt det vanligaste tortyrredskapet mot östtimoresiska kvinnor. Våldet är inte bara en fråga om sex utan ett vapen för de ockuperande trupperna för att underkua den lokala befolkningen. Det är också ett vapen för att förstöra oppositionens kultur och befläcka, smutsa ned, folket.

Rapporten beskriver hur militären bevakar småflickor på väg till skolan, hur militärer följer efter dem hem och tar för sig av flickorna. För att undvika militärerna har flickorna börjat klä sig som pojkar. De klipper håret, går okammade, är smutsiga, ser oaptitliga ut och går barfota.

För att skrämma till tystnad utförs våldtäkter inför make och barn eller på gravida kvinnor.

Maria, 25 år, försökte dölja sitt ofödda barn under sin t-shirt. Hon var sex månader på väg. En soldat tog sig in i huset och våldtog henne under hot. Han hade en pistol. Jag var livrädd, berättade hon gråtande.

Isabella, 29 år, fick två barn med soldater efter våldtäkter. Barnen är två respektive sju år gamla. Flickorna har indonesiska namn som ett bittert minne av papporna. Isabella berättar att hon är totalt utelämnad. Hennes föräldrar är döda. Hon bor med sin yngre syster, och en av hennes bröder är dödad.

Odilia berättar: Min nevös fru var en vacker flicka, gravid med sitt första barn och skulle snart föda. Mannen gick till arbetet, och hon var ensam hemma då en soldat bröt sig in i huset och våldtog henne. Barnet dog. Vi blev chockade. I vårt land respekterar vi en gravid kvinna. Inte ens maken rör henne när hon är gravid av hänsyn till barnet.

Fru talman! Så här fortsätter rapporten med den ena hemska historien efter den andra. Flickor 13, 14, 15 år gamla våldtas. Makar till mot-

ståndsmän hotas och tvingas bli sexslavar för att inte maken skall dödas eller för att de inte skall gå på äldsta dottern eller en ännu yngre dotter.

Vad har Sverige gjort? Våldet har snarare trappats upp det senaste året efter det att biskop Belo och José Ramos Horta fick Nobels fredspris.

Sverige har hela detta år i FN:s säkerhetsråd, också som ordförande, haft chansen att lyfta fram Östtimorfrågan. Sverige har kunnat agera via EU tillsammans med Portugal och Irland, som är särskilt engagerade för Östtimors sak. I stället har internationella krafter lagts på att rädda president Suhartos ansikte genom understöd till honom och hans familj för att lösa den ekonomiska krisen i Indonesien. Borde inte pengarna ha gått till folkliga organisationer, för folkets bästa?

Jag vill fråga utrikesministern när regeringen skall agera kraftfullt för att garantera det östtimoresiska folkets säkerhet genom permanent närvaro av FN i Östtimor och för att uppfylla kraven på en folkomröstning om Östtimors självbestämmande. När skall man lyfta fram frågan om våld mot kvinnor och andra brott mot de mänskliga rättigheterna i Östtimor? När skall man stödja internationell civil fredsbevakning av enskilda organisationer i Östtimor och se till så att dessa får fritt tillträde till Östtimor?

Fru talman! Jag skall göra en travestering av I väntan på Godot. Min rubrik är: Fly för livet eller I väntan på vad då.

Sveriges regering har satsat 15 miljoner kronor på att upplysa svenska folket om att Förintelsen under andra världskriget verkligen har ägt rum. Att liknande mänskliga grymheter kan hända igen har visat sig i forna Jugoslavien, Bosnien m.fl. Det är viktigt att ta avstånd från andra nationers inhumanism under historisk tid och i vår egen samtid, men än viktigare är det att inte ignorera inhumanismen då den visar sig på vår egen bakgård.

Tyvärr påvisar situationen för asylsökande människor från Förbundsrepubliken Jugoslavien som har vistats i Sverige i tre år eller längre och som har lagakraftvunna beslut om avvisning att den svenska regeringens humanistiska intresse inte riktigt når in i vår egen samtid.

Den 16 januari 1998 undertecknades återtagandeavtalet mellan Sverige och Förbundsrepubliken Jugoslavien. Nu återstår att avtalet skall godkännas av Förbundsrepubliken Jugoslaviens parlament.

I Sverige finns i dag 1 700 människor från forna Jugoslavien som hotas av avvisning, och därtill 2 000 övriga. Jag vill fråga utrikesministern varför Sveriges regering inte utställer en förordning som beviljar asylsökande människor från Förbundsrepubliken Jugoslavien, som ofrivilligt har tvingats att vänta oacceptabelt länge i Sverige på att avvisas till förbundsrepubliken, uppehållstillstånd i Sverige.

Anf. 33 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! Genom en målmedveten och aktiv utrikes- och säkerhetspolitik försöker vi påverka utvecklingen i världen i riktning mot fred, rättvisa, demokrati och respekt för mänskliga rättigheter för oss själva och för världen i övrigt.

Ibland har vi i riksdagens olika partier olika uppfattningar om hur vi skall gå till väga, men nästan aldrig om vad vi vill uppnå.

Historiska tillbakablickar har varit mycket vanliga i den utrikespolitiska debatten i dag. Kanske har den berömvärda insatsen för att få oss att

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

minnas och sprida kunskap och information om de ohyggligheter som begicks mot det judiska folket under andra världskriget varit en inspirationskälla. Det kanske blir något slags undermedveten reflex, därför att vi tycker att händelseförloppet går väldigt snabbt. Vi behöver kanske titta tillbaka för att se en kontinuitet och förstå vad som verkligen hände, för att sedan kunna gå vidare.

Vi har ett årtionde bakom oss som rymmer större förändringar än vad någon hade kunnat förutspå. För bara tio år sedan, 1988, var Tyskland fortfarande delat. Omfattande strejker hade börjat bryta ut i Polen. Nelson Mandela satt fortfarande fängslad på Robben Island medan apartheidpolitiken slet sönder Sydafrika. Det var efter Olof Palme, men det var före barnkonventionen och kommunismens kollaps i Europa.

År 1988 var det år då det kalla kriget började dö ut och det blev möjligt att sluta fred i konflikter som pågått i decennier.

Efter sex års utdragna förhandlingar undertecknades i april 1988 avtal om fred i Afghanistan, och Sovjet började sitt återtag. Med facit i hand kan man konstatera att det var fel att inte ta med Mujaheddin i fredsförhandlingarna. Ockupationen följdes av ett inbördeskrig som banade väg för talibanernas maktövertagande och fundamentalistiska terror.

Vi vet att landet nyligen har drabbats av en fruktansvärd jordbävning, men det märkliga är att vi inte har sett några bilder från denna jordbävning. Medierna har inte förmedlat någonting. Den självvalda isolering som regeringen har försatt landet i är sannolikt förödande för hjälpinsatsernas storlek.

År 1988 togs också betydelsefulla steg mot fred i Centralamerika. Den 20 augusti samma år proklamerades vapenvila mellan Iran och Irak. I augusti 1988, vidare, antogs den fredsplan för Västra Sahara som har nämnts här i dag. Västra Sahara skall senare i år förhoppningsvis nå framgångsrika resultat i folkomröstningen.

Den 22 december undertecknades det avtal som några månader senare skulle ge Namibia frihet. Efter åtta månader av hårt arbete som FN:s Namibiakommissarie omkom vår vän och landsman Bernt Carlsson i flygplanssprängningen över Lockerbie när han var på väg till undertecknandet av just detta avtal i New York.

Detta och väldigt mycket mer hände 1988. I alla de fredsuppgörelser som jag har nämnt var FN aktivt. FN:s fredsbevarande trupper belönades det året med Nobels fredspris.

Vi kan känna stolthet över att svenska insatser medverkade till denna utveckling. Det var bl.a. vårt agerande under denna period som grundlade det förtroende som visades Sverige när vi invaldes i säkerhetsrådet 1996.

Tio år, fru talman, är ingen lång tid. Ändå har genomgripande förändringar skett. Det är förändringar som väsentligt har förändrat förutsättningarna för vår utrikes- och säkerhetspolitik. Mest genomgripande är nog förändringarna på det säkerhetspolitiska området. Jag menar att vi i Sverige, trots den kritik som ibland riktas mot regeringen i denna kammar, på ett konstruktivt och flexibelt sätt har anpassat vår säkerhetspolitik till de nya förutsättningar som råder. Vi kan fortfarande, med samma mål för ögonen, arbeta för fred och säkerhet här hemma och ute i världen.

EU-medlemskapet är den största enskilda händelse av betydelse för säkerheten.

Fru talman! Fortfarande med avstamp i 1988 års utrikespolitiska debatt vill jag ta upp två frågor, där några avgörande framsteg tyvärr inte kan märkas trots stora ansträngningar. Flera har också uttryckt sin oro och sina bekymmer över just dessa frågor. Det skall inte hindra mig. Jag tycker att det är viktigt att det finns stor samstämmighet om var tyngdpunkten bör ligga i våra framtida ansträngningar.

Först vill jag ta upp situationen i Mellanöstern.

År 1988 hade intifadan precis börjat. Arafat skulle tala i generalförsamlingen den hösten. Genom en tvist med USA fick han inte visum och blev inte insläppt, så generalförsamlingen flyttade sin debatt till Genève. Det var ett oerhört viktigt tal som Arafat höll. I talet erkände han staten Israel, och han fördömde all terrorism. Det blev början på en fredsprocess.

Dåvarande utrikesministern Sten Andersson bedrev en skytteldiplomati som så småningom resulterade i att USA inledde en dialog med PLO. Madridmötet några år efteråt och Osloöverenskommelsen 1993 väckte stora förväntningar på den fortsatta fredsprocessen.

Men förväntningarna kom på skam. Dödsskjutningen av premiärminister Rabin var också ett skott mot fredsprocessen.

Ingrid Näslund talar om "fredsprocessen i Israel". Jag skulle vilja påminna om att det är en fredsprocess mellan många parter i Mellanöstern men att det vi främst talar om kanske är fredsprocessen mellan Israel och Palestina. Jag skulle vilja fråga: Existerar Palestina som en tänkbar statsbildning för Ingrid Näslund?

Fru talman! Israels bosättningspolitik och ovilja att dra sig tillbaka från de ockuperade områdena innebär ett allvarligt hot mot fredsprocessen och ett brott mot folkrätten. Israels folk firar i år sitt 50-årsjubileum som stat. Vi delar naturligtvis deras glädje, och vi vill försvara deras rätt att leva i fred inom säkra och erkända gränser. Men det palestinska folket har samma rätt. Israel måste uppfylla Osloavtalets grundläggande innebörd om land för fred och utan dröjsmål dra sig tillbaka från de ockuperade områdena. Fredsprocessen måste åter ta sin utgångspunkt i resolutionerna 242 och 338, och en tvåstadslösning med ett israeliskt tillbakadragande till 1967 års gränser måste vara den slutliga lösningen. Palestinerna måste samtidigt bringas att upphöra med allt slags terror. Terrorism kan aldrig tolereras. Det förstör själva förutsättningarna för fred.

Vi socialdemokrater har alltid haft sådana relationer med arbetarpartiet i Israel att det har tålt hårda diskussioner i Palestinafrågan. Jag vill fråga moderaterna: Hur ser era relationer till högern i Israel ut? Kan ni genom påtryckningar försöka påverka Netanyahu att agera i enlighet med de ingångna fredsavtalen? Har några sådana ansträngningar gjorts? Finns de med i er international?

Fru talman! Låt mig avslutningsvis instämma i vad som har sagts om dödsstraffet och en intensifierad kamp mot detta. Jag gläder mig också åt att regeringen står bakom den kampen. Hans Göran Franck, en kollega till oss, talade enträget och envist om kampen mot dödsstraffet i den här kammaren. För precis tio år sedan drog han i den utrikespolitiska debatten en parallell till fallet Karla Faye Tucker. Tyvärr har ingenting hänt på det området. Låt oss i utrikesdebatten år 2008 få höra att konfliktföre-

byggande arbete i FN:s regi når resultat, att dödsstraffet är avskaffat och att det råder fred i Mellanöstern!

Anf. 34 EVA GOËS (mp) replik:

Fru talman! Jag hann inte vidareutveckla det jag sade om demokratin inom vårt land. Vi har här 1 700 långväntande människor från det forna Jugoslavien, som inte vet om de skall bli hemskickade eller inte. Det är extra viktigt att Sveriges regering i sitt handlande lever upp till Sveriges rykte som ett demokratiskt och humanitärt rättsland för att det svenska samhällets generella åsiktsströmningar skall gå i positiv riktning. Utan ett humant handlande bakom regeringens humana ord blir orden endast tomt prat, och upplysningen om Förintelsen och insatserna för att motverka främlingsfientlighet och rasism blir endast ett spel för gallerierna.

Jag frågar mig därför: Skall man skicka tillbaka människor till ett ursprungsland som har förändrats, där de kommer att leva som flyktingar i sitt eget land? Är det humanitärt? Eller skall man ta hänsyn till att det i dagsläget har begåtts ett folkmord? Vi behöver inte tala om något som har skett för 50 år sedan; detta har pågått nu. Vad anser Viola Furubjelke att man skall göra med dessa människor, som vi har i vårt eget s.k. demokratiska land?

Anf. 35 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Varje land har enligt folkrätten en skyldighet att ta tillbaka sina flyktingar om förutsättningarna är sådana att fred råder, en fredsuppgörelse finns och en regering finns i landet. Vi arbetar naturligtvis med de här regeringarna, för att de skall säkra flyktingarnas liv när dessa kommer tillbaka. Vi vet att det inte alltid blir fallet.

Jag anser att det i flyktingfrågor är omöjligt att uttala sig generellt. Det är omöjligt att, som Eva Goës gjorde i sitt inledningsanförande, säga att en hel grupp människor skall få stanna. Varje ärende kräver en enskild bedömning. Jag menar att vi har en generös flyktingpolitik, även om misstag naturligtvis också görs inom den ramen.

Anf. 36 EVA GOËS (mp) replik:

Fru talman! Vi vet att praxis inte har ändrats i Utlänningsnämnden. Jag vill referera vad en advokat som ingick i en delegation från Svenska kyrkan och som var nere i Kosova sade. Han har vittnat om följande:

Samtliga sju familjer som jag besökt har under det senaste året utsatts för någon form av trakasserier. Det har varit godtyckliga husrannsakingar, inställelseorder till polis för att lämna vapen som man inte har och att betala godtyckliga böter. Vid inställelse hos polis finns det en uppenbar risk att bli misshandlad under förhör. Hot av olika slag är vanligt. Tre familjer som jag har besökt som har blivit utvisade från Sverige blev utsatta för långa förhör vid gränsen, slagna, hotade, beslagtagna på saker och pengar. En del av dem fick också sina pass beslagtagna vid gränsen.

Då kan man fråga sig: Vad hjälper det att vi ger dessa människor ett startbelopp, ett kontantstöd på 30 000 kr per familjer eller 5 000 för en enskild person, om de muddras vid gränsen? Är det humanitärt att de skall behöva leva i ett land som inte känns som deras eget, där deras hus är nedbrända, osv.?

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 37 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Eva Goës hänvisar här till ett enskilt ärende, som jag självfallet inte känner till. Det är en väldigt oroande situation i Kosovo, men jag utgår från att regeringen, med utgångspunkt i de riktlinjer som riksdagen har lämnat, bedömer varje ärende på ett så korrekt sätt som bara är möjligt. Det innebär att människor inte skall skickas tillbaka om det råder uppenbar risk att de kommer att bli utsatta för tortyr, övergrepp, risk för sitt liv eller fängslanden. Jag kan inte närmare gå in på det här ärendet, men jag förutsätter att regeringen lever efter de kriterier som riksdagen har beslutat om.

Anf. 38 BENGT HURTIG (v) replik:

Fru talman! Jag kan i mycket instämma i vad Viola Furubjelke sade, bl.a. att fred och säkerhet naturligtvis är ett övergripande mål för svensk utrikespolitik. Detta står vi alla bakom.

Jag har i 20 års tid varit aktiv i det s.k. Nordkalottssamarbetet eller Storkalottssamarbetet, som 1993 övergick i det s.k. Barentssamarbetet och som nu sker i mer organiserad form. Jag tror att folken i den norra delen av Sverige ser det här samarbetet som främst ett samarbete mellan folken, mellan länen där uppe och mellan de ingående ländernas regeringar.

Vid mötet i Luleå den 20 januari med Barentsrådet var också den vice utrikesministern Strobe Talbott närvarande. Han sade att hans närvaro skulle ses som en demonstration av hur Nato också blickar norrut. Man skulle inte bara ha en geografisk huvudinriktning mot Centraleuropa utan också norrut. Kan Viola Furubjelke tänka sig att vi tillsammans med Finland och Nato genomför militära PFF-övningar i norra delen av Skandinavien utan att Ryssland är inblandat?

Anf. 39 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag måste påminna ledamöterna om att repliktiden nu faktiskt är en minut.

Anf. 40 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis en strävan att Ryssland skall delta i de här övningarna så långt det är möjligt. Det är i och för sig en hypotetisk fråga som ställs, huruvida vi skulle kunna delta eller inte om Ryssland inte var med. Vad jag kan säga är att vi inte skulle spara några ansträngningar för att få Ryssland att medverka.

Anf. 41 BENGT HURTIG (v) replik:

Fru talman! Det var inte ett fullständigt svar på frågan. Sådan militär förstärkning som en sådan aktivitet där uppe skulle vara fråga om strider fundamentalt mot de grundläggande principer som har varit vägledande för kalottssamarbetet och också för Barentssamarbetet. Samarbetet skulle just syfta till att vi kunde minska den militära aktivitet som Nato har för sig i norra Norge och som Ryssland har för sig uppe i Murmanskregionen.

Anf. 42 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Nej, det var inte ett fullständigt svar på frågan, men förutsättningarna var heller inte fullständigt kända. I en sådan situation föreligger naturligtvis en lång rad omständigheter som måste vägas in. Vad jag vill säga är att Rysslands medverkan är absolut önskvärd och att Sverige inte skulle spara några ansträngningar för att få med Ryssland. Huruvida vi i övrigt skulle kunna delta kan jag inte uttala mig om.

Anf. 43 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag vill gärna svara på Viola Furubjelkes fråga när det gällde Palestina som stat. Fredsprocessen är naturligtvis mellan de självstyrande palestinska områdena och Israel. Men det är ännu inte någon stat. Detta är ett faktum. När vi diskuterar exempelvis Taiwan brukar Viola Furubjelke vara väldigt noga med att tala om att det bara finns ett Kina. Dock måste man sätta ett mycket stort frågetecken för huruvida Taiwan verkligen lyder under Beijing.

Anf. 44 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Vad jag ville utröna var om det i Ingrid Näslunds föreställningsvärld existerade två stater sida vid sida, Israel och Palestina, och om det inte är så att fredsprocessen bedrivs mellan den israeliska regeringen och den palestinska myndighetens företrädare, personifierad av deras ordförande Arafat.

Jag vill också ta tillfället i akt att rikta ännu en fråga till Ingrid Näslund om den här saken. Anser Ingrid Näslund att bosättningarna på ockuperad mark är folkrättsstridiga?

Anf. 45 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag har redan svarat att jag anser att fredsprocessens förhandlingar bedrivs mellan staten Israel och den palestinska myndighet, som representerar det självstyrande området. Det är fullt klart. Detta är ju ett faktum! På Viola Furubjelke lät det som om det var *staten* Palestina.

Vad som existerar i min föreställningsvärld är egentligen ganska ointressant i jämförelse med vad som existerar i Israels och den palestinska myndighetens föreställningsvärldar. Det är mellan dem fredsprocessen försiggår. Jag missunnar inte palestinierna att få en stat vid sidan av Israel om det är detta de kan komma fram till i en fredsöverenskommelse – ingalunda!

När det gäller frågan om bosättningarna har jag redan klart uttryckt att dessa bosättningar visserligen inte ingår i fredsöverenskommelsen, men de är ändå starkt misstroendeskapande.

Anf. 46 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Viola Furubjelke gick också tillbaka litet i tiden för att titta på de erfarenheter vi har, dra de rätta slutsatserna och sedan bygga vidare på dem och handla därefter. Det var ett tema också i mitt inlägg.

En av de frågor jag ställde till utrikesministern men inte fick något bra svar på vill jag nu ställa till ordföranden i utrikesutskottet, som tillika är ordförande i Svenska FN-förbundet. Det gäller just det som Carlsson-Ramphal-rapporten tar upp om ändring av stadgan. I FN-stadgan står det

i dag att ”ingen bestämmelse i denna stadga berättigar Förenta nationerna att ingripa i frågor som väsentligen falla inom vederbörande stats egen behörighet”. Det är det som ger svårigheter bl.a. i Algerietfrågan. Men då har man ett förslag. Jag läser direkt ur rapporten: Förenta nationernas stadga bör ändras för att låta säkerhetsrådet bemyndiga agerande i situationer inom länder.

Delar Viola Furubjelke uppfattningen att det bör ske?

Anf. 47 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Det helt nya konfliktmönster vi ser i dag kräver att FN kan arbeta på ett annorlunda sätt. Jag är däremot inte lika övertygad som Karl-Göran Biörsmark om att ett omedelbart förslag om en stadgeändring skulle kunna vara framgångsrikt. Det är oerhört riskfyllt att lägga fram ett sådant förslag, eftersom det sannolikt inte finns någon motivation från en majoritet av staterna. Det skulle sannolikt inte ens vara genomförbart. Vi kanske skulle komma ut med en mycket svagare stadga.

Vad jag i stället vill förorda är att FN, när den politiska viljan finns, i stället försöker att arbeta på ett sådant sätt att man kan lösa även interna konflikter. Sedan kanske FN om ett tiotal år – låt oss säga att vi blickar framåt samma tidsrymd som vi blickade tillbaka – kan kodifiera praxis och föra in i stadgan precis hur man gjorde med fredsbevarande operationer för länge sedan, dvs. ett arbetssätt som redan är etablerat.

Anf. 48 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis alltid riskfyllt att agera. Den som står still trampar inte någon på tårna. Men man måste ibland också driva på. Om detta går att genomföra eller inte vet vi inte. Det kan man inte veta förrän man har prövat.

Nu säger Viola Furubjelke: Vi får väl se hur det ser ut om tio år. Kanske har vi då etablerat någon form av praxis.

Jag menar att Sverige måste vara pådrivande här och aktualisera den här problematiken, dvs. att FN måste kunna höja sin profil och agera även när människor lider på grund av interna konflikter, såsom de gör i många av de länder vi har nämnt här i dag. Dessa länder kan i dag säga: FN får inte gå in, för det är en inre angelägenhet. Vi måste våga ta i den frågan. Vi måste agera. Jag är litet förvånad över att ordföranden i Svenska FN-förbundet inte har högre profil när det gäller att följa Carlsson–Ramphal-rapporten.

Anf. 49 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Jag anser att vi har den allra högsta profil. Sverige skall agera kraftfullt för att få FN att agera i interna konflikter. Vad jag säger är att vi inte behöver lägga allt krut på att försöka få det på papperet i dag. Det skulle nämligen sannolikt misslyckas. Däremot skall vårt arbets-sätt vara alldeles tydligt: FN skall gå in också i interna konflikter. Men vi måste arbeta med opinionsbildning, med en attitydförändring från medlemsstaterna, så att vi får en acceptans för detta. Annars kan det aldrig bli framgångsrikt.

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Att öppna stadgan i dag, när FN har 185 medlemmar, skulle vara förödande. Det var svårt för 51 att bli sams om den när den formulerades för mer än 50 år sedan.

Anf. 50 INGER KOCH (m) replik:

Fru talman! Först, Viola Furubjelke, vill jag göra ett tillrättaläggande när det gäller Afghanistan. Bilder från det jordbävningsdrabbade området i norra Afghanistan visades i TV-sändningarna i går kväll. Det var också en ganska lång intervju med en kvinnlig läkare från Läkare utan gränser, som arbetar där uppe.

Dessutom skall vi komma ihåg att talibanerna inte behärskar hela landet. Den norra delen av landet styrs fortfarande av delar av den gamla Rabbaniregeringen. Det är alltså inte så enkelt som det kan verka.

Sedan fick jag en direkt fråga som gällde Likud. Nej, Likudpartiet i Israel är inte med i det demokratiska, internationella samarbete där vi moderater är med och där Carl Bildt är ordförande. Lars Hjertén kommer senare i sitt tal att mer kommentera de israelisk-palestinska relationerna.

Anf. 51 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Jag hade inte möjlighet att se nyhetssändningarna i går. Men det var väl bra att det så småningom kom ut bilder från Afghanistan. Det är naturligtvis inget som jag har anledning att betvivla. Det var bara en reflexion från min sida att det dröjde väldigt lång tid och att det är ett tecken på den självvalda isolering och den slutenhet som landet har. Men förhoppningsvis kan detta då bidra till en ökad hjälpinsats och bättre biståndsvilja.

Anf. 52 INGER KOCH (m) replik:

Fru talman! Vi skall akta oss för att dra förhastade slutsatser. Vi skall komma ihåg i vilket område den här jordbävningen ägde rum. Det är ett bergsområde på 2 000–3 000 meters höjd. Det är alldeles hopplöst att komma dit. Det är mycket snö, och vägarna är helt blockerade. Det har tagit tre dagar för det här TV-teamet att ta sig dit, så det är inte så konstigt att nyhetsförmedlingen tar tid.

Anf. 53 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Vi lever i en värld i förändring. Trots en del problem är det ändå optimismen som dominerar. Globaliseringen ger u-världen helt nya möjligheter. Vi ser tillväxt i nästan alla regioner. Det är Afrika söder om Sahara som är det stora undantaget. Vi ser hur demokrati och respekt för mänskliga rättigheter ersätter enpartiväldena. Vi ser hur marknadsekonomin ersätter socialistisk planekonomi.

Den här förändringen kräver naturligtvis också förändringar i det utvecklingssamarbete som vi har bedrivit. Vi måste dra erfarenheter från de 25 år som vi har hållit på med att bedriva bistånd.

Vi har från vår sida gått före på många områden. Vi var först med att kräva fattigdomsutrotningen som det övergripande målet. Vi är nu nära att få detta mål fastställt som det övergripande. Det är vi glada för.

Vi har krävt koncentration på Afrika, och vi har krävt större närvaro i Afrika än på Sveavägen.

Vi har krävt effektivitetsmål som är mätbara. Man skall kunna mäta vad man gör.

Vi har ställt krav på respekt för MR och utveckling mot demokrati för det svenska biståndet och en begränsning av biståndet till de länder där korruptionen är omfattande. Vi föreslår att man i stället skall gå via de frivilliga organisationerna, NGO:erna.

Vi har krävt stöd till marknadsekonomins institutioner. Vi har begärt trepartssamarbete. Vi har velat separera östbiståndet och koncentrera det på övergången till marknadsekonomi.

Vi ser nu att man från regeringens sida bedriver ett aktivt arbete med en sådan här översyn. Vi har fått en fattigdomsskrivelse, Afrikaskrivelsen är på gång och Asienskrivelsen är på gång. Det är alldeles utmärkt.

Jag vill ta upp de här områdena litet ytterligare.

När det gäller fattigdomsutrotningen tror jag att det är mycket viktigt att vi fortsätter att aktivt slå vakt om frihandeln. Den kommer att utsättas för hot när Asienkriserna kommer att öka de asiatiska tigrarnas konkurrensmöjligheter på de marknader där även vi är aktiva.

Vi kommer att möta dolda handelshinder i form av socialklausuler och miljöklausuler. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi går in och försöker rätta till de här problemen med biståndsinsatser i stället för att försöka skydda branscher som har svårigheter här hemma genom den här typen av klausuler. Vi skall komma ihåg att i u-länderna är handeln tio gånger större än det bistånd de får.

Ett annat område när det gäller fattigdomsutrotningen är naturligtvis skuldavskrivningarna. Vi har i vår budget föreslagit 803 färska miljoner till just skuldavskrivningar. Vi ser hur kyrkan nu går ut med kampanjen Jubel 2000. Jag tror att det är ett bra sätt att hjälpa nya framstegsvänliga regimer att slippa gamla problem. Däremot får man inte villkorslöst gå in för skuldavskrivningar, därför att korrupta eller utvecklingsfientliga regimer därigenom egentligen bara får nytt låneutrymme.

Jag tror att det är viktigt att vi fokuserar Afrika. Det är här fattigdomen växer, även om man nu kan se att t.ex. födelsetalen successivt minskar. Där tycker vi att det är viktigt att vi byter bistånd mot framsteg. Vi skall, som Inger Koch har talat om, vidhålla och förstärka kraven på en fast utveckling mot respekt för MR och demokrati, mot rättsstaten. Vi skall satsa på utbildning, inte minst av flickorna, vilket kanske är den allra viktigaste biståndsinsats vi kan göra. Vi skall satsa på basal hälsovård, utveckla småföretag och jordbruk och vi skall också titta närmare på hur vi på bästa sätt skall kunna få en bra samverkan med det bistånd som ges från EU och från FN-organen.

När vi tittar på Asien ser vi att man för närvarande är inne i en kris. Jag tror att det är viktigt att vi är medvetna om att den krisen är övergående. Vi har haft en liknande kris i Sverige och vi har övervunnit den. Det tog inte särskilt många år.

Vad som händer är väldigt mycket att bankerna saneras i Japan. De skall i april ha 8 % eget kapital. Det innebär att de får dra in väldigt mycket av de klena lån de har spridda över hela Sydostasien. Det kommer naturligtvis att leda till att man i de här länderna med sjunkande valuta kommer att kunna erbjuda lägre priser och en starkt konkurrensförmåga. När krisen är överstånden blir det en stark tillväxt. I de här länderna kommer detta naturligtvis att initialt leda till stora klyftor. Sedan kommer

*Fel! Okänt
växelargument.*

man att få en bred medelklass, och därefter kommer den att kräva bättre fördelningspolitik.

I Sydostasien har man en åldrande befolkning. Utvecklingen där kommer att fortsätta, tillväxten att öka, men i långsammare takt ju mer de närmar sig situationen i Västeuropa och västerlandet.

I Sydasiien har man för närvarande en mycket stor ökning av den unga arbetskraften. Det gör att man kan förutse en snabb utveckling där och en möjlighet att få närmast tigerekonomier även i dessa länder.

Totalt kan man räkna med att Asien kommer att få ökad hälsa, ökad livslängd, ökad utbildning, ökade miljösatningar och så småningom en utveckling mot mer respekt för mänskliga rättigheter och demokrati. Den asiatiska utvecklingsbanken räknar med att år 2025 kommer 57 % av världens inkomster att vara lokaliserade till Asien, att man når närmast USA-standard i levnadsvillkoren omkring år 2030 och därmed kan bidra till hela världens utveckling.

Med de möjligheterna är det klart att vi i vårt bistånd skall satsa på kunskapsöverföring. Vi skall inte med gåvobistånd försöka att försena övergången till en ny och bättre fördelningspolitik i de här länderna, och vi skall inte stoppa in exportstödet i biståndet. Inget ont om exportstöd, men det skall redovisas på sedvanligt sätt.

Den här globaliseringen ställer nya krav på utlandsmyndigheterna. Vi behöver en omvärldsbevakning inte bara åt staten, utan också åt näringslivet. Vi behöver stöd för både svensk export och investeringar i Sverige. Här behöver man se över hur man samverkar med exportråd och Invest in Sweden. Vi behöver också se över samverkan med EU och FN och deras biståndsorgan. Vi behöver en omprövning när det gäller utlandsmyndigheterna.

Fru talman! Fattigdomen kan och skall utrotas. Med fattigdomen kommer vi också att utrota det allvarligaste hotet mot fred och miljö i vår värld.

Anf. 54 EVA GOËS (mp) replik:

Fru talman! Jag tänker vända mig till Bertil Persson angående Indonesien. Suharto är världens tredje rikaste politiska ledare. Hans familj äger en stor del av allting som finns att äga. Det gäller olja, det gäller cementfabriker, ja, vi kan peka på litet av varje.

En av ursprungsmodellens hörnstenar var statliga jordreformer som gav stora grupper av människor möjlighet att öka och effektivisera produktionen samt skapa dynamiska hemmamarknader. Så blev det aldrig i Indonesien.

Krisen i Indonesien beror inte på för mycket regleringar, utan på för dåliga regleringar och för litet folkligt inflytande. Det är dåliga regleringar som dessutom undermineras och utnyttjas av diverse sårintressen, som jag nämnde, inom stat och näringsliv samt internationella storföretag.

Då frågar jag: Är det så att moderaterna också tycker att det är viktigare att man stöder folket än att stödja Suhartos regim eller de multinationella företagen? Skulle man dessutom fördöma dem som måste jobba med Nikes skor, kvinnor som jobbar under vidriga förhållanden?

Anf. 55 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Något stöd för Suharto föreligger sannerligen inte från vår sida. Det som finns i Indonesien är inte marknadsekonomi. Det faktum att Suharto och hans familj dominerar det ekonomiska livet helt är ju en utveckling som måste fördömas med kraft.

Anf. 56 EVA GOËS (mp) replik:

Fru talman! Då undrar jag: Hur skall moderaterna på ett kraftfullt sätt fördöma detta? Hur skall man påverka Valutafonden och Världsbanken så att man får en vettig inriktning?

Det jag tyckte var sympatiskt var när Bertil Persson nämnde att bistånd skall gå till folkligt stöd. Det är någonting som jag själv har sagt när det gäller Zambia, att man inte skall fortsätta att stödja den korrupta regimen där, utan att stödet borde gå till folket direkt.

Anf. 57 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Det finns inget stöd från vare sig Världsbanken eller Internationella valutafonden för en fortsatt regim av den utformning som man har i Indonesien. De kräver ju rätt påtagliga förändringar i de ekonomiska strukturerna. Det är nödvändigt om man skall få en bra utveckling i det här landet. Det är för korrupt i dag.

Anf. 58 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Jag har vid ett flertal tillfällen under mandatperioden haft äran att få debattera med Bertil Persson. Bertil Persson har vid mängder av tillfällen alltid framhåvt den sydostasiatiska ekonomins tillgodogöranden. Han har sjungit hela lovsången om detta.

I dag har Bertil Persson varit hovsam om ekonomin i Sydostasien. Jag hörde honom säga sociala klyftor. Jag hörde honom säga behovet av fördelningspolitik. Göran Lennmarker nämnde tidigare behovet av demokrati och att komma undan sammankopplingen stat och kapital. Jag är litet nyfiken på detta.

Medger Bertil Persson att det finns brister i den sydostasiatiska ekonomin som faktiskt behöver komma till rätta? Som Eva Goës har sagt skall det ske med ett mer demokratiskt styrelseskick och där också marknadsekonomin funktionssätt behöver förbättras. Stat och kapital skall inte vara sammankopplat. Medger i dag Bertil Persson detta?

Anf. 59 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Vi har aldrig från vår sida sagt att marknadsekonomin inte behöver ske inom de ramar som fastställs av staten. Regelverket måste ligga hos staten. Men begränsningarna får inte vara alltför hårda, av det skälet att man då hämmar mycket av dynamiken i marknadsekonomin. Men det måste alltid vara inom ett ramverk.

Jag vill med kraft understryka att vi har talat om demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. I varenda debatt har vi talat om betydelsen av att i länder i utveckling är demokrati, mänskliga rättigheter och rättssamhälle grunden för all form av utveckling.

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 60 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Det är glädjande att höra Bertil Persson säga att marknadsekonomin måste fungera inom ett ramverk som är fastställt av staten. Det är det vi alltid har hävdat och det jag har hävdat i tidigare debatter med honom. Men då har jag framställts som en motsträvig person till den fantastiska framgångsmedicin som den sydostasiatiska ekonomin har varit.

Jag gläds över att Bertil Persson i dag talar om behovet av demokrati och mänskliga rättigheter och att staten fastställer ramar för hur ekonomin skall se ut. Det är ett gott steg på vägen.

Anf. 61 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja höra Urban Ahlin tala om när jag inte har talat om behovet av respekt för mänskliga rättigheter och demokrati i den tillväxande delen av världen. Det lär vara svårt att hitta någon sådan situation.

Det är bra för hela världen att det går bra för en lång rad länder. Det har varit en kris i Sverige. Det har varit en kris i Sydostasien. Det är bra att Sverige hämtar sig. Det är bra att Sydostasien hämtar sig.

Anf. 62 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag skall ta upp några frågor som jag tycker att utrikesministern gick snabbt förbi eller marginellt berörde i deklarationen.

Först och främst är det Turkiet. För några veckor sedan var det en delegation från riksdagen som besökte Turkiet för att granska situationen när det gäller mänskliga rättigheter. Det var ingen särskilt uppmuntrande resa. Visserligen medgav ledande politiker att det finns problem när det gäller mänskliga rättigheter. Det är i sig ett framsteg. Men så fort frågan kom in på undantagstillståndet i sydöstra Turkiet var det tvärstopp. Det fanns ingen som helst vilja att konstruktivt försöka lösa konflikten på fredlig väg med hjälp av förhandlingar.

Vi besökte bl.a. Diyarbakir i sydöstra Turkiet. Vi kunde där konstatera att förhållandena är mycket svåra. Fattigdom, sjukdomar, brist på det mesta, rättssäkerhet existerar inte, fängslanden och tortyr. Vi fick inte tillträde till något fängelse, men vittnesmålen om förhållandena där var förfärande. Tortyr används allmänt.

De läkare och advokater vi träffade vittnade om sina svårigheter att arbeta. Läkarna betraktas som motståndare om de behandlar människor som misstänks ha någon anknytning till PKK. Det misstänks de flesta för i det området. Därför har det hittills varit omöjligt att upprätta ett rehabiliteringscenter för tortyrskadade i området eftersom det har varit omöjligt att rekrytera läkare – förståeligt nog. Ett antal läkare har fängslats och ett antal har mördats under senare tid.

Nu skall man ändå försöka upprätta ett rehabiliteringscenter och rekrytera läkare från övriga landet att tjänstgöra under en kort tid – i förhoppningen att de inte skall hinna råka illa ut.

Jag skulle kunna fortsätta med uppräknningen av förhållandena länge. Men jag tror att regeringen är ganska medveten om situationen. Utrikesministern sade att regeringen vill utveckla relationerna till Turkiet, bl.a. därför att landet vill komma med i EU. Jag håller med om att det är vik-

tigt att utveckla relationerna. Utrikesministern sade också att vi förväntar oss förbättringar vad gäller respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och minoritetsskydd. Då är det viktigt att tydligt kräva att även situationen i sydöstra Turkiet måste lösas.

Vi upplevde när vi talade med politiker i Turkiet att när man där talar om mänskliga rättigheter gäller de inte för sydöstra Turkiet utan endast resten av landet. Förbättringarna måste göras i hela landet. Det blev alltmer uppenbart för oss att demokratin i landet är mycket bräcklig. Det visste vi i och för sig innan. I själva verket är det militären som styr oavsett vilken regering som sitter vid makten. Militären har naturligtvis behov av fiender för att upprätthålla och legitimera makten. Därför är de inte intresserade av en fredlig lösning av konflikten. Därför är jag i dagsläget pessimistisk när det gäller att uppnå förbättringar inom en snar framtid.

Jag menar att Sverige måste arbeta direkt mot Turkiet, men också mycket kraftfullt i EU för att åstadkomma en gemensam europeisk strategi för mänskliga rättigheter och demokrati i Turkiet. Det är viktigt att vi samarbetar om dessa frågor och verkligen är tydliga med vad vi menar.

Så tänkte jag ta upp ett annat krisområde som utrikesministern bara snuddade vid. Hon nämnde ordet Balkan. Frågan om Kosova har tagits upp tidigare i debatten, och det tänkte jag tala om.

Situationen i Kosova förvärrades under förra året. Det har fortsatt även i år. Rapporterna om övergrepp och mord, attacker mot civila, tårgas och arresteringar kommer ständigt. Vi minns säkert alla studentdemonstrationerna förra året.

Frågan har varit uppe i en mängd internationella forum i år, t.ex. Europarådet och i USA. Kraven är likartade. Situationen i Kosova måste lösas innan sanktionerna mot Serbien lyfts och innan Serbien kan få plats i de internationella samfunden. Mänskliga rättigheter för befolkningen i Kosova måste upprättas till en internationellt godtagbar nivå. Man måste i Kosova själv få bestämma sin politiska framtid. Konflikten kan lösas bara med fredliga medel, inte med våld. Valen som planeras i maj måste kunna genomföras utan inblandning av Belgrads myndigheter, och valresultatet måste respekteras. Internationella observatörer måste kunna verka i Kosova, liksom valobservatörer under valet. De människor som förlorat sina arbeten av etniska skäl måste återfå dem. Överenskommelser om utbildning i Kosova måste implementeras. Alla invånare måste kunna få utbildning på sitt eget språk. Studenterna måste få återgå till universiteten.

Jag vet att regeringen inte har någon annan uppfattning av situationen i Kosova. Men jag menar att det är viktigt att lyfta fram denna oroshärd i Europa som återigen riskerar att blossa upp på allvar.

Sverige måste agera med all kraft i FN:s säkerhetsråd och i EU för att försöka åstadkomma en förändring. Under tiden kan vi inte skicka tillbaka människor till Kosova. Den 16 januari slöts ett återtagandeavtal som öppnar för tillbakavisningar av albanska flyktingar till Kosova. Det är i sig viktigt att Sverige agerar för att fastslå principen om varje människas rätt att återvända till sitt hemland. Men i fallet Kosova är det känt att flyktingar som återvänder dit blir utsatta för polisiära trakasserier, rånas, misshandlas och fängslas.

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag vill, liksom Eva Goës gjorde tidigare, vädja till regeringen att inte använda sig av möjligheten att under nuvarande förhållanden återsända albaner till Kosova.

Anf. 63 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Det var en skrämmande bild av läget i Turkiet som vi här fick rapporterad. Den ger ytterligare farhågor för framtiden. Jag skulle vilja fråga om Marianne Anderssons bild är att Turkiet går mot en utveckling i samma riktning som Algeriet, dvs. att man trycker tillbaka de politiska opinionerna och då får strömningar som tar sig andra än demokratiska uttryck.

Anf. 64 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det är en intressant fråga som Carina Hägg ställer. Vi diskuterade också frågan.

Det muslimska partiet Refah har ju förbjudits. Det skedde dessutom under de dagar då vi besökte Turkiet. Det är inte det första parti som har förbjudits. Enligt den turkiska konstitutionen kan man förbjuda partier, men naturligtvis är det ur demokratisk synpunkt förfärande att så sker.

Min allmänna uppfattning är att demokratin är oerhört bräcklig. Vilken utveckling som kommer att ske är väldigt svårt att säga. Jag hoppas på att militärens makt urholkas, så att demokratiska krafter kan få större inflytande.

Det pågår en mer öppen debatt i massmedierna nu än vad det gjorde tidigare, och det kan ses som en förhoppning. Just konflikten mellan militären och demokratin är oerhört allvarlig, men den kanske inte har uppmärksammats så mycket.

Anf. 65 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Erfarenheten har lärt oss att i den typ av öppen, oreglerad marknadsekonomi som nu utvecklas över hela världen får vi inte bara tillväxt utan oundvikligen också fördjupade klassklyftor och regionala klyftor. Hela regioner slås ut, vilket leder till folkomflyttningar och krav på regionalpolitik och strukturpolitik. I värsta fall leder det också till etniska konflikter.

Andelen fattiga är större än någonsin i världen och klyftorna fördjupas. Den rikaste femtedelen av jordens befolkning har ungefär 80 % av världens inkomster, medan den fattigaste femtedelen förfogar över ungefär 1 % av inkomsterna. Jag och Vänsterpartiet menar att på lång sikt är detta ett av de större hoten mot den globala säkerheten.

En grundförutsättning för att de som håller på att slås ut och bli underordnade i denna process är rätten att organisera sig fackligt och politiskt. En annan förutsättning är givetvis yttrande- och tryckfrihet, strejkrätt, demonstrationsrätt, rätt att delta i allmänna val osv. Vi vet att bristen på dessa grundläggande mänskliga och politiska rättigheter är omfattande i många länder. De demokratiska institutionerna måste försvaras och stärkas. Folkvalda parlament måste skaffa sig verklig makt över samhällsutvecklingen. Vi är numera i alla partier överens om att folkstyret förutsätter mänskliga rättigheter och respekt för dessa rättigheter.

Jag tycker att många anföranden här i dag och det praktiska samarbete som vi har haft i riksdagen mellan alla partier de senaste åren är bra när det gäller mr-området. Från höger till vänster kan vi resa krav på regimer i andra länder och kräva respekt för mänskliga rättigheter.

Ett land som särskilt bekymrar oss är det som Marianne Andersson var inne på nyss, nämligen Turkiet. Utrikesministern sade i sitt anförande att hon förväntar sig förbättringar vad gäller respekten för mänskliga rättigheter, demokrati och minoritetsskydd. Det är givetvis bra med förbättringar, men villkoret för medlemskap måste ändå vara att man fullt ut respekterar politikområdena mänskliga rättigheter, demokrati och minoritetsskydd. Det kan inte finnas några kompromisser för Turkiet eller för något av medlemsländerna.

Jag skall ta ett exempel som blixtbelyser de politiska villkoren i Turkiet. I början av november 1996 inträffade en svår bilolycka, som har kommit att spela en stor roll i den inrikespolitiska debatten. I bilen satt en ledande parlamentsledamot som tillhörde Tansu Çillers parti, en inrikesministern närstående man som var rektor för Istanbuls polisskola, en känd av Interpol efterlyst mördare och en skönhetsdrottning. Statliga utredningar har nu visat att det förekommit omfattande samarbete mellan politiker, polis och maffia, som många tidigare påstått var en verklighet. Nu har en statlig utredning i Turkiet visat att detta också sker. I går fick vi meddelande om att en del av de här människorna kommer att ställas inför rätta.

Utrikesministerns anförande präglades för övrigt av ett, tycker jag, tämligen EU-centrerat synsätt. När det gäller formuleringarna om EMI speglades varken opinionen i Sverige eller i övriga Europa. I måndags publicerade Financial Times ett upprop från 155 ekonomiprofessorer i Tyskland, som reste ett krav på att övergången till det tredje steget i EMU-processen, dvs. valutaunionen, skulle skjutas upp, åtminstone några år. Sju av professorerna är ekonomiska rådgivare till den tyska regeringen.

Jag skulle vilja veta hur det svenska regeringspartiet ser på dessa krav. Kraven tycks ju ligga ganska nära den svenska hållningen, att inte ta ställning nu. Ett uppskov med valutaunionen skulle kunna öppna möjligheter att omförhandla hela upplägget, så att valutaunionen blev mer en möjlighet och inte ett hinder i kampen mot arbetslösheten.

Den tyska författningsdomstolen har ännu inte avgjort frågan om ett tyskt deltagande i valutaunionen är förenligt med grundlagen. Också denna process kan leda till att Tysklands deltagande kommer att försenas. Jag tror att den djupare analys av EMU som de tyska professorerna efterlyser och den oro de känner delas av många bland allmänheten i Europa.

Ett brittiskt opinionsinstitut har genomfört en undersökning om hur Europamedborgarna ser på valutaunionen. Det visade sig att bara 9 % av opinionen anser att detta är en prioriterad fråga. Förtroendet för unionens verksamhet är enligt opinionsinstitutets rapport också sjunkande därför att de tillfrågade anser att man inte ägnar sig åt de väsentliga frågorna, och bland de väsentligaste frågorna anses naturligtvis kampen mot arbetslösheten vara.

Anf. 66 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att min bestämda uppfattning är att det arbete som sker inom ramen för Barcelonaprocessen, och som i dag omfattar alla Medelhavsländer utom Libyen, är en utmärkt förtroendeskapande och ytterst en fredsskapande insats. Det är ett medel för att knyta samman EU och de södra Medelhavsländerna genom frihandel, säkerhetspolitiskt samarbete och samverkan samt utbyte på de kulturella, sociala och teknologiska områdena, inte minst genom kontakter mellan de civila samhällena. Man får inte fokusera frågan med vilken hastighet Barcelonaprocessen framskrider. Medelhavet får inte utvecklas till en vallgrav mellan människor. Därför är det processen i sig som är viktigast.

Jag kommer av tidsbrist inte att beröra alla nordafrikanska länder, men det går inte att tala om Afrika i kammaren i dag utan att beröra detta land som så starkt gett oss känslan av vanmakt. Vi har sett hur ondskan sticker upp sitt anonyma ansikte i Algeriet. Vi har sett hur barn och kvinnor dödas, hur hela familjer utplånats, människor lemlästats och fått sina halsar avskurna i deras egna hem. Men vi ser inga gripna, inga rättgångar, inga som ställs till ansvar, utan man möts bara av olika grupper olik beskillningar mot varandra.

Svårigheterna för utländska medborgare att resa och göra reportage i Algeriet bidrar till bilden av att locket har lagts på, och vi undrar: Av vem och varför?

Det är inget orimligt krav som ställs på att regeringen i Algeriet borde bidra med en större öppenhet. När det förefaller svårt att få acceptans för en internationell undersökningskommission ligger initiativet till en nationell kommission tungt på den algeriska regeringens eget bord. Men den fråga alltför ställer sig är om regeringen i Algeriet *vill* bidra till att locket lyfts av.

I denna fördunklade situation är också de algeriska journalisterna en viktig kugge. Alltför många av dem har sett bevis på vilken personlig fara som är förknippad med öppenhet. Men trots de begränsningar som situationen sätter, fortsätter journalister modigt att försöka upplysa omvärlden om terrorn i Algeriet. Därför var det glädjande för mig att kunna närvara vid Palmeprisets utdelande nyligen här i Stockholm. Pristagaren var Salima Ghezali, en kvinnlig journalist som talade engagerat om situationen i sitt hemland, om det besinningslösa våldet.

Fru talman! Sverige har alltid hävdat betydelsen av dialog. Därför ser jag positivt på besöksutbyte på olika politiska nivåer. Det gäller EU-trojkan, EU-parlamentariker, kabinetssekreterare Jan Eliasson osv. Men det gäller också besöksutbyte mellan frivilligorganisationer. Lisbeth Palme reser på inbjudan av Foundation Boudiaf snart ned till Algeriet för att delta i ett seminarium kring ett angeläget tema; de krigsdrabbade barnen. Här är det fråga om en konflikt där vi verkligen ser prov på att oskyldiga barn gått ett grymt öde till möte.

I dagarna har också f.d. premiärminister Brahimi, som lever i exil i England, besökt Sverige och givit oss en skrämmande bild av vad som sker i Algeriet. Men Brahimi sade också: "Vi algerier har alltid sett de nordiska länderna som ett ljus. De hade inga kolonier och agerar för de mänskliga rättigheterna. Sverige kan spela en roll inom EU genom att motverka Frankrikes passivitet och kräva en internationell utredning av massakrerna i Algeriet."

Vi tar till oss Brahimis ord, men det är ord som också förpliktigar. Här kan hela det svenska samhället spela en roll. Genom samarbete och besöksutbyte kan vi visa vår solidaritet med det algeriska folket samtidigt som regeringen fortsätter med politiska påtryckningar för att få slut på våldet. Vi ser nu att *en* av förutsättningarna, kunskapsuppbyggande i fråga om Algeriet, åter växer i Sverige.

Fru talman! I deklarationen tog utrikesminister Lena Hjelm-Wallén upp Västsahara. Då berörde hon bl.a. att regeringen undersöker möjligheten till insatser på minröjningsområdet. Urban Ahlin skall tala ytterligare för oss om Västsahara. Jag tillhör också dem som har glatts väldigt mycket åt, och jobbat för, minförbudet.

Den 1 juli 1997 startade totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum sin verksamhet i Eksjö. Tanken är att all svensk kompetens inom minröjning, såväl humanitär som militär, skall samlas under ett tak. Vid centrumet bedrivs utbildning för Försvarsmakten, men också för andra myndigheter. Även utländska organisationer skall kunna utnyttja den kompetens och kunskap som samlas i Eksjö, som också skall utgöra bas för forskning och utveckling inom området. Att regeringen inrättade ett minröjningscentrum var ett mycket framsynt beslut. Att man dessutom valde Eksjö som lokaliseringsort gjorde inte beslutet mindre klokt.

Som motionären bakom minröjningscentrumet, och som länsbo, är det nu glädjande för mig att se med vilket ansvar man i Eksjö förbereder sig för uppgiften i Västsahara. Den globalisering som vi i dag så ofta talar om, och som vi ofta har svårt att gripa, blir här tydlig. En bit av förutsättningarna för ett framtida normalt vardagsliv för västsaharierna ligger i småländska Eksjö.

Fru talman! Jag skall citera fredspristagaren Desmond Tutu: ”Statschefer och andra som styr i den rika världen borde söka inspiration i Bibeln. I tredje moseboken beskrivs jubelprincipen, som innebär att man vart femtionde år börjar om på nytt. Alla skulder som inte är betalda avskrivs, och de som är slavar släpps och blir fria. Detta är en chans till förnyelse för alla människor.”

Jubel 2000 är den svenska delen av den internationella kampanjen *Jubilee 2000*. Bakom kampanjen, som har siktet inställt på tusenårsskiftet, står kyrkor, fackföreningar, biståndsorganisationer och solidaritetsrörelser. Man ser tusenårsskiftet som en bra tidpunkt för att göra något åt skuldkrisen och de orättvisa relationerna mellan jordens fattiga och rika länder. Den svenska regeringen har på ett realistiskt sätt redan tagit sig an den angelägna frågan om skulderna och de fattigaste länderna, dem som inte förmår att betala.

Man ser att både låntagare och långgivare har ett ansvar för att lösa skuldkrisen. Moçambique hade t.ex. i höstas en skuldbörda på sex miljarder dollar. Priset för det krig de tvingades in i var högt – inte bara i mänskligt lidande utan också i dollar. Men vem är moraliskt ansvarig för skulden? Ja, vem granskar moralen hos dem som orsakade Moçambiques skuld? Det gäller t.ex. de vita regimerna i Sydrhodesia och Sydafrika. Vi i Sverige har tagit på oss *en* del och efterskönt 32 miljoner kronor av Moçambiques skuld till oss.

Startskottet har nu gått för kampanjen. Risken att Jubel 2000 hamnar i skuggan av Asienkrisen är dock uppenbar. Men den delen behandlade jag

**Fel! Okänt
växelargument.**

redan i förra veckan från kammarens talarstol. Jag skall därför inte upprepa mig.

Fru talman! När Mobutus tid i Zaire gick mot sitt slut, tog jag upp frågan om återbetalningskrav. Jag vidhåller att Sverige på allvar borde ta upp krav på återbetalning av lån som inte använts till det de var avsedda för. Den flatthet som omvärlden uppvisar underlättade för Mobutu att fylla de egna fickorna, skinna sitt folk samt lämna notan efter sig. Det är enligt mitt sätt att se helt oacceptabelt.

Yusuf Hassan, informationschef för FN:s flyktingkommissariat i södra Afrika och mångårig Afrikakorrespondent, sade: Vilken väg det nya Kongo än väljer, så är lärdomen för Afrika att de västerländska länderna bara stöder den typ av demokrati som de själva vill att Afrika skall ha; en som måste underordna sig deras strategiska intressen. Yusuf Hassan sade vidare: Samtidigt fortsätter det afrikanska folket sitt sökande efter demokrati. De drivs av en stark längtan att få bestämma sitt eget öde och befria sig från lokala diktatorers bojor och utländska eller internationella finansbyråkrater.

När det från västvärlden krävdes snabba beslut om fria val efter Kinshasas fall, sade Tanzanias förre president Julius Nyerere: Året är 1997 – inte 1897. Det är en personlig utmaning för varje afrikan att höra utomstående ta sig friheten att försöka lära oss sköta våra egna affärer på detta stadium i vår historia.

Sydafrikas Nelson Mandela har också gjort ett uttalande i samma riktning.

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt angeläget att vi tar itu med världens skuldyngda länder och de kriser detta medför. Men det är också viktigt att vi, när vi har möjlighet att återkräva skulder, ser att ansvaret för de här skulderna inte enbart ligger på de folk som i dag tyngs av skuldkriserna.

Anf. 67 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! När man kommer långt ned på talarlistan, märker man att de flesta av ämnena redan är behandlade på ett eller annat sätt.

I slutet av oktober förra året började åter Saddam Hussein att ställa krav på FN:s vapeninspektörer. Flera sammankomster hölls i säkerhetsrådet, som enades om att inte ge vika för påtryckningar utan fortsätta med vapeninspektionerna. Nu är situationen ännu mer akut och farlig, även om president Jeltsins tal om risken för ett världskrig får tas med en stor nypa salt.

I säkerhetsrådet, där ju Sverige inlett sitt sista av två år, meddelade chefen för vapeninspektörerna, Richard Butler, han som efterträdde Rolf Ekéus, att Irak fortfarande undanhåller mycket viktig information. Det gäller de tre vapengrupper, missiler, kemiska vapen och biologiska vapen, som säkerhetsrådet förbjöd Irak att inneha efter Gulfkriget 1991.

Väldigt många av de här stridsmedlen, ett stort antal av dem, är ore-dovisade. Irak sätter hela tiden käppar i hjulet för inspektörerna. Man kan alltså säga att en förutsättningslös inspektion inte har kunnat ske på mycket länge.

Det är i ett sådant sammanhang som beslutskraften i hela FN-organisationen provas. Å ena sidan finns det de som vill fortsätta med en diplomatisk vända en gång till för att övertala Saddam Hussein att samar-

beta med FN. Å andra sidan finns det de som säger att en militär aktion kan komma inom kort. USA står för den senare uppfattningen, Ryssland för den tidigare. Båda är ständiga medlemmar i FN:s säkerhetsråd.

I regeringsdeklarationen tas frågan upp. Utrikesministern konstaterar att regeringen värnar ett fast och enigt FN-agerande i Irak och att säkerhetsrådets resolutioner skall respekteras och Iraks massförstörelsevapen elimineras. Men Irak och Saddam Hussein följer inte de här resolutionerna. Då måste FN bestämma sig för en reaktion. Problemet är att man *har* provat diplomati, men det har hittills visat sig föga framgångsrikt.

Ett misslyckande från FN:s sida i en konflikt skadar hela organisationen, och vi har sett exempel på detta i Afrika, Somalia, krisen kring de stora sjöarna och i Europa i f.d. Jugoslavien. Gulfkriget var ju en framgång på det sättet att Irak tvingades utrymma Kuwait. Men problemet med förbjudna stridsmedel finns kvar. Jag tror att det är väldigt viktigt att FN visar beslutsamhet, att man verkligen kräver respekt för fattade beslut och att säkerhetsrådet uppträder enigt. Det räcker då inte med att stapla den ena resolutionen på den andra.

För några år sedan firades FN:s 50-årsjubileum, och i år är det 50 år sedan den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna antogs. Men viktigare än jubileer är att FN får den beslutskraft som medlemsstaterna har rätt att kräva. Därför är den reformprocess som nu pågår under generalsekreterarens ledning väldigt viktig. Den kan leda till en bantad men vassare organisation som kan fatta nödvändiga beslut även om de kan vara obekväma för vissa FN-medlemmar. Ingen har ju i längden någon glädje av sammanträden och byråkrati om de viktigaste besluten ändå får vänta. En samordning mellan FN-organ i New York och i andra städer där sådana finns är nödvändig men kanske allra viktigast ute på fältet.

Organisatoriskt måste det viktigaste organet, säkerhetsrådet, anpassas till en ny tid. I dag speglar i varje fall sammansättningen av de permanenta medlemmarna andra världskriget och andra världskrigets slut. Latimerika och Afrika finns inte med, och Kina är den enda asiatiska medlemmen. Det gäller att man tar itu med de här frågorna.

50-årsminnet av förklaringen om de mänskliga rättigheterna är för den skull inte utan betydelse. Den kan ju resultera i att frågorna om demokrati och mänskliga rättigheter lyfts fram än en gång som själva grunden för världssamfundets arbete.

Fru talman! Jag skall ta upp ytterligare ett område, nämligen Mellanöstern. Man kan säga att den senaste fredsprocessen inleddes vid Madridkonferensen 1991. Den ledde inte till någon omedelbar framgång, men man lyckades i alla fall uppnå ett ömsesidigt erkännande, och parterna inledde direkta förhandlingar, Osloförhandlingarna, mellan Israel och Palestina. Det skedde också vissa andra framsteg i området utanför just de palestinska områdena. Fredsavtal tecknades mellan Israel och Jordanien 1994 på samma sätt som mellan Israel och Egypten 15 år tidigare.

Osloprocessen ledde till en början till påtagliga framgångar. Den 28 september 1995 tecknades ett interimsavtal som utökade den palestinska självständigheten i alla större städer på Västbanken, och de första demokratiska palestinska valen ägde rum den 20 januari 1996, då man valde ett råd och en president. Förhoppningen var att man sedan skulle gå vidare till ett centralt fredsavtal mellan Israel och PLO. Man skulle då ta

Prot. 1997/98:65
11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

upp de stora och svåra frågorna – Jerusalems ställning, flyktingarna, bosättningarna, säkerheten, gränserna, förbindelserna och samarbetet med övriga grannar liksom andra frågor av gemensamt intresse. En självklarhet är att Israels rätt till säkra och erkända gränser garanteras liksom att man gemensamt bekämpar terrorismen.

Vem skall man då samarbeta med i Israel? Viola Furubjelke frågade oss moderater om detta. Jag har rest ganska många gånger i området, och jag har haft mest utbyte vid samtal med olika MR-grupper, både palestinska och israeliska. Problemet när det gäller t.ex. bostadspolitiken är ju att skillnaden i åsikter mellan de två stora partierna Arbetarpartiet och Likud är mycket liten. Nu händer just ingenting.

Jag skall begränsa mig till EU:s engagemang i frågan. Det är i dag ganska omfattande, och här har Sverige en reell chans att göra en insats. Men då kan man inte göra soloframträdanden, utan man bör utnyttja sin position som en aktiv medlem av den europeiska unionen. EU har vid upprepade tillfällen bekräftat sitt engagemang för fredsprocessen, senast i slutsatserna vid Europeiska rådets möte i Luxemburg i slutet av förra året. Via den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken har EU stärkt sin politiska roll och uttalat att man är fast besluten att spela en aktiv politisk roll när det gäller att främja en fullständig, rättvis och varaktig fred i området. Genom ett särskilt sändebud på platsen för fredsprocessen i Mellanöstern, ambassadören Moratino, vill man just stärka denna politiska roll.

Ett viktigt område som jag har tagit upp i ett par interpellationsdebatter med utrikesministern är Europa–Medelhavsavtalet med PLO för den palestinska myndigheten. I Luxemburg betonades att det är nödvändigt att helt genomföra avtalet. Det omfattar handelsfrihet för alla. Israels samarbete är en avgörande faktor om palestinerna skall kunna ingå i ett Europa–Medelhavspartnerskap, vilket jag menar är nödvändigt. EU har särskilda sändebud som sedan ett år för en gemensam dialog med Israel om dessa problem. I fem arbetsgrupper behandlas frågor om den palestinska arbetskraften, överföring av varor och personer, skattefrågor och ekonomiska frågor, flygplatsen och hamnen i Gaza.

EU har också nyligen sagt att man är beredd att bidra till finansieringen av det tekniska bistånd som palestinerna behöver för att nå målet med en fri handel. Det är ju inte en nödvändighet att hundratusentals palestinier skall tvingas leva som bidragstagare när det finns en rejäl potential inom olika företagssektorer förutsatt att man kan sälja sina produkter på en fri marknad.

Ett stort problem i EU:s strategi är att man försökt hålla isär Europa–Medelhavspolitiken från fredsprocessens upp- och nedgångar – under det senaste året kan man väl säga att det har varit bara nedgångar – men nu konstaterar man i ett aktuellt meddelande från kommissionen att det blir allt svårare. Den politiska krisen i fredsprocessen sprider sig alltmer till den övriga verksamheten. I samma meddelande sägs att man vill spela en allt aktivare roll både som part tillsammans med USA i själva fredsprocessen och som samordnare av de ekonomiska insatserna, där förutom israeler och palestinier också Förenta nationerna och Bretton Woods-institutionerna och de största bidragsgivarna ingår. Det är i detta sammanhang som jag ser att Sverige som EU-medlem kan göra en verklig

insats. Den insatsen måste göras nu, och den måste lyckas. Alternativen är som alla förstår förskräckande.

Prot. 1997/98:65
11 februari

Anf. 68 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag tänkte ta upp frågan om hur samarbetet i Europa skall utformas. Sverige samarbetar i drygt 3 500 internationella organisationer. Om EU skulle bli en federation, en förbundsstat, är det slut med Sveriges utrikespolitik. En stat har naturligtvis bara en utrikespolitik. Medan vi ännu har en egen röst i FN skulle vi få lika litet att säga till om i internationella sammanhang som Dalarnas landsting eller en delstat i USA. Det är inte många i Sverige eller i Europa som vill att EU skall bli en federation. Ändå är vi på väg dit steg för steg.

Jag tycker inte att det har uppmärksammats tydligt nog att EU:s grundlagar, fördraget om den europeiska unionen och om de europeiska gemenskaperna, tydligt siktar mot en federation. Dessa grundlagar ger byråkraterna både makt och skyldighet att successivt forma EU till en förbundsstat. Man har kommit en bit på väg genom symboler som gemensam flagga, gemensam nationalsång, gemensam handelspolitik, gemensam jordbrukspolitik och gemensamt medborgarskap. Och man fortsätter med att radera de inre gränserna och bygga upp yttre gränser. Och man skall ha en gemensam utrikes- och försvarspolitik. Amsterdamfördraget är ett steg åt det hållet. Hela tiden arbetar man mot mer och mer av en federation.

Nyckelorden i EU-jargongen för målet att bilda en federation är fördjupning och institutionella reformer för att möjliggöra ett effektivt beslutsfattande. Här hänger Sverige med, till synes aningslöst, trots att man inte skulle drömma om att fråga folket i Sverige om det vill att Sverige skall uppgå i förbundsstaten EU. De små stegen lurar folk. Så småningom anses utvecklingen ofrånkomlig.

Regeringen vill tänka sig både en utvidgning och en fördjupning av EU. Då hamnar vi ofrånkomligt i förbundsstaten. Det är dags att lyfta blicken och se vart vi är på väg. Norden har lyckats bättre än EU att utveckla ett samarbete mellan suveräna stater som både leder till fred, välförstånd och jämlikhet.

Jag vill föreslå att regeringen undersöker om EU:s grundlag kan ändras, bort från dessa federationssträvanden till ett samarbete mellan självständiga stater. Att ändra EU:s grundlag är i och för sig ingenting nytt. Det sker efter varje regeringskonferens. Men hittills har det skett entydigt mer och mer mot federation, t.ex. i Maastricht och Amsterdam.

I stället för ett mer gemensamt beslutsfattande kunde man överlåta alltmer till nationerna själva. Subsidiariteten, som vi skulle kunna tolka som närhetsprincipen, skulle kunna betyda att byråkraterna i Bryssel får i uppgift att systematiskt rensa undan alla onödiga förordningar och bestämmelser och återge medlemsstaterna friheten så länge den inte skadar andra.

De flesta krig som genomlids i våra dagar är inbördeskrig. När en grupp känner sig förtryckt av en annan grupp, när en grupp är mycket starkare än en annan grupp, skapas osämja. Det är farligt när EU kör över stater och tvingar på dem regler som de inte vill ha. Det är konfliktskapande när EU börjar kontrollera att dessa beslut efterlevs och utdömer böter mot tredskande medlemmar.

*Fel! Okänt
växelargument.*

När man försöker läsa de oerhört snåriga fördrag som så småningom kommer på riksdagens bord inser man att det hela tiden skapas instrument för just detta. Det handlar om att kunna kontrollera, att kunna "ha tänder" och att utöva böter om någon inte gör som det sägs att man skall göra. Vidare handlar det om att bara tala med en röst i internationella sammanhang och om att samordna den inhemska politiken så att det blir en gemensam internationell framtoning. Vi är hela tiden på väg dit.

EU, som var tänkt som ett stort fredsprojekt, skulle i stället liksom Norden kunna utgöra ett förtroendefullt samarbete mellan självständiga länder som inte har någon ambition att styra och tvinga varandra men som gärna vill lära av varandra och anpassa sina lagar när det är till ömsesidig nytta. Det var faktiskt så vi skapade ett fredligt Norden. Från att ha varit dödsfiender och ha slagits genom århundraden har vi i stället byggt upp ett samarbete. Nu kan vi inte ens drömma om att börja kriga mot varandra. Möjligtvis tillåter vi oss ett litet godmodigt skämtande. Krig har vi i varje fall undanröjt i Norden för all framtid. Denna modell tror jag är betydligt framgångsrikare än EU:s modell, som ju är att försöka samordna alldeles i onödan och att tvinga när länder inte vill.

Mitt förslag är att regeringen till nästa regeringskonferens i EU utarbetar konkreta förslag till ändringar i EU:s grundlag bort från federationssträvandena. Vi bör deklarera att Sverige aldrig kommer att gå med på nya steg i federativ riktning och att vi anser att tiden är mogen nu, när alla medlemsstater har fungerande parlament och när utvidgningsförhandlingarna börjar, att ändra EU:s grundlag så att det blir mer av självständighet för de medlemsländer som så önskar.

Fru talman! I stället för att sträva efter "en allt fastare sammanslutning av de europeiska folken", som det står i EU:s grundlag, bör EU:s inriktning vara: ett alltmer förtroendefullt samarbete mellan suveräna nationer i Europa.

Anf. 69 MAGNUS JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte undanhålla mig möjligheten att uttrycka min uppfattning. Jag tror inte att något parti i denna riksdagens kammare som längtar efter att EU förvandlas till ett statsförbund. Jag tror att Birgitta Hambraeus ser spöken i det sammanhanget. EU-samarbetet är ju ett samarbete mellan fria demokratiska stater. Vid vissa tillfällen skall, har man kommit överens om, en del beslut fattas på överstatlig nivå för att enskilda länder inte skall kunna blockera besluten. Varje gång ett sådant beslut fattats har alla självständiga stater varit med om att tillsammans fatta beslutet i fråga. Jag tycker därför att det är att ta i litet väl mycket när man påstår att EU tvingar på enskilda stater olika saker.

Målet med detta samarbete är naturligtvis att beslut skall kunna fattas till fromma för Europas folk – ingenting annat!

Anf. 70 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Fru talman! Jag är mycket glad över att Magnus Johansson liksom jag inte önskar att Sverige skall ingå i en federation. Folkpartiet är kanske det enda parti i Sveriges riksdag som kan tänka sig något sådant.

Anf. 72 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Fru talman! Förlåt mig! Det är mycket bra att Magnus Johansson har samma uppfattning som jag. Men har Magnus Johansson läst fördragen, som hela tiden siktar till det gemensamma? Steg för steg tar vi ju beslut i den riktningen.

Den 17 februari får vi Amsterdamfördraget på våra bord. Läs det ordentligt! Det är ännu ett steg mot en federation. Kommer Magnus Johansson att rösta nej till det? Jag kommer att rösta nej till det.

Anf. 73 MAGNUS JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Den 29 april kommer vi, om jag inte är missinformerad, att ha tillfälle att debattera frågan om Amsterdamfördraget. Jag välkomnar den debatten och hoppas att vi då kan få ett gott meningsutbyte. Jag tror dock inte att vi klarar det på två enminutsrepliker i dag.

Även om vissa steg tas mot ett tätare samarbete på vissa områden är skillnaden stor mellan å ena sidan detta och å andra sidan den bild som Birgitta Hambraeus målar upp av ett statsförbund, en federation.

Anf. 74 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Fru talman! Det är ändå viktigt att se vartåt man siktar. Vi tar ett litet steg men det går hela tiden i en viss riktning, nämligen mot en federation.

När vi den 29 april skall bestämma oss i frågan om vi skall ratificera eller inte ratificera Amsterdamfördraget kan vi bara säga ja eller nej. Det är mycket svårt att få till stånd en majoritet som säger nej till ett framförhandlat avtal. Det vet Magnus Johansson lika väl som jag. Jag hoppas dock att jag får stöd eftersom det är en strävan mot mer av federation som vi i och med Amsterdamfördraget går med på.

Anf. 75 ANNIKA NORDGREN (mp):

Fru talman! Sveriges säkerhetspolitiska mål, så som en majoritet i riksdagen har formulerat det, syftar ytterst till att bevara vårt lands frihet och oberoende. I Amsterdamfördraget, som EU-ländernas regeringar förhandlade fram i somras, har regeringen skrivit under följande:

”Medlemsländerna skall aktivt och förbehållslöst stödja unionens utrikes- och säkerhetspolitik i en anda av lojalitet och ömsesidig solidaritet. — — De skall avstå från varje handling som strider mot unionens intressen eller kan minska dess effektivitet.”

Det står också i Amsterdamfördraget att medlemsstaterna skall samordna sitt uppträdande inom internationella organisationer och på internationella konferenser. De skall där hävda de gemensamma ståndpunkterna. I klartext innebär detta att Sveriges självständiga röst i världen tystnar och att målet om frihet och oberoende klingar tämligen verklighetsfrämmande.

Regeringen framhåller ofta att EU-medlemskapet är det fundamentalt viktigaste för vår säkerhet. Miljöpartiets analys är en annan. EU:s allt tätare samarbete, trots avsaknad av folklig förankring i medlemsländerna

*Fel! Okänt
växelargument.*

och interna spänningar kring viktiga frågor, bygger enligt vår mening in konfliktrisker.

Det allra viktigaste att poängtera tycker jag är bristen på en vilja att seriöst genomlysas de problem som EU medför. I stället duckar man. Det handlar här om ett slags vilja att undvika en folklig debatt, en folklig opinion. Detta tycker jag är allvarligt. EU-medlemskapet måste problematiseras.

Fru talman! VEU är EU:s försvarskomponent och Natos europeiska pelare. Strax efter folkomröstningen om EU meddelade regeringen att Sverige skulle ansöka om observatörskap i Västeuropeiska unionen. Regeringen sade att det var ett "aktivt observatörskap" man eftersträvade, som skulle omfatta "fredsbevarande insatser, krishantering och humanitära aktioner". VEU:s ministerråd kom i somras överens om att VEU skall "bidra till den gradvisa utformningen av en gemensam försvarspolitik samt se till att den genomförs praktiskt genom att ytterligare utveckla sin operativa roll".

Tänk på hur det lät före folkomröstningen om EU! Då var minsann de nej-sägare konspirationsteoretiker som hävdade att EU utvecklades mot en militärmakt. Men inför regeringskonferensen lade den socialdemokratiska regeringen tillsammans med Finlands regering fram ett förslag där man säger att EU måste skaffa sig militär kapacitet. Man ville ge EU militära muskler för att genomföra fredsbevarande åtgärder. Sverige lyckades med det man ville uppnå. De som förlorade var de som trodde på ja-sägarnas prat om att EU aldrig skulle militariseras.

Vi i Miljöpartiet anser inte att ett aktivt observatörskap i VEU och detta med att bidra till en militarisering av EU är förenligt med en trovärdig militärt alliansfri politik.

Nästa fråga är om det är möjligt att vara militärt alliansfri om man har en gemensam vapenexportpolitik och en vapenindustri i EU-bolagsform, som nu är på gång. Går det verkligen? Jag tror inte det. Inom detta område lägger regeringen ut en dimridå.

Majoriteten i denna riksdag har ställt upp på regeringens skrivningar i propositionen, där man skriver om vikten av att vi medverkar till en harmonisering mellan EU-länderna av regler för försvarsupphandling m.m. Man vill ha en vidgad roll för EU på det här området. Allt detta skall ske, säger man, inom gällande lag om krigsmateriel. Det här tror jag inte är möjligt.

EU-kommissionen har tagit ett initiativ till en EU-strategi för försvarsindustrin, som utrikesministern tidigare tog upp här. Där står det att principen bör vara att export skall ske i enlighet med de regler som gäller i landet som vapnet levereras ifrån. Man går alltså helt klart i riktning mot gemensamma regler för export. Utrikesministern sade här tidigare att man skall arbeta för att kommissionens förslag skall påverkas i restriktiv riktning. Vad innebär det mer konkret? Vad är regeringen beredd att göra? Som det är nu åker i stället regeringen land och rike runt för att kortsiktigt tjäna pengar på vapenexport, liksom också Göran Persson till Chile. Det verkar som om moral och etik får stå tillbaka för de kortsiktiga vinstintressena.

Fru talman! När det gäller Nato kan vi blicka tillbaka fyra fem år i tiden, eller varför inte till början av mandatperioden. De mest våghalsiga bedömnarna är tämligen överraskade över vad som hänt på så kort sikt. Vi

får aldrig glömma att Nato är ett instrument för stormaktspolitik och att Nato aldrig kan bli en organisation för alleuropeisk säkerhet, alltså en säkerhetsgemenskap som även innefattar Ryssland. Jag och Miljöpartiet menar att Sverige naturligtvis måste hålla sig utanför denna militärallians och i stället upprätta och utveckla en militärt alliansfri politik.

Utrikesministern upprepade i morse att den militära alliansfriheten står fast. Men granskar man regeringens handlande i praktiken blir man ganska konfunderad. Sverige är observatör i Nordatlantiska samarbetsrådet. Sverige har också tackat ja till medlemskap i Natos nya samarbetsorganisation, Euroatlantiska partnerskapsrådet, och högkvarteret placerar svenska militärer i Natos staber i en ganska stor hastighet, om man kan uttrycka det så.

I stället för att legitimera Nato och söka närmare och närmare samarbete, samtidigt som man håller den retoriska fanan högt gentemot allmänheten, skall man lägga ned resurser, tid, pengar och kraft på att utveckla FN och återupprätta FN som den organisation som skall sköta fredsbevarande verksamhet.

Sammantaget gör Miljöpartiet den bedömningen att den svenska medverkan i olika försvarsrelaterade verksamheter skadar trovärdigheten för den militära alliansfriheten, det som vi i alla fall menar skall vara inte ett mål utan ett medel för den utveckling som vi vill se i vår del av världen. Regeringens agerande sker utan mandat från svenska folket. Det verkar som att regeringen eftersträvar att vara med i alla möjliga olika organisationer, olika Natorelaterade verksamheter, just för sakens skull. Så fort det är en bokstavskombination är det väldigt populärt, och man ger sig med liv och lust i kast med att försöka bli medlem. Vad vill man egentligen med de olika medlemskapen och forumen? Det talas det mindre om.

Fru talman! En politik som syftar till fred är något annat än en politik för frånvaron av krig. Vi kan inte förvänta oss att andra skall göra det vi själva inte gör när det gäller nedrustning, vapenexport och arbete för en solidarisk fördelning av världens resurser.

Miljöpartiet anser att en ansvarsfull säkerhetspolitik innebär att man har det globalas bästa för ögonen och inte hemfaller åt kortsiktig ekonomisk vinning. Det kanske viktigaste är att ord, aldrig så vackra, måste gå hand i hand med handling. Teori och praktik måste förenas i utrikespolitiken.

Anf. 76 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Vi hörde Annika Nordgren tala om de olika militära befälens platser i olika Natostaber. Jag vill bara påminna Annika Nordgren om den debatt som vi hade i kammaren när vi beslöt oss för Bosnieninsatsen. Då stod Marianne Samuelsson, ett av Miljöpartiets språkrör, i denna talarstol och sade att det är tråkigt att vi i Sverige har så dåligt inflytande över planeringen, att vi lämnat över detta till Natos befäl. Hon krävde att svenska befäl skulle ha en möjlighet att vara med i planeringsåtgärderna.

Så får vi erbjudandet om Euroatlantiska partnerskapsrådet, det fördjupade Partnerskap-för-fred-samarbetet. Då säger helt plötsligt Miljöpartiet nej. Sanningen är väl den att det i den här bokstavssoppan – *Alfa-betensuppe* – byggs upp organisation efter organisation för att få en större

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

och bättre alleuropeisk säkerhetsordning. Vi i Sverige vill vara med i dessa för att främja säkerheten i Europa, medan ni miljöpartister inte längre vågar och springer hemåt.

Anf. 77 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Fru talman! Vi springer inte hemåt, men vi springer inte bara till den rika delen av Europa. Det är kanske skillnaden mellan Miljöpartiet och socialdemokraterna. Vi springer längre än så.

När det gäller möjligheten att få inflytande över Natooperationer och samarbetet ställer Miljöpartiet upp på det svenska deltagandet i IFOR och SFOR. Men vårt engagemang slutar inte med den erfarenheten. Som jag sade är vårt mål att den här verksamheten skall skötas av FN. Då gäller det också att ta sikte på det och inte ta steg för steg in i Nato, legitimera att det är Nato som tar åt sig dessa uppgifter. Rättare sagt är det så att man, på grund av att regeringar runt om i världen inte satsat tillräckligt mycket på FN, får ta till nödlösningen, dvs. att det är Nato som genomför operationerna.

Jag tycker inte att man bara skall blicka bakåt på det gamla FN utan säga: Det här vill vi skall hända, det här är vad vi tycker är riktigt. Är det för socialdemokratin riktigare att FN sköter fredsbevarandet än att Nato gör det?

Anf. 78 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Jag kan ge Annika Nordgren ett klart besked. Vi vill naturligtvis också att FN skall vara den kraft som sköter de fredsbevarande uppgifterna. Vi vill inte devalvera FN:s roll. Tyvärr är det så ibland att FN kanske inte räcker till i olika åtgärder. Då kan det vara bra att få hjälp av det nya Nato för att lösa problemen, som exempelvis i Bosnien med den FN-styrka som fanns där under Natoledning.

Min fråga till Annika Nordgren kvarstår. Marianne Samuelsson, ert språkrör, stod i talarstolen och sade: Vi vill vara med i Natos staber för att kunna vara med, leda och planera operationen. Hon var arg över att vi inte hade den möjligheten då. Nu har vi den möjligheten, och nu säger Miljöpartiet nej. För mig ter sig detta ologiskt.

Anf. 79 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Fru talman! Nej, det är inte ologiskt. Urban Ahlin säger att socialdemokratin vill att FN skall vara den kraften. Låt oss satsa på FN i stället för att säga att FN tyvärr inte har den kraften och att vi därför måste satsa på Nato. Då underminerar man faktiskt strävandena – om man nu verkligen menar allvar med att det är FN som skall sköta den fredsbevarande verksamheten. Jag tycker inte att det är bra att man gör det.

Så över till frågan om Sveriges deltagande i Natos staber. Jag menar att det deltagande som Miljöpartiets majoritet i riksdagsgruppen ställde upp på har pågått och pågår, men vi skall titta på nästa operation. Vill vi att det skall ske i Natos regi? Vill vi att det skall ske i FN:s regi? Vill vi att FN skall ha resurserna för det? Mitt svar på den frågan är att jag anser att det skall vara så. Därför har vi en konsekvent logisk inställning i Nato-frågan i övrigt.

Anf. 80 MAGNUS JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att talarlistan för debatten den 29 april blir allt längre ju längre den här debatten fortskrider. Annika Nordgren läser upp delar av den fördragstext som vi då skall behandla i riksdagens kammare. Det är alltid vanskligt läsa upp väl valda delar ur en fördragstext utan att läsa hela. Annika Nordgrens åtta minuter i talarstolen medger naturligtvis inte att hon skulle ha kunnat läsa upp hela fördragstexten.

För att lugna Annika Nordgren vill jag säga att vår självständiga röst i världen inte kommer att upphävas, utan vi kommer fortfarande att ha möjlighet att i nationellt intresse föra en självständig utrikespolitik. Det skulle vara främmande för den svenska regeringen att skriva under ett avtal där vi skriver bort den möjligheten.

Sakdebatten om detta får vi som sagt ta den 29 april. Jag tror inte att man klarar den på två gånger en minuts replik.

Anf. 81 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Magnus Johansson lugnar mig inte över huvud taget. Tvärtom blir jag väldigt förskräckt om Magnus Johansson inte har läst de fördragstexter som trots allt finns. Han behöver inte vänta till senare då vi skall debattera i kammaren. Det vore kanske värdefullt om utrikesutskottets ledamöter satte sig in i vad fördraget innebär.

Jag läste högt ur en del av fördraget. Där stod det klart och tydligt att medlemsstaterna skall samordna sitt uppträdande och hävda de gemensamma ståndpunkterna på internationella konferenser. Det är svårt att komma ifrån att det inte står så och att det inte skall tolkas så. Att regeringen har skrivit under fördraget är någonting som Magnus Johansson kanske milt generat får svara för under den kommande debatten.

Anf. 82 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Miljöpartiets inställning i dessa frågor är inte alltid helt klar. Jag har lyssnat på Annika Nordgren. Hon talade om EU, Nato, FN och de så viktiga fredsbevarande insatserna. Samtidigt som Annika Nordgren deklarerar sin uppfattning – och vi har sett de beslut som hon tidigare varit med om att fatta i den här kammaren – vet vi att språkröret Birger Schlaug säger att man borde lägga ned det svenska försvaret och överlåta det till FN, att FN skulle förses med kulor och krut.

Det vore intressant att få klarlagt: Är det Miljöpartiets uppfattning att FN i dagsläget skall övergå till att bli en militär allians av något slag?

Anf. 83 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Om vi ser långt fram i tiden på vad vi har för visioner, mål och idéer när det gäller hur samhället skall utvecklas och hur den globala säkerheten skall se ut, tycker jag att så länge som vi anser att det behövs militära medel i någon form skall det vara FN som har dessa medel i sin hand. Det är alltså FN som skall sköta fredsbevarande verksamheter.

Jag skulle bli väldigt glad om länderna gemensamt kunde besluta om att vars och ens försvarsmakt skulle gå över i FN:s regi och om att den enda militära kraften skulle skötas av Förenta nationerna. Det är en tanke

**Fel! Okänt
växelargument.**

väl värd att försöka göra till ett gemensamt mål – i alla fall till en gemensam vision – även för flera än Miljöpartiet.

Anf. 84 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Det var bra att jag fick ett klarläggande om var Miljöpartiet står i den här frågan. Det har känts litet oklart när man utanför kammaren har fört en debatt och från talarstolen här har fört en annan debatt. Men nu vet vi vad Miljöpartiet står för, att man i stället för att satsa ytterligare på de mjuka delarna när det gäller fredsbevarande insatser vill stärka de militära delarna inom inte minst FN. Jag är tacksam över att jag har fått det här klarläggandet om var Miljöpartiet står i den här frågan.

Anf. 85 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag vet inte om det vidgade säkerhetsbegreppet riktigt har slagit rot inom socialdemokraterna i utrikesutskottet. Men jag förutsätter att ingen längre anser att militär säkerhet omfattar allting i hela utvecklingen. Som Carina Hägg vet har Miljöpartiet i alla år inte minst i utrikespolitiska debatter talat om vikten av förebyggande verksamhet, vikten av att föregripa att konflikter uppkommer samt vikten av att också i reell handling omfördela resurser från satsningar på nationella militära försvar till förebyggande åtgärder för att man skall kunna göra sitt bästa när det gäller vattenbrist och ökade sociala och ekonomiska klyftor runt om i världen. Det är detta som resurserna skall satsas på.

Jag skulle då gärna vilja fråga Carina Hägg – trots att hon inte har flera repliker kvar – hur hon ser på den svenska regeringens agerande. Trots vissa besparingar fortsätter man att lägga en massa pengar på det militära försvaret och inte så mycket på den förebyggande verksamheten.

Anf. 86 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Det har gjorts en mängd viktiga inlägg, och det är en mängd olika områden i världen där situationen har belysts. Det är därför ganska svårt att så sent i debatten komma med någonting nytt.

Jag hade tänkt att tala om situationen i Kosova, vilket flera talare har gjort före mig.

Kosovoalbanerna har i princip levt under undantagslagar sedan 1981. Den situationen har inte förbättrats när det gäller avskedanden, rätten till försäkringssystemen och folkhälsan. Tusentals albanska läkare, lärare m.fl. har avstängts från sina arbeten av politiska skäl. Den situationen har inte heller förändrats.

Herr talman! Samtidigt har Sverige beslutat att skicka tillbaka flyktingar. En delegation från Svenska kyrkan har vittnat om hur de som avvisats till Kosova blivit förföljda och om att många barn visar tecken på undernäring och sjukdom. Orsaken till att man har det så svårt är det politiska läget. Man är utestängd från sina tidigare arbeten. Man saknar inkomst och kan inte försörja sig. Chansen för de familjer som vi i dag skickar tillbaka att överleva är att någon utanför landet kan bidra med inkomster.

Därför bör den svenska regeringen låta de asylsökande som ofrivilligt har fått vänta oacceptabelt länge i Sverige få en möjlighet att stanna i

Sverige så länge som man inte kan garantera att situationen i Kosova har förändrats.

Herr talman! Det har varit många inlägg just om Kosova. Därför tänker jag inte gå in mer på den frågan. Jag tänker ta upp ett helt annat ämne inom utrikes- och säkerhetspolitiken, vilket över huvud taget inte har berörts här.

I debatten har man betonat vikten av Sveriges agerande ute i världen och vikten av Sveriges agerande i FN, inom EU och på många olika håll. Den svenska regeringen har i många frågor gjort ett väldigt bra arbete.

Det har också gjorts tillbakablickar från talarstolen om vad som sades i den utrikespolitiska debatten för tio år sedan och om hur situationen har förändrats i världen. Det finns ett område där vi kan se en förändring också i Sverige och tyvärr i många andra delar av världen. Det gäller det minskade engagemanget hos människorna.

I denna utrikespolitiska debatt har det hållits många engagerade anföranden om många viktiga frågor. Men tittar vi utanför dessa väggar, hur ser då samhällsdebatten ut? Vad händer i Sverige om vi jämför med hur det var för tio år sedan? Det var inte bara den svenska regeringens och många andra regeringars kamp som ledde till att situationen i Sydafrika förändrades. Det var alla människors – ungdomars och vuxnas – deltagande och alla organisationer som tillsammans genom bojkotter och genom agerandet för en förbättrad situation också bidrog till förändringen.

För att ett land skall kunna ha en utrikes- och säkerhetspolitik som kan bidra till förändringar är det viktigt att det finns ett engagemang hos folket. Där har det skett en oerhört stor förändring under de senaste tio åren. Vi politiker måste också ta ett ansvar för att lyfta fram dessa frågor och för att aktivt delta i organisationer. Vi måste se till att det kommer i gång ett arbete med att stödja utsatta delar av världen. Det engagemanget är avgörande för om vi också i framtiden kommer att se några stora förändringar av typen apartheidsystemets fall i Sydafrika och Berlinmurens fall. Det var inte bara politikernas och regeringars kamp utan det var också folkets kamp och folkets engagemang.

Herr talman! Vi i Sverige måste erkänna att det engagemanget och den intensiteten i debatten har förändrats. I skolor och inom olika organisationer har man blivit mer och mer inriktad bara på de interna frågorna, hur det ser ut i Sverige och vad förändringarna innebär. Man glömmer solidariteten och det internationella perspektivet. Detta måste lyftas fram. Vi har alla det ansvaret.

Det har också skett förändringar när det gäller insamlingar till katastrofdrabbade länder, till barn som lider av krig och konflikter i världen. Insamlingarna består numera av en helkväll på TV där kändisar ställer upp och där man gör enstaka insatser i form av jätteinsamlingar med glättade artister.

Man gör ett bra jobb och lyckas samla in en oerhörd mängd medel. Men basarbetet, det viktiga engagemanget, får inte reduceras till en lördagsunderhållning!

Herr talman! Det har hållits en mängd oerhört viktiga anföranden tidigare som jag vill instämma i. Eva Goës tog t.ex. upp situationen i Östtimmer. Andra inlägg har handlat om kvinnors mänskliga rättigheter. Förtrycket mot kvinnor ökar i dag i världen. Vi ser där Afghanistan som det

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

mest extrema exemplet. Flera har pekat på vad som händer där. Det måste bli lika kraftiga reaktioner på den typen av förtryck som det var mot apartheidsystemet.

Vi får inte acceptera att det någonstans i världen byggs upp ett apartheidssystem där kön är grunden till förtrycket. Därför måste dessa frågor lyftas fram, och den svenska regeringen måste i alla sammanhang kraftigt driva på för att vi skall kunna förändra den situationen.

Anf. 87 URBAN AHLIN (s):

Herr talman! I de utrikespolitiska debatterna de senaste åren har glädjeämnen kunnat staplas på varandra. Öst- och Centraleuropas frigörelse, avskaffandet av apartheid i Sydafrika, diktaturernas undergång och mycket annat har varit positiva nyheter. Jag vill trots detta i dag peka på några områden där framtiden ter sig osäker. Alltför många talar om vikten av konfliktförebyggande åtgärder, och för att vi skall kunna agera kraftfullt måste oroshärdarna lokaliseras.

Ett område varifrån vi dagligen nås av oroande signaler är Turkiet. Nu senast för bara några veckor sedan meddelades det från den konstitutionella domstolen att det islamistiska välfärdspartiet, Refapartiet, förbjudits att verka. Anledningen till detta var att partiprogrammet ansågs vara emot den turkiska konstitutionen. Det må vara hur som helst med det. Intressant är dock att välfärdspartiets ordförande, Erbakan, för bara några månader sedan var Turkiets premiärminister. I dag är han förbjuden att verka politiskt.

Detta sänder tvivelaktiga signaler till omvärlden. Hur kan partiet ena dagen vara i regeringsställning för att nästa dag vara förbjudet på grund av konstitutionen? Detta visar med stor tydlighet att det turkiska samhället har en lång väg att vandra innan det kan sägas följa internationell praxis och demokratiska normer.

Andra partier som förbjudits har slagits för kurdernas mänskliga rättigheter. Man måste våga debattera den kurdiska frågan i Turkiet. En politisk lösning måste till. Tyvärr bränns fortfarande byar ned av den turkiska militären. Befolkningen slits sönder mellan militären och terroristorganisationer. Situationen för kurderna hårdnar. Tortyr är vardagsmat i regionen. Förtryck och förnekande av de mest elementära rättigheterna sker mitt framför våra ögon.

Problemet är att vi i Västeuropa inte ger Turkiet klara signaler om vad som krävs. Anledningen till Turkiets förargelse över EU:s beslut att exkludera Turkiet från de kandidatländer som nu får börja förhandla om ett framtida medlemskap är att politiker från Västeuropa inbillat Turkiet att de stod lika långt fram i kön som de andra. För mig är det obegripligt hur någon kan tro att Turkiet kan anses moget för ett medlemskap i dagsläget.

Självfallet skall vi klart och tydligt hälsa dem välkomna när de uppfyller de s.k. Köpenhamnskriterierna om demokrati, respekt för mänskliga rättigheter, pluralism och fungerande rättsapparat. Turkiet har ett medlemsperspektiv, men det är upp till Turkiets regering att visa att man kan uppfylla de kriterier som satts upp. Men kanske är det så illa att den turkiska regeringen vill men inte får för militären i det s.k. nationella säkerhetsrådet? Kanske är det inte den turkiska regeringen som är problemet? Kanske är det Turkiets militär som egentligen bestämmer?

Herr talman! I Makedonien har FN en styrka, Unpredep, som är den första i sitt slag. Den är utplacerad i ett mycket tidigt skede av förutseende politiker för att hindra att konfliktungar och incidenter urartar till regelrätta strider. Arbetet har varit mycket lyckosamt. Svenska FN-soldater har genom resoluta ingripanden och en stor del svenskt tålamod och samförstånd kunnat förhindra blodspillan. Deras insats är det tyvärr mycket tyst om. Vem vet hur många liv de har kunnat rädda? Vem vet hur situationen skulle ha sett ut om de inte varit stationerade på gränsen mellan Restjugoslavien och Makedonien? Svaret kommer vi aldrig att få reda på.

Kosovos albaner lever under fortsatt förtryck. Deras mänskliga rättigheter kränks dagligen av den serbiska minoriteten. Hopplösheten och bitterheten breder ut sig på grund av avsaknaden av tillräckligt internationellt stöd.

I Albanien har vi redan sett hur det går när sociala spänningar, valfusk och ekonomiska kriser bryter ned ett samhälle. Albanien har fortfarande en mycket lång väg att vandra för att nå politisk stabilitet.

Denna häxkittel av etniska motsättningar, misstroende och fattigdom utgör en fara för hela regionen. Jag vill uppmana regeringen att ta politiska initiativ för att visa att Västeuropa inte glömt bort denna region och därmed uppfylla orden om förebyggande konflikthantering.

Herr talman! Den långa konflikten om Västra Sahara är inne i ett mycket viktigt skede – och förhoppningsvis också det slutgiltiga skedet. Under överinseende av Kofi Annans personligt utsände, James Baker, har parterna enats om ett plan för hållande av folkomröstning. Efter många år av krig och förödelse i Västra Sahara har man äntligen till sist enats om en anständig lösning av problemet. Nu är det viktigt att omvärlden ger sitt fulla stöd för denna fredsplan för att man skall kunna garantera att det sahariska folket fritt skall kunna uttrycka sin vilja till självbestämmande och oberoende i en omröstning. Sverige har som medlem i säkerhetsrådet en speciell roll att spela. Sverige måste göra sitt yttersta för att bidra till en rättvis och korrekt genomförd folkomröstning. Det är därför mycket glädjande att regeringen avser att stödja denna process med civila poliser, valövervakare och minröjare.

Ostasiens ekonomiska kris har de senaste månaderna varit förstanyhet i massmedierna. Ett land som drabbats särskilt hårt av denna kris är Indonesien. Omvärlden har nu genom Världsbanken och valutafonden pumpat in hundratals miljarder kronor för att rädda Indonesiens ekonomi. Samtidigt som omvärlden ger sitt stöd sitter den ej demokratiskt tillsatte presidenten Suharto kvar i orubbat bo. Samtidigt pågår förtrycket av det östtimoresiska folket.

Indonesiens ockupation av Östtimor har kritiserats hårt av FN. Generalsekreterare Kofi Annan har också ökat ansträngningarna för att finna en lösning av situationen. Kan någon då begripa varför vi i denna globaliserade värld inte orkar formulerar krav på demokrati och respekt för mänskliga rättigheter som ett villkor för stora lån? Omvärlden har klarat att pumpa in hundratals miljarder kronor för att stödja den indonesiska ekonomin, men vi har inte klarat av att samtidigt skicka med krav på demokrati och mänskliga rättigheter. Herr talman! För detta finns bara ett ord – skandal!

Anf. 88 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Herr talman! Jag är förmodligen en av de få här i kammaren som haft tillfälle att på plats bevittna det Urban Ahlin talade om, nämligen de svenska FN-trupperna i Makedonien och den oerhört värdefulla insats som de gjort och gör. När FN:s säkerhetsråd i december förlängde mandatet i Makedonien sade man uttryckligen att det var sista gången. Mot bakgrund av den explosiva situationen i Kosovo vädjar jag till Urban Ahlin: Redan nu sitter förmodligen regeringen och överväger vad man skall göra i stället. Jag tror att det vore angeläget att Urban Ahlin framförde till den svenska regeringen, som är honom närstående, att detta tyvärr var en alldeles förhastad bedömning av läget i regionen.

Anf. 89 URBAN AHLIN (s) replik:

Herr talman! Vi är inte så många riksdagsledamöter i den här kammaren som har varit och besökt Unpredeps styrkor. Men jag har haft glädjen att vara den förste ledamoten som har hälsat på dem. Jag känner alltså till området, och jag kan bara instämma i vad Lennart Rohdin säger. Situationen är explosiv i området. Jag vädjar också till den svenska regeringen att inte falla för locktonerna att dra tillbaka FN-styrkan alltför tidigt. Jag hoppas i stället att den skall få vara kvar och kunna fortsätta att utföra sitt mycket viktiga arbete.

Anf. 90 AGNETA BRENDT (s):

Herr talman! Nationsgränser upprättade av centralmakterna har alltid haft liten praktisk betydelse för de människor som bor i gränsområden. Man har umgåtts över gränsen, man har handlat och bytt tjänster. Gränsen har varit något som i praktiken inte existerat.

Under vissa perioder har emellertid centralmakten utövat mer långtgående gränsbevakning som gjort det omöjligt för befolkningen att på ett naturligt sätt ha kontakt med varandra. Det var vad som hände i Europa, framför allt under 1900-talets senare del, när det kalla kriget gjorde det i stort sett omöjligt för befolkningen på vardera sidan om den s.k. järnridån att på ett naturligt sätt ha kontakt med varandra.

Ett område som drabbades av detta var Barentsområdet, dvs. den nordligaste delen av Norge, Sverige, Finland och Ryssland. Det är ett område som geografiskt är dubbelt så stort som Frankrike. Där har människor sedan urminnes tid haft kontakt med varandra och idkat handel utan att ta hänsyn till nationsgränser, eftersom området utgör en naturlig förbindelseled mellan de nordiska länderna och Ryssland.

Barentsregionen är ett av Europas resursrikaste områden med stor förekomst av fisk, skog, malm, mineraler, olja och gas. Men det är också ett område som är starkt miljöförorenat och där kärnsäkerhet och kärnavfallshantering utgör akuta problem.

I området bor ungefär fem miljoner människor. De är självfallet beroende av goda kommunikationer. Kommunikationssystemen har hittills varit bristfälliga mellan de nordiska länderna och den ryska delen av regionen, och infrastrukturen har över huvud taget varit dåligt utbyggd. Det kalla krigets slut har inneburit att man fått helt nya möjligheter att utveckla samarbetet i Barentsregionen. Man har även kunnat integrera Ryssland med de europeiska sambandsstrukturerna.

Herr talman! Under Sovjetperioden avbröts, som jag redan har sagt, de kontakter och den handel som förekommit i tusentals år. Men efter Sovjetunionens fall har kontakterna successivt återupptagits. I slutet av 1980-talet började samarbetet få fastare former genom bilaterala samarbetsavtal på såväl regional som lokal nivå. I januari 1993 bildades på norskt initiativ Barentsrådet, som består av utrikesministrarna i de fem nordiska länderna och Ryssland. Under det senaste året har Sverige varit ordförande i rådet. Den s.k. Kirkenesdeklarationen ligger till grund för Barentssamarbetet, vars mål är att genom aktiv medverkan av regioninvånarna främja samarbete, grannsämja och långsiktigt fredsbyggande för att åstadkomma en hållbar ekonomisk, social och ekologisk utveckling i regionen.

Barentssamarbetet är ett viktigt fredsfrämjande projekt, där målet är att åstadkomma en region präglad av fred och framsteg för befolkningen, inte minst ursprungsbefolkningen. En hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling är målet.

Tidigare har samarbetet främst inriktats på att fastställa de mest angelägna projekten ur miljö- och sysselsättningssynpunkt. Det har handlat t.ex. om att minska riskerna för ytterligare radioaktiv strålning och om sanering av redan nedsmutsade områden.

Herr talman! Under 1997 har Sverige under sitt ordförandeskap arbetat för att stärka banden mellan EU och Barentsregionen. Det handlar om att fullfölja tidigare planerade och påbörjade projekt, att verka för ökade insatser för att minska riskerna för ytterligare radioaktiv strålning, att sanera redan nedsmutsade områden och att hantera kärnavfall. Det handlar också om att utarbeta en för regionen gemensam handlingsplan för energieffektivisering, att förbättra villkoren för investeringar och annan ekonomisk verksamhet samt att vidga rörelsefriheten för personer och gods.

Det har också handlat om samarbetsprojekt som gäller renare vatten, att underlätta gränshandeln, utbildningssamarbete, kulturutbyte och ökade kontakter mellan människor i regionen.

Det allra mest angelägna samarbetsområdet är kanske det som handlar om kärnsäkerhet och kärnavfall. På det här området måste också flera länder engageras för att lösa problemen. Under året som gått har Sverige bl.a. lämnat bidrag till ett antal projekt som rör använt kärnbränsle och radioaktivt avfall från reaktordrivna fartyg.

Herr talman! Jag har framför allt berört vad som händer på en nationell nivå. Birgitta Gidblom kommer senare i debatten att belysa vad som händer på den mer lokala nivån.

Herr talman! De mänskliga kontakterna är ändå ryggraden i allt utvecklingsarbete. Därför tycker jag att det är mycket positivt att ett Barents ungdomsråd bildats. Det finns enligt min mening inget som är så viktigt som att ge ungdomar från olika länder möjlighet att träffas, knyta kontakter och samarbeta för att lösa gemensamma problem. Det är de som i framtiden skall kunna bygga en säkrare och fredligare värld där nationsgränser inte längre utgör ett hinder för mänskliga kontakter.

Anf. 91 BIRGITTA GIDBLOM (s):

Herr talman! Som Agneta Brendt sade skall också jag prata om Barentsregionen. För tre år sedan stod jag här och pratade om samma ämne

*Fel! Okänt
växelargument.*

för första gången. Då avslutade jag mitt anförande med att jag ville göra riksdagen medveten om Barentsregionens problem, men också dess möjligheter.

Det finns många andra som också har drivit de här frågorna i riksdagen. Nu upplever jag att riksdagen har en större kunskap om Barentsområdet. Det gläder mig att Barentsfrågorna fått en högre prioritet, och att både regeringsmedlemmar och riksdagsledamöter har en större kunskap om Barentssamarbetet, och även ett större intresse av det. Många ledamöter har besökt Kolahalvön och upplevt situationen där. Även andra länder blir mer och mer engagerade, vilket är mycket positivt bl.a. för finansieringen av olika projekt. Det krävs nämligen mycket pengar för att utveckla Barentsregionen.

Under Sveriges ordförandeskap i Barentsrådet har många åtgärder vidtagits. Jag skall nämna några. Det kanske blir några upprepningar från Agneta Brendts anförande. Eftersom utrikesministern är här kan jag passa på och tacka henne för ett väl utfört arbete.

Barentsrådets särskilda ekonomigrupp har haft möten med internationella finansieringsinstitut. Ett avtal om förstudie har träffats när det gäller upphuggning och metallåtervinning av fartyg i Murmansk. Under svensk ledning har en handlingsplan för energiutveckling i Barentsregionen tagits fram. Den är främst inriktad på effektivare produktion, distribution och användning av energi.

Samarbetet om kärnsäkerheten är av största betydelse. Regeringen har anvisat pengar till Statens strålskyddsinstitut för projekt som rör problem med använt kärnbränsle och radioaktivt avfall från reaktordrivna fartyg.

Pengar har också anslagits till kärnkraftverket på Kolahalvön. Naturligtvis räcker inte dessa insatser, och därför är det positivt att EU och USA nu anslår medel för att förbättra miljön. Kärnsäkerheten och de övriga miljöförbättringarna måste även i fortsättningen vara prioriterade, men det finns även andra frågor som inte är lösta.

Handelshindren är fortfarande stora. Det upplevs som väldigt krångligt att driva företag i Ryssland. Dessa hinder måste övervinnas för att handeln och investeringarna i Ryssland skall fungera.

Kommunikationerna är ännu inte utbyggda i den utsträckning vi skulle önska. Väl fungerande kommunikationer är en förutsättning för ett väl fungerande samarbete.

Den omtalade Sallaövergången är fortfarande inte öppen för internationell trafik, men skall enligt uppgift öppnas senast i början av 1999. Det ser vi fram emot. Det förkortar resorna betydligt. Länstrafiken i Norrbotten är intresserad av att öppna bussförbindelser till Kolahalvön. Det kan bli möjligt om Sallaövergången öppnas och Länstrafiken får ekonomiska resurser för detta.

De öst-västliga förbindelserna när det gäller flyg och järnvägar måste också förbättras.

Det svenska ordförandeskapet avslutades med ett ministerrådsmöte i Luleå den 19–20 januari. Där diskuterades problem och möjligheter i Barentsregionen. Vi ser fram mot ytterligare engagemang från de olika parterna.

Barentssamarbetet är också ett säkerhetspolitiskt projekt och syftar till att stödja den utvecklingsprocess som pågår i Ryssland.

Det lokala arbetet är oerhört betydelsefullt för en hållbar utveckling och demokrati. Det är många människor i Norrbotten som har ett personligt engagemang och utför ett beundransvärt arbete. Folkrörelserna, kyrkorna och enskilda personer lägger ned mycket tid och pengar för att stödja människorna inom den ryska delen av Barentsregionen. Att människor från olika länder kan mötas och ta del av varandras kulturer är en av grundstenarna i samarbetet. Tyvärr har anslaget till det vardagliga regionala arbetet minskats, och där behövs det en förändring.

Herr talman! Ofta när vi pratar om Barentssamarbetet och Barentsregionen nämner vi det negativa, t.ex. miljöförstörelsen. Men Kolahalvön är också ett område med stora resurser, t.ex. fisk, skog, mineraler, olja, gas, ett vackert landskap och trevliga och gästvänliga människor.

När det gäller mineralförekomsterna kan den svenska kompetensen på gruv- och mineralområdet utnyttjas bättre och bidra till ett effektivare utnyttjande av mineraltillgångarna i den ryska delen av Barentsregionen. Även svenskt kunnande om efterbehandling av gruvindustrins restprodukter skulle kunna utnyttjas för att förbättra miljön.

Herr talman! Barentssamarbetet är betydelsefullt och inspirerande. Det är därför angeläget att samarbetet fortsätter att fördjupas på olika områden under 1998 och att Sverige även i fortsättningen deltar aktivt.

Anf. 92 LENNART FRIDÉN (m):

Herr talman! Först vill jag rikta ett tack till utrikesministern, som sitter kvar även när vi som kommer långt ned på listan har fått ordet. Vi är inte alltid så bortskämda med det.

Herr talman! När jag i början av 60-talet engagerade mig politiskt var det utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik som mest intresserade mig. Fastän det senare blev mycket av mera nära frågor om skolan, handikapp, vård och kultur har jag hela tiden med största intresse följt utvecklingen av den svenska utrikespolitiken.

Tyngdpunktsförskjutningen från att vara ett världssamvete och samtidigt sitta i sitt isolerade neutralitetshörn – där ett hävdande av Europasamarbetets betydelse mer eller mindre betraktades som suspekt – till att plötsligt ägna sig åt sina nyåtervunna grannar i Baltikum är slående. Sovjets ockupation av dessa länder förnekades så sent som för mindre än tio år sedan av den som då var utrikesminister. Respekten, eller kanske rädslan, för en hotfull granne var avgörande. Jag vågar säga att mod kanske inte har varit ett kännetecken på svensk socialdemokratisk utrikespolitik.

Det är bra att statsministern nu följer upp den uppbackning av våra grannländer som inleddes av den borgerliga regeringen och kanske framför allt av Carl Bildt personligen.

Under främst 60- och 70-talen var det mest utmärkande för många svenskars utrikespolitiska engagemang att det var proportionellt mot kvadraten på avståndet till det land som man engagerade sig för. Vietnam, Chile och Sydafrika tog all uppmärksamhet medan förtrycket i DDR, Polen och de baltiska staterna, med vilka vi t.o.m. förenades av en gemensam Östersjö, förbigicks med tystnad. Många var de, en del av dem i denna kammare, som prisade det man ansåg vara framsteg i det numera, tack och lov, avvecklade socialistiska experimentet i östra Tyskland.

En svensk statsminister definierade var anständighetens gräns gick i Afrika, men förmådde inte göra samma preciseringar i vår egen världsdel.

Till detta kom att en större del av u-hjälpen gick till länder där goda vänner regerade. Alltför många av dessa regimer visade på ett tidigt stadium att det var illa ställt med demokratin och att korruptionen avgjorde vart bidragen gick. Men i stället för att slå näven i bordet har man hukat och kallat diktatorer för nutida renässansfurstar, skylt på kvardröjande kolonial effekter och fortsatt att sjunga samma internationella i kanon med dessa länder.

Herr talman! Det sades om en politisk ledare för ett antal år sedan att han inte kunde tänka och tugga tuggummi på samma gång. Det syns mig ibland som om den svenska utrikespolitiken har lidit av samma svaghet. Antingen engagemang på nära håll eller på långt håll, sällan samtidigt. Men vi måste klara av båda delarna.

Mycket har förändrats genom vårt inträde i den europeiska unionen och den samordning som där sker, men det innebär inte att vårt ansvar har minskat utan att våra möjligheter har ökat. Inom ramen för unionen är det, som jag ser det, vår skyldighet att arbeta med att få med de övriga länderna på insatser som är till fromma för hela vårt alltmer globala samhälle.

Jag hade först tänkt säga någonting om det sätt på vilket de båda ministrarna på UD har agerat i Palestina-Israel-frågan, men det har redan belysts av flera, så jag avstår från det.

Jag skall i stället ägna mig litet åt de mänskliga rättigheterna. Det har sagts mycket om det i dag. Detta bör vara ett område där vi alla skulle kunna enas. För samarbete och stöd måste vi kräva att verkliga framsteg görs i de länder som vi vill ha sådana relationer till och som vill ha vårt bistånd. Men här gäller fortfarande en selektivitet. Fortfarande bistår vi regimer som vi måste kunna kräva mer av, t.ex. den palestinska, den kubanska och den tanzaniska.

Låt mig peka på tre andra länder, tre asiatiska länder, mot vilka vi, själva och i samarbete med andra inom EU, måste rikta uppmärksamhet och agera mer kraftfullt.

Först kan vi ta Kina, med tanke på vad som nu händer med Hongkong. Här sker mycket i det tysta som är direkt ägnat att minska rättigheter och friheter för invånarna. Redan före Kinas övertagande började medierna med sin nya s.k. själv censur. De senaste veckorna har det kommit flera signaler om tilltagande tryck mot kyrkorna och även hos dem en alltmer omfattande s.k. själv censur. Om vi inte reagerar nu, kommer snart en kinesisk, med statsministerns ord, stabilisering att ha ägt rum. Jag har inte förmärkt någon svensk reaktion på detta.

Det andra exemplet jag tänker ta upp är Afghanistan. De stackars invånarna i detta land har inte bara drabbats av krig utan på sistone dessutom av nya naturkatastrofer. Men frågan är ändå om inte, åtminstone vad gäller kvinnorna, den värsta katastrofen är den talibanska regimen, som i islams namn, rätt eller orätt, tar ifrån dem de få rättigheter de hade förut och på ett gruvligt sätt förföljer och straffar dem som bryter mot dess regler. För att inte tala om avrättningar efter summariska rättegångar. Självfallet kan man inte villkora katastrofhjälp och liknande, men reaktioner kan vara av flera slag. Inte heller i detta sammanhang har jag förmärkt någon svensk aktivitet.

Ett tredje sådant här land är Iran, det land som i somras valde en man till president som varit vad vi kan kalla Khomeinis egen Goebbels. Att

han har talat för ett närmade till väst etc. har i praktiken inte inneburit något för de egna invånarna. Det ser de religiösa ledarna till. Stympningarna, tortyren, stenandet till döds – som vi för kort tid sedan fick se på svensk TV – har fortsatt. Regimens agenter mördar fortfarande oppositionella iranier som flytt till andra länder. Allt detta kan man göra medan världen riktar sitt intresse mot granndiktaturen Irak, som betraktas som en större risk för världsfreden. Men låt oss inte glömma att Iran är den kanske största uppbackaren av terrorism i världen i dag. Hur reagerar Sverige? Ja, inte alls så att det märks. Det talas visserligen i olika sammanhang om tyst diplomati, men jag är i den fasta förvisningen att tystnaden i dessa fall är tecken på inaktivitet.

Herr talman! Låt mig ge ett exempel på hur man agerar från mullornas regim. Jag fick i går ett brev från generalsekreterarens ena medarbetare i FN med svar på frågor som jag hade ställt med anledning av ett pressmeddelande som skickades ut i december av den iranska nyhetsbyrån IRNA i samband med det islamiska toppmötet i Teheran. Man påstod där att generalsekreteraren hade hyllat Iran. Man påstod att han hade sagt att varje land skall få ha sin tolkning av de mänskliga rättigheterna, att den islamiska världen borde vara garanterad en permanent plats i säkerhetsrådet, etc.

Självfallet blev svaret från FN det jag hade förväntat mig: "The passages which you refer to are misquoted or taken out of context." Med andra ord: Avsnitten är felciterade eller ryckta ur sitt sammanhang.

Så missbrukar den regimen FN och bedrar både sitt eget folk och andra muslimska nationers. Reagerar Sverige på en sådan sak när den kommer fram? När vi nu sitter i säkerhetsrådet borde vi hålla extra noga på de principer på vilka FN grundar sin verksamhet. Vi borde ta varje tillfälle i akt att låta alla medlemmar i världsorganisationen få en påminnelse om vilka principer de har ställt sig bakom och som har givit dem rätten att bli just FN-medlemmar. Som i andra sammanhang gäller att vänlighet av dem som bryter mot reglerna ofta betraktas som svaghet.

Vi har nu ett år på oss att i säkerhetsrådet ytterligare visa ett kraftfullt uppträdande från vår sida. Min uppmaning till regeringen är att se till att så sker. Det är klädsamt att avstå från att agera som världens Bror Duktig, som Sverige alltför länge gjorde. Men det innebär inte att vi både som EU-medlemmar och som enskilt land inte kan visa både kraft och vilja och framför allt, herr talman, konsekvens i vårt agerande.

Anf. 93 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Herr talman! Jag vill ge en mycket kort kommentar. Lennart Fridén argumenterar som om det bara var han som har insett problemen vad gäller brister i mänskliga rättigheter och elände i världen i största allmänhet, medan socialdemokratin och regeringen inte har förstått och tiger. Jag kan försäkra Lennart Fridén att han har fel.

Anf. 94 LENNART FRIDÉN (m) replik:

Herr talman! Visserligen skall man hålla hårt på sig själv och gärna tro att man betyder ganska mycket. Men gav jag det intrycket är jag övertygad om att utrikesministern inte lyssnade ordentligt. Jag tog upp de här sakerna därför att jag tycker att man inte har agerat på ett bra sätt. Att jag

**Fel! Okänt
växelargument.**

skulle vara den enda som har insett problemen vore mig fjärran att påstå eller påskina.

Anf. 95 ANDERS JOHNSON (fp):

Herr talman! Med regeringen Bildt inleddes en protektionistisk förfallsperiod i Sverige. Ja, med regeringen Gillis Bildt år 1888, alltså!

Sverige hade fram till dess varit anslutet till Cobdentraktaten, ett internationellt frihandelssystem uppkallat efter den brittiske liberalen Richard Cobden. Han var också drivande kraft bakom den frihandelsreform som England genomförde år 1846.

Några år efter det att denna reform hade genomförts besökte Fredrika Bremer England, och hon skrev senare i Aftonbladet om sina erfarenheter från detta England:

”Handelsfriheten hade burit frukt, och under dess flagga hade slöjder och näringar uppblomstrat till nytt liv, — — — Denna period var en av allmän resning till ett nytt, friskt liv. I manufakturdistrikterna, i Liverpool, Manchester, Birmingham, överallt hörde jag samma talan av alla klasser: välståndet var allmänt där, var i stigande. Det bleka nödens anlete, som förr hade synts mig så förfärande, det såg jag ej mer så som förr.”

Fredrika Bremer belyste en stor fördel med internationell handel, nämligen den materiella. Handeln gör oss rikare. Fler olika varor blir tillgängliga. Konkurrensen ökar. Priserna blir lägre.

Men det finns också en annan stor fördel med handeln, nämligen den andliga. Richard Cobden beskrev den sidan av handeln i ett berömt tal år 1846 så här:

”Jag ser i frihandelsprincipen en grundsats, som i den moraliska världen skall verka på samma sätt som tyngdlagen i universum, den skall föra samman människorna, upphäva motsättningarna i fråga om tro, ras och språk och förena oss alla genom den eviga fredens band.”

Handelns andliga effekter beskrivs också i ett banbrytande verk som i år utkom för jämt 250 år sedan, nämligen Montesquieus *Om lagarnas anda*. Där skriver Montesquieu bl.a.:

”Handelns naturliga effekt är att leda till fred. Två nationer som driver handel med varandra gör sig ömsesidigt beroende. Om den ena har intresse av att köpa, har den andra intresse av att sälja, och alla förbindelser är grundade på ömsesidiga behov.”

Montesquieu konstaterar också att handeln leder till att kännedomen om alla folks seder tränger in överallt och till att människor jämför dem med varandra. Detta, menar Montesquieu, medför att:

”Handeln botar fördärliga fördomar; det är nästan en allmän regel, att varhelst det finns milda seder, finns det handel, och att varhelst det finns handel, finns det milda seder.”

Här har vi alltså bakgrunden till ett av vår tids allra viktigaste politiska projekt: att så långt som möjligt öppna världen för fri handel. Det gäller globalt och det gäller också i Europa.

Ingen fråga är viktigare för EU än att så snabbt som möjligt integrera det postkommunistiska Europa i en frihandelsgemenskap. De som har lidit av kommunistiskt förtryck behöver mer än några andra en period av allmän resning till ett nytt, friskt liv. Inget är viktigare för hela Europa än att alla folk förenas genom den eviga fredens band.

Få uppgifter är viktigare för varje liberal än att bekämpa protektionism och isolationism, oavsett om den för tillfället är av röd, grön eller brun nyans.

Herr talman! Givetvis är internationell handel ingen fullständig garanti för ett fredligt och civiliserat samhälle. Men för att avslutningsvis åberopa även en tysk upplysningsfilosof vill jag ta ett citat ur Immanuel Kants *Till den eviga freden* från 1795:

”Handelns anda kan genom sin natur inte bestå tillsammans med kriget. — — På detta sätt befrämjar naturen själv den eviga freden genom att utnyttja de mänskliga böjelsernas mekanismer; visserligen inte med en sådan säkerhet att man rent teoretiskt kan förutsäga när den eviga freden kommer att inträffa, men tillräckligt för att praktiskt göra det till en plikt att arbeta för detta mål, ett mål som är något mer än en ren drömbild.”

Anf. 96 WIDAR ANDERSSON (s):

Herr talman! Europa går mot en spännande och för många medborgare avgörande och viktig vår. För första gången inleds ett enande av Öst- och Västeuropa. I mars samlas de första ansökarländerna för samtal med de nuvarande 15 EU-länderna. I sommar blir Ungern, Tjeckien och Polen medlemmar av västalliansen Nato. Den 2 maj bestämmer sig dessutom EU-länderna för vilka av dem som skall bli EMU-medlemmar. De skall också låsa sina inbördes växelkurser denna dag.

Båda dessa processer är oerhört omfattande och av den digniteten att de var och en för sig tidigare enbart har försökt lösas med hjälp av krig, oftast långa och för medborgarna mycket blodiga krig.

Men kanske kan vi som lever nu få vara med om hur politikerna i samtal, överläggningar och förhandlingar för första gången kan hantera dessa problem och därmed leverera det viktigaste tillståndet av dem alla, nämligen freden, till sina medborgare. Kan dagens och morgondagens politiska generation hantera dessa båda stora och mycket omfattande processer, kan alltså freden säkras för många generationer framåt. Inget politiskt uppdrag kan vara större.

I förändrings- och brytningstider som våra uppstår naturligtvis spänningar och konflikter mellan den gamla politiska överbyggnaden och framför allt tekniska och sociala landvinningar i det nya samhället. Den gamla ordningen försvarar ofta sin position genom att ofta alltför länge bita sig fast vid och försöka skaffa sig monopol på goda värden som demokrati, solidaritet och rättvisa, medan det nya och ännu oprövade kan tillskrivas livets alla tänkbara obehagligheter.

Den svenska staten har, egentligen sedan tidigt 1800-tal, förhållit sig lätt avvaktande till det europeiska fastlandet. Statens företrädare på den tiden kunde minnas tider när landet hade haft ett slags eget litet EU, som hölls samman med hjälp av en stark och framgångsrik militär. Men de statliga företrädarna kunde också minnas det snöpliga återtåget, fattigdomen och nesan av att regera ett alltmer krympande land.

Sedan dess har vi stått utanför krig och revolutioner, varit etniskt väl samlade och mycket gynnade av den harmoni som skapats av välstånd och tillväxt. Statens avvaktande hållning till det europeiska fastlandet har således inte missgynnat de svenska medborgarna eller den svenska samhällsutvecklingen.

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Men den gamla staten börjar nu på många sätt närma sig vägs ände. Varken handeln, näringarna, säkerhetspolitiken eller valutan kan längre styras på sedvanligt vis. På dessa områden bryr man sig inte på samma sätt som tidigare om de geografiskt betingade regleringarna. Under ett kvarts sekel har den nya världsordningen skapat ett ökat tryck på våra vedertagna uppfattningar och system. Under ett kvarts sekel har politiken också dominerats av olika kriser liksom stundom av förnekanden av att något nytt har hänt.

Sakta tar vi dock till oss de nya förutsättningarna. Försiktigt ger vi oss åter in på det europeiska fastlandet och påverkas av dess politik. Jag anser, herr talman, att vi i de stora frågorna om östutvidgningen och om EMU har anledning att bli än mer aktiva.

Vad gäller EMU har vi i riksdagen sagt att vi för stunden inte tänker ansluta oss. Jag skall naturligtvis inte argumentera mot det beslutet, bl.a. därför att jag tillhörde majoriteten bakom beslutet. Den socialdemokratiska regeringen, som står bakom beslutet, har dock sagt att frågan skall underställas de svenska medborgarna i ett val, en folkomröstning eller ett extraval. När euron nu installeras kan det bli så att de problem som är förenade med att leva med två myntfötter blir så stora att många människor kan känna sig manipulerade. Företag, banker och privatsparare kan komma att alltför mycket föregripa riksdagens och medborgarnas beslut.

Jag tycker att regeringen och de olika partierna en gång till nogsamt skall fundera över om det inte vore bra att så snabbt som möjligt genomföra en ordentlig folkomröstning med tillhörande kampanj om vårt förhållande till EMU. Jag tror att frågan kan vara avgjord om fyra, fem år. Många medborgare kan här nästan känna sig utsatta för manipulativt beteende. Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi behandlar den här frågan rätt. Jag har för egen del blivit alltmer övertygad om att det skulle vara klokt att genomföra en folkomröstning.

Den andra frågan, enandet av östra och västra Europa, är som jag ser det mycket större än EMU-frågan. Den har en ännu större fredspotential. I den frågan kan man verkligen känna historiens vingslag. Jag tror att Sverige i detta sammanhang kan vara viktigt i ett avseende, nämligen för diskussionen om nya samverkansformer. Vi hör ofta från nej-partierna och från andra håll att man inte vill ha ett Europas förenta stater, att det är riskabelt med en stor federation osv. Personligen tror jag att det där är rätt mycket av stenålderstänkande. Man ser framför sig Amerikas förenta stater, lägger en blåkopia av dem över Europa och tror att det är så det skall bli.

För egen del har jag mer och mer funderat över samverkans- och samarbetsformerna i ett Europa uppdelat mellan öst och väst. Europa omfattar inte bara länder och nationer utan också regioner, som i många fall går över de gamla gränserna och präglas av katolska, protestantiska och islamiska traditioner. Det handlar också om syd- och nordeuropeiska politiska traditioner. Framför allt handlar det om medborgarna, som skall ha en chans att på olika sätt bygga upp nya för dem trovärdiga samarbetsformer på centrala och viktiga politiska områden.

Jag tror att Sverige genom att anordna seminarier och stimulera forskning och måhända genom inriktningen av förberedelserna för sitt ordförandeskap i EU skall kunna förnya debatten om samarbetsformerna. Vi skall inte sitta fast i ett samarbetssystem som en gång på 50-talet

byggdes upp för sex länder. Vi talar nu om kanske 25–30 länder med tre mycket viktiga religioner, som går över de gamla nationsgränserna. Samarbetssystemet borde kanske mer likna FN:s säkerhetsråd med fasta och rörliga medlemmar, något som skulle ge de europeiska medborgarna en chans att bygga sina egna samarbetsformer.

Herr talman! På dessa två områden, EMU-frågan och enandet av östra och västra Europa, anser jag alltså att vi i Sverige har anledning att bli än mer aktiva än vad vi hittills varit.

Anf. 97 AXEL ANDERSSON (s):

Herr talman! Det har slumpat sig så att jag kommer att ägna mitt anförande åt samma ämne som det som togs upp av Widar Andersson. Därmed kan jag avstå från ett inledande avsnitt och instämma med Widar Andersson vad gäller det historiska skeendet före den tidpunkt då vi står inför ett stort europeiskt avgörande.

Jag tänker ägna mitt anförande åt EMU, den europeiska valutaunionen. Fortfarande, mindre än ett år före ikraftträdandet, är det på några få undantag när, oroväckande tyst om EMU i den svenska politiska debatten. Jag tycker att det är illavarslande. Utan en saklig och grundlig diskussion om Sveriges roll i framtidens alltmer integrerade Europa står vårt svenska folk dåligt rustat den dag då vi måste ta ställning.

Herr talman! Sverige har valt att inte gå med i EMU från starten, trots att vi uppfyller kriterierna. Huvudskälet – som jag respekterar – är det bristande stödet i folkopinionen. Men hur skall vi kunna begära att människor skall ta ställning, om inte vi heltidspolitiker i detta hus debatterar frågan? Vi kan inte kräva av människor som arbetar för sin försörjning och som av intresse ägnar sig åt politik skall engagera sig mer i en för Sverige så viktig fråga som ja eller nej till EMU, om inte vi är mer aktiva.

Vi behöver svar på många viktiga frågor, och vi behöver ta ställning. Skall och kan vi stå utanför det alltmer integrerade ekonomiska samarbetet i Europa? Vilka konsekvenser får ett svenskt utanförskap för våra möjligheter att förverkliga visionen om en bättre framtid för vårt lands medborgare?

Kan vi infria högt ställda mål vad gäller en stark ekonomi, en stabil tillväxt, full sysselsättning och ett välfärdssamhälle värt namnet, om vi ställer oss utanför? Vad är en bibehållen nationell suveränitet på det ekonomiska området värd, om vi ändå tvingas följa beslut som fattas av andra?

Herr talman! Det här är centrala och viktiga frågor som borde dominera den svenska politiska debatten, frågor vars svar avgör Sveriges framtida roll i en snabbt föränderlig europeisk verklighet. Det skymtar dock några ljus i tunneln.

Alldeles i dagarna har arbetsmarknadens parter bestämt sig för att göra en gemensam analys av vad EMU kommer att innebära för den svenska arbetsmarknaden, för sysselsättning och för svenskt näringsliv. Vi behöver fler sådana analyser. Det är just bristen på genomarbetade analyser på viktiga områden av vad det ena eller det andra ställningstagandet till EMU innebär som gör oss så oförberedda den dag när vi måste bestämma oss.

Herr talman! Konsekvenserna av ett svenskt ja respektive ett svenskt nej måste klargöras.

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Den 1 januari nästa år, om mindre än elva månader, kommer med säkerhet tio eller troligen elva av EU:s nuvarande medlemsländer att bilda EMU. Utanförstående länder, däribland Sverige, kommer att få finna sig i att följa beslut som fattas av andra. Vårt beroende av den gemensamma marknad som vi ingår i ger oss enligt min mening inget annat alternativ, eftersom priset skulle bli för högt.

Herr talman! Visst finns det många frågetecken som måste rätas ut kring EMU. Med det väger inte upp det faktum att EMU blir av och redan från start kommer att omfatta flertalet av EU:s medlemsländer.

Sveriges utanförskap när det gäller den kommande valutaunionen måste, som jag ser det, bli så kort som möjligt. Därför måste den svenska debatten snabbt ta fart och omfattas av hela vår befolkning. Ansvar för att det skall bli en sådan genomgripande debatt faller i första hand på oss i denna kammare.

Herr talman! Utvecklingen har aldrig låtit sig hejdas, men den har alltid låtit sig påverkas.

Anf. 98 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Jag vill försöka att ta fasta på det positiva i vad Axel Andersson sade i sitt anförande. Vi kom till sist till olika slutsatser. Axel Andersson sade att vi i Sverige skall bli medlemmar i EMU så fort som möjligt.

Jag delar den syn som Axel Andersson gav uttryck för. Det är illavarslande tyst om EMU i den svenska politiska debatten. Han räknade upp ett antal frågor som han saknade en genomlysning av. I den uppräknningen saknade jag frågan om vilken effekt EMU får på den svenska demokratin.

Jag hoppas att också det är en av de frågor som Axel Andersson är intresserad av att få reda på svaret på innan han bestämmer sig för att vi skall gå med så fort som möjligt.

Anf. 99 AXEL ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag respekterar Annika Nordgrens uppfattning när det gäller EMU-frågan. Jag ser liksom Annika Nordgren fram emot att få en saklig och grundläggande debatt. Jag finner det svårt att ta ställning om man inte på ett allvarligt sätt har ägnat sig åt en sådan stor fråga.

Annika Nordgren frågade om demokratin och hur den påverkas i Sverige. Jag tycker, liksom jag tror att Annika Nordgren gör, att demokrati är en förutsättning. Men jag är litet tveksam inför det sätt som Miljöpartiet hanterar de här frågorna när man säger att vi förlorar vår demokratiska suveränitet om vi går med där vi skall besluta tillsammans med andra.

Jag tror faktiskt att det är som jag sade i mitt anförande. Om vi inte går med kommer vi att få följa beslut som andra fattar. Då är vi inte ens med i det elementära, grundläggande demokratiska stadiet, nämligen i diskussionen om vilket beslut som skall fattas.

Anf. 100 ANNIKA NORDGREN (mp) replik:

Herr talman! Om vi går med i EMU, Axel Andersson, får vi följa beslut som andra fattar. Eller rättare sagt: Vi får följa spelregler för den ekonomiska politiken som inte jag eller Axel Andersson kan ha någon åsikt om här i Sveriges riksdag.

Det är detta som för mig är den främsta anledningen att säga nej till EMU. Det handlar just om det demokratiska underskottet, som är ett understatement. Vi avhänder oss rätten att styra utvecklingen i en ekonomisk politik som vi själva beslutar om.

Sedan finns det globaliseringseffekter och annat som vi naturligtvis måste diskutera. Men vi skall inte frivilligt avhända oss rätten att föra en självständig ekonomisk politik i den mån vi vill göra det.

Anf. 101 AXEL ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Till skillnad från Annika Nordgren och Miljöpartiet hyser jag tilltro till Sveriges förmåga att i en demokratisk ordning tillsammans med andra fatta för oss alla i Europa gemensamma frågor viktiga beslut. Jag ser inte det som en uppoffring eller ett offer på demokratins altare utan som en anpassning av den politiska verkligheten till den verklighet som råder ute i våra samhällen.

Europa har inte alltid sett ut som i dag. Europa har haft många nationer, och periodvis få nationer. Vi är inne i en dynamisk utveckling. Jag är litet förvånad att Annika Nordgren säger nej till att medverka positivt och konstruktivt till vårt gemensamma ansvar att utveckla ett fredens och medborgarnas Europa.

Anf. 102 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Det har under alla decennier varit arbetarrörelsens politik att också penningpolitiken skulle kunna ligga under den demokratiska beslutsprocessen. Nu föreslår den socialdemokratiska regeringen att den beslutanderätten överläts till bankdirektörerna i centralbanken. Vi har i Sverige redan sett konsekvenserna när en centralbank felbedömt utvecklingen och höjt räntan fastän det egentligen inte fanns behov av det.

Jag har tillsammans med många andra ledamöter föreslagit att regeringen skulle anslå 10 miljoner till ett informationsprojekt där man från olika organisationer fick söka pengar för att stimulera debatten om EU, och naturligtvis gärna om EMU, i Sverige. Såvitt jag förstår finns inget stöd för ett bifall till informationsanslaget.

Är Axel Andersson beredd att verka för att vi får sådana informationspengar?

Anf. 103 AXEL ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Situationen är densamma som i min debatt med Annika Nordgren alldeles nyss. Bengt Hurtig och jag står 180° ifrån varandra i den här frågan.

Om vi återgår till den svenska riksbankens analys och kompetens och förutsätter att det som Bengt Hurtig säger är riktigt, dvs. att Riksbanken är så erbarmligt dålig i sina bedömningar, tycker jag att Bengt Hurtig skall erkänna att det är bra att vi övergår till en europeisk centralbank.

Anf. 104 BENGT HURTIG (v) replik:

Herr talman! Det finns ingen garanti för att bankdirektörerna där skulle vara bättre än vår egen centralbank, och inte heller att politikerna skulle vara bättre.

Det har varit centralt, även när Anita Gradin ledde Riksbanksutredningen, att man skulle säga nej till frikopplandet av Riksbanken från riksdagen. Den debatten är naturligtvis viktig att föra i den allmänna opinionen.

Jag tycker Axel Andersson borde verka för att ett rejält anslag till informationspengar blev möjligt, precis som man har i Danmark. Där får man varje år hos Utrikesdepartementet söka anslag till projekt av den här karaktären.

Anf. 105 AXEL ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Nu hör jag till dem som inte tror att pengar ersätter en engagerad debatt. Jag tror att om vi verkligen tänker efter vart övriga Europa är på väg, och tar bort de nationellt påsatta skygglapparna med en horisont som i bästa fall slutar vid Sveriges gränser, inser vi att vi tillsammans med andra politiker, som har fördelar och brister precis som vi, kan åstadkomma något i en verklighet där annars den politiska delen av skeendet krymper.

Vi arbetar annars i små sektorer politiskt om vi gör som Miljöpartiet och Vänsterpartiet vill, medan andra aktörer som bestämmer verkligheten, dvs. kapitalet, har en global verksamhet. Vi kan tycka bra eller dåligt om det. Men faktum är att om vi vill ha ett politiskt inflytande på utvecklingen skall vi samarbeta. Det är åtminstone jag beredd att göra.

Anf. 106 LENA KLEVENÅS (s):

Herr talman! Låt mig först uttrycka uppskattning över att utrikesministern fortfarande vid denna sena timme är kvar och lyssnar till debatten. Det känns väldigt roligt för oss som kommer i slutet att så är fallet.

Jag vill också tala om pengar, inte om EMU utan om ett globalt barnbidrag som jag tycker borde införas för alla barn som lever på mindre än en dollar om dagen. Det bör finansieras med en global skatt på kapitalrörelser eller kanske landningsavgifter på internationella flygplatser eller någon annan global miljöavgift.

Axel Andersson avslutade det förra replikskiftet med att säga att kapitalet som bestämmer verkligheten har stor makt och stort inflytande. Dessvärre är det så.

Mitt förslag skall ses som en idé om hur man kan motverka kapitalets, penningflödets och det globala samarbetets negativa konsekvenser.

I år firas 50-årsminnet av FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna. Som en del av 50-årsminnet kommer regeringen att lämna redogörelser av den svenska politiken för mänskliga rättigheter.

Regeringen har i dag också deklarerat att man tänker ägna större uppmärksamhet än hittills åt de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna och betona barns och kvinnors rättigheter. Detta är alldeles riktigt och nödvändigt.

Utan att förtrötta i kampen för de politiska rättigheterna, som yttrandefrihet och åsiktsfrihet och människors självklara rätt att organisera sig

för att förbättra sin situation utan rädsla för trakasserier och dödshot, måste vi också intensifiera våra ansträngningar för att trygga den viktigaste rättigheten av alla, nämligen rätten till att få leva – rätten till livet.

I år kommer nära sju miljoner barn att dö av undernäring. Lika många var det förra året, och lika många kommer det att bli under 1999. Det är nästan lika många som hela Sveriges befolkning. Skall detta barbari verkligen få fortsätta även i nästa årtusende?

År 1996 beslutades på FAO:s – FN:s livsmedelsorganisations – toppmöte om livsmedelssäkerhet, s.k. *food security*, att antalet svältande människor skall minska från 800 miljoner till 400 miljoner på 20 år, fram till år 2015. Är detta en rimlig målsättning?

Målet måste väl ändå vara att inga människor på denna jord skall dö av undernäring över huvud taget. Vilken fråga är viktigare än denna? Vilken katastrof är värre än detta tysta ständiga kristillstånd som pågår utan någon större uppmärksamhet?

När vi passerar tusenårsskiftet tycker jag att vi skall kunna säga att svälten har upphört på jorden. Är detta en naiv förhoppning och en orimlig målsättning? Nej, jag tror inte det.

Jag tror snarare att strategin hittills har varit för dålig. Målgrupperna har varit dåligt identifierade. Visionen har inte varit tillräckligt tydlig. Den s.k. produktivitetsutvecklingen, som är så viktig i alla sammanhang, har varit för dålig i det internationella samarbetet. Ansvarsfördelningen har varit för otydlig och uppföljningen och utvärderingen har varit bristfällig. Vi når inte målet att alla människor har rätt till liv.

Jag tycker mig ha medhåll av UNDP, dvs. United Nations Development Programme, som säger att det behövs *will, wisdom and work* – vilja, klokhet och hårt arbete – för att utrota fattigdomen på jorden.

De visar på att många länder redan har gjort storverk och att kostnaderna för att utrota fattigdomen inte är orimligt höga. Cirka 40 miljarder dollar skulle det kosta att se till att alla får *basic social service*, dvs. tillgång till utbildning, hälsovård, familjeplanering och rent vatten. 40 miljarder dollar skulle det kosta att dessutom lyfta de allra fattigaste upp till en inkomstnivå som gör att de inte längre behöver leva på en dollar om dagen.

Världsekonomin omfattar som helhet 28 000 miljarder dollar. Denna summa som skulle behövas – 80 miljarder dollar – är bara en bråkdel. Mitt förslag skulle också bara kosta en bråkdel av vad världsekonomin faktiskt omfattar.

Vilken är målgruppen om vi skall avskaffa svälten på jorden? Det är naturligtvis barnen och deras mödrar.

Strategin hittills har inriktat sig på katastrofbistånd, som har varit kortsiktigt, eller på makroekonomiska lösningar, som man trodde skulle få effekt på sikt. Resultatet är mycket magert i ordets verkliga betydelse.

Ingen, varken marknaden eller politikerna, har hittills hittat lösningen på fattigdomsproblemet. Klyftorna ökar mellan jordens fattigaste och rikaste människor. Den fattigaste femtedelen lever på mindre än en dollar om dagen. Dess andel av jordens samlade inkomst sjunker kontinuerligt och är nu nere på 1,1 %, enligt UNDP.

Dessa människor är helt ointressanta för marknaden – kanske bortsett från att de är potentiella organdonatorer – och de kommer aldrig att få sina behov tillgodosedda i en marknadsekonomi. Enda lösningen på pro-

*Fel! Okänt
växelargument.*

blemet med att få dem med i världsekonomin är att de får tillgång till egna pengar eller egen mark.

Som vice ordförande i svenska FAO-kommittén har jag lärt mig att det inte är bristen på mat i världen som gör att människor svälter. Orsaken är orättvis fördelning. Med den befolkningsökning som vi nu har på 90 miljoner per år kommer det att bli problem. Men för närvarande är det inte det som är problemet, utan orättvisorna i fördelningen.

Utrikesministern sade i sin deklaration: Att utveckla politiska instrument på internationell nivå för att handskas med globaliseringens negativa krafter är också att förebygga konflikter. Detta är viktigt och borde diskuteras mer. Det finns en hel del goda förslag som skulle kunna förverkligas. Ett ekonomiskt säkerhetsråd i FN skulle kunna vara en lösning. En global skatt eller avgift på valutatransaktioner är enligt många mening nödvändig för att överföra resurser från den rikaste femtedelen av mänskligheten till den fattigaste. Landningsavgifter på internationella flygplatser eller skatt på oljeförbrukning är andra goda förslag som kan vara möjliga.

Den reform som borde ha högsta prioritet för det förnyade globala samarbete som regeringen aviserar vore att införa ett globalt barnbidrag finansierat via en global skatt.

En lämplig summa skulle kunna vara 10 dollar per månad. Det är en tiondel av det svenska barnbidraget. Pengarna skulle betalas ut till mamman och användas enligt hennes bedömning.

All erfarenhet visar att kvinnor åstadkommer storverk med små medel. De skulle kunna köpa mat till sina barn och betala skolavgifter, mediciner och avgifter för vatten och el. De skulle kanske kunna köpa en gris, en höna eller en symaskin.

Grameen Bank och liknande institutioner för mikrokrediter har bevisat att kvinnor förmår att vända utvecklingen för sig och sin familj i en positiv riktning med en mycket liten summa pengar.

Det fel som vi i den rika delen av världen hittills har gjort i biståndet till våra olycksdrabbade medmänniskor är att vi många gånger har vänt oss till fel målgrupp eller arbetat på fel nivå. Fortfarande tror man t.ex. inom Världsbanken att man hjälper ett land genom strukturanpassningsprogram som drar in på subventioner till livsmedelshjälp. Så gör man t.ex. i Zambia.

Världsbanken når dessvärre inte de allra fattigaste. Det traditionella biståndet har också svårt att nå de allra mest utsatta.

Jag är övertygad om att vi krånglat till saken i onödan. Ett globalt barnbidrag till de barn som lever på mindre än en dollar om dagen skulle omedelbart få effekt på överlevnadsfrekvensen för dessa barn. Rätten till liv – att få överleva och få mat och vatten varje dag – är inget som vi kan skjuta upp som ett mål att uppnå om tjugo år.

Pengarna skulle också göra nytta för den inhemska efterfrågan i de berörda länderna. Bönderna skulle få avkastning för sina produkter. Den lokala handeln skulle blomstra. Även i u-länder och inte bara i Sverige är den inhemska konsumtionen av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Antalet arbetstillfällen skulle kanske t.o.m. öka. Möjligheten att anställa fler lärare och mer sjukvårdspersonal skulle också öka.

Vad jag menar är att vi måste tänka om när det gäller människovärde och mänskliga rättigheter. Alla människor har rätt till mat och liv. För oss

är det en självklarhet att ha tillgång till mat och rent vatten. För dem som inte har detta blir denna brist det allt överskuggande problemet. Inte förrän de kroppsliga krafterna är tillräckliga och kampen för den dagliga överlevnaden är vunnen orkar människor engagera sig i sitt lands utveckling, börja studera, starta företag och arbeta politiskt.

Anf. 107 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Låt mig inleda med att uttrycka min glädje över att utrikesministern fortfarande är här. Det tycker jag är väldigt roligt.

Jag vill ta kammarens tid i anspråk för att säga några ord om det arbete jag bedriver som Nordiska rådets rapportör för barnens situation i Nordens närområde.

Det är, som jag informerade om i samband med budgetbehandlingen före jul, ett relativt nytt uppdrag. Jag utnämndes i samband med rådets session i Helsingfors i november förra året och skall lämna min första rapport till rådets närområdesutskott i samband med miljökonferensen om en och en halv vecka.

Jag kommer huvudsakligen att inrikta mig på att informera om det förberedelsearbete som pågår inför genomförandet av den konferens som går under arbetsnamnet *Baltic call for children*. Namnet är något av en travestering på namnet på den aktionsplan som blev resultatet av toppmötet om barn i New York den 29 till 30 september 1990 – *First call for children*.

Inget av de länder som finns i Nordens närområde var representerat då. Gorbatsjov talade för Sovjetunionen. För Ryssland, Estland, Lettland eller Litauen talade ingen.

Syftet med konferensen är att uppmärksamma gemensamma barnfrågor i Norden och dess närområden ett år innan barnkonventionen kan fira sitt tioårsjubileum.

Samtliga baltiska länder har i likhet med Ryssland ratificerat barnkonventionen, men ingen av de baltiska staterna har sänt in någon rapport till kommittén i Genève. Detta är i sig mycket allvarligt, men enligt mitt sätt att se är det än allvarligare att så litet skett för att förmå dem respektive hjälpa dem att sända in en rapport.

När konventionsstaterna under 1999 uppmärksammar tioårsjubileet kommer världen att peka på de länder som ännu ej klarat av sina förpliktelser. Det är en nordisk ambition, från både parlamentariker och ministerråd, att denna uppmärksamhet inte skall behöva riktas mot våra grannar. Av denna anledning kan förslaget eller arbetet med *Baltic Call for Children* ses som en avstämning ett år före jubileet.

Herr talman! Jag vill med några ord närmare beskriva den planerade uppläggningsen av konferensen. Jag kommer att föreslå utskottet att konferensen skall äga rum i Stockholm den 7–8 december i år, och det blir då något av en avslutning på det ordförandeskap som Sverige har i Nordiska rådet i år.

Den 7 december kommer att ägnas åt förberedande möten, men huvudsakligen kommer detta att vara de ungas dag. Ungdomar i åldern 15–18 år från Norden och dess närområden kommer då att samlas här i riksdagen för att diskutera gemensamma frågor. Deras möte avslutas med en utfrågning av parlamentariker från deltagande länder. Det här skall ses som ett mycket viktigt inslag. Alltför ofta genomför vi konferenser, och

Prot. 1997/98:65

11 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

har så gjort under de senare åren, om barnen och barnkonventionen utan att de unga själva får låta sin röst bli hörd.

Det intressanta med det här inslaget är också att det är tänkt att genomföras på så vis att ungdomarna kommer hit och bor i vänfamiljer i anslutning till konferensen. Vi får då också möjlighet att göra detta som ett samarbetsprojekt med Unicefkommittéerna i området och Föreningen Norden. Existensen av Nordiska ministerrådets informationskontor i Vilnius, Riga, Tallinn och Sankt Petersburg öppnar också för möjligheten att genomföra en informationsinsats i form av en föreläsnings- och mötesserie inför konferensen.

I samband med socialförsäkringsutskottets resa till Litauen och Lettland i januari i år passade jag på att göra några besök i anslutning till mitt uppdrag. Det är glädjande att så många organisationer, internationella organ och lokala politiker nu talar med intresse om den förestående konferensen, och det är glädjande om samarbetet mellan Norden och dess grannar runt Östersjön kan bli just ett samarbete. Låt mig med anledning av tidigare inlägg i debatten understryka att Barentssamarbetet naturligtvis ingår som ett led i detta.

Kvällen den 7 december är också tänkt att ge utrymme för diverse studiebesök i stället för den stora middagen. Det här blev ju ett framgångsrikt arbetssätt i samband med världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn här i Stockholm. Vi vill nu skapa möjlighet för myndigheter och organisationer att informera om sin kunskap och kompetens kring några av de teman som blir konferensens.

Vilka är då dessa? Vilka är de centrala frågor som bör diskuteras av parlamentariker och frivilligorganisationer när man ges möjlighet att träffas under dessa former? Svaret på frågan skulle kunna bli: gemensamma frågor. Det är nämligen de gemensamma problemen som skall sättas på dagordningen. Jag vill gärna understryka detta extra noga. Det är alldeles för lätt för oss att tro att det här skall vara en konferens där vi skall tala om hur *de* skall göra med sina problem. Samtliga deltagarländer har ratificerat barnkonventionen, men ingen av oss kan påstå att vi till fullo genomfört implementeringen. Säkerligen kan vi lära av varandra i ambitionen att nå längre på detta område. Det gäller oss parlamentariker, det gäller myndigheter och internationella organisationer, men det gäller också frivilligorganisationer, som skall ses som en viktig del i arbetet med konferensen.

Några av de ämnen vi har skisserat på i diskussionerna inför konferensen är det tilltagande våldet mot barn och sexuella övergrepp mot barn. Toppmötet i Riga pekade ju på behovet av en regional uppföljning av världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering, och konferensen i Stockholm skulle kunna ge oss möjlighet att uppmärksamma just denna speciella fråga. Kriminalitet och droger är ett annat område. Jag ser nu här i kammaren Inger Koch, som just leder arbetet i en arbetsgrupp som tittar på ungdomskriminalitet i området. Jag vill då säga att jag ser fram emot diskussioner av om man inte skulle kunna samverka kring de frågorna i den här konferensen.

Herr talman! Det här var det som jag ville förmedla i något som nu i första hand skall bli en rapport till Nordiska rådets närområdesutskott. Förhoppningsvis får vi återkomma med inbjudan till relevanta delar av kammare och regering.

Herr talman! Som siste talare av allt att döma i den här debatten har jag ännu större anledning att känna glädje över att utrikesministern vill höra också vad jag har att anföra.

Den mest grundläggande mänskliga rättigheten är att staten inte avrättar sina egna medborgare. Dödsstraffet är därmed omöjligt att tillämpa i en demokratisk rättsstat. Världen över finns emellertid stater som har dödsstraff i straffskalan och som använder sig av det. En del stater har straffet kvar men har bestämt att inte verkställa avrättningar.

Sveriges roll i de internationella samfunden måste vara att med all kraft verka för att stat efter stat ändrar lagstiftningen så att dödsstraffet försvinner.

Kina tillämpar dessvärre dödsstraffet i stor utsträckning. År 1996 avkunnades omkring 6 000 dödsdomar, och ca 3 500 av dem verkställdes det året.

I USA återinfördes dödsstraffet 1977. Antalet avrättningar har ökat markant under senare år. Under 1996 avrättades 45 fångar i 19 delstater, och under 1997 avrättades mer än 60 människor i USA. Det barbariska straffet upprörde många människor förra veckan, då Karla Tucker avrättades i Texas. Sedan dess har ytterligare avrättningar skett i världens största demokrati. Hundratals män och kvinnor sitter i USA:s fängelser och väntar på avrättning. År efter år går mellan dom och straffets verkställande. Det är en brist på humanitet som bara överträffas av själva straffet.

Listan kan göras lång över stater som tillämpar dödsstraffet. Något universellt förbud mot dödsstraff innehåller inte folkrätten.

FN-kommissionen för mänskliga rättigheter antog 1997 en resolution om dödsstraffet. Där uppmanas medlemsländerna att begränsa antalet brott för vilka dödsstraff kan utdömas och att överväga att tills vidare avstå från att verkställa dödsdomar. Det är mycket positivt men inte tillräckligt. Sverige måste fortsätta att vara pådrivande i kampen för att eliminera dödsstraffet.

I Europa har under 1990-talet ett stort antal stater belägna i Central- och Östeuropa blivit medlemmar av Europarådet. I samband därmed har staterna anslutit sig till den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter. Länderna har också förbundit sig att inom viss tid underteckna konventionens tilläggsprotokoll nr 6, som innebär att staterna förbinder sig att ta bort dödsstraffet ur sin lagstiftning under fredstid.

Vid Europarådets parlamentarikerförsamlings senaste session ägnades mycket tid åt uppföljningen av Ukrainas förpliktelser i samband med att landet blev medlem i Europarådet. Det kunde då konstateras att avrättningar skett efter den tidpunkt då Ukraina förbundit sig att inte längre använda sig av dödsstraffet. Rådets särskilda rapportör om dödsstraffet och Ukraina, Ms Renate Wohlwend, lämnade en utförlig och skrämmande rapport om förhållandena i fängelserna. Av rapporten framgår att avrättningar ägt rum så sent som i mars 1997, vidare att avrättningarna skett i hemlighet. Anhöriga underrättades således inte, och de vet inte heller var de avrättade har begravts.

Kriminaliteten är så omfattande och så grov att det är omöjligt att avskaffa dödsstraffet, är ofta förklaringen från regeringar och parlament, så

***Fel! Okänt
växelargument.***

också i Ukraina. Dessutom säger man att den allmänna opinionen kräver detta straff och att det har stöd i landets parlament.

Den avskräckande effekten av dödsstraffet är alltså den vanligaste motiveringen för detta barbariska straff. All vetenskaplig prövning visar att detta argument inte håller i verkligheten. Det finns inga skillnader i brottslighet mellan länder med och länder utan dödsstraff som kan förklaras av dödsstraff eller inte.

Herr talman! Förra veckans SIFO-undersökning, som visade att omkring hälften av Sveriges befolkning anser att det finns brott för vilka dödsstraff är motiverat, är chockerande. Resultatet visar att diskussionen och opinionsbildningen mot dödsstraffet måste bedrivas också inom Sverige. En stabil folkmajoritet mot dödsstraffet ökar Sveriges möjligheter och tyngd i det internationella arbetet för straffets avskaffande.

Ett sätt att öka sina kunskaper om dödsstraffet och argumenten mot den omänsklighet som användningen av detta oåterkalleliga straff innebär är att läsa medborgarrättskämpen och f.d. riksdagsledamoten Hans Göran Francks nyligen utkomna bok *Det barbariska straffet*. Den är en ovärderlig kunskapskälla för den som vill arbeta för att avskaffa dödsstraffet. Boken kan också ligga till grund för diskussioner inom skolan för att tidigt i ungdomen ingjuta en stabil uppfattning om dödsstraffet. Skolstyrelserna landet över bör intressera sig för denna fråga, och skolministern bör kunna ta initiativ till en väl genomarbetad kampanj mot det barbariska straffet.

Den utrikespolitiska debatten var härmed avslutad.

4 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 5 februari.

5 § Meddelande om plan för kammarens sammanträden

Tredje vice talmannen meddelade att en plan för kammarens sammanträden under tiden den 10 februari–10 juni 1998 delats ut till kammarens ledamöter.

6 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1997/98:72 till försvarsutskottet

Motioner
1997/98:K18–K23 till konstitutionsutskottet
1997/98:K13–K17 till konstitutionsutskottet
1997/98:K24–K26 till konstitutionsutskottet
1997/98:Fi8 till finansutskottet

7 § Anmälan om interpellationer

Prot. 1997/98:65
11 februari

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 11 februari

1997/98:176 av *Mikael Odenberg* (m) till inrikesministern
Boendekostnaderna

1997/98:177 av *Margitta Edgren* (fp) till socialministern
Personalen i vården

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 februari.

8 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 10 februari

1997/98:424 av *Rolf Gunnarsson* (m) till kommunikationsministern
Långfärdstrafiken med buss

den 11 februari

1997/98:425 av *Eva Flyborg* (fp) till försvarsministern
Västkustbanan

1997/98:426 av *Eva Flyborg* (fp) till miljöministern
Västkustbanans tunnel

1997/98:427 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Rätten till blockad

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 februari.

9 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 11 februari

1997/98:365 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksministern
Antibiotika i djurfoder

1997/98:369 av *Isa Halvarsson* (fp) till socialministern
Edbergstiftelsen

1997/98:373 av *Carina Hägg* (s) till jordbruksministern
Barnsängsfeber och användningen av antibakteriella fodertillsatser

**Fel! Okänt
växelargument.**

1997/98:377 av *Eva Goës* (mp) till utrikesministern
Kaunda
1997/98:379 av *Karl-Gösta Svenson* (m) till utbildningsministern
Arbetslösa vuxenstuderande
1997/98:385 av *Inger Davidson* (kd) till utbildningsministern
Reform av studiestödet
1997/98:387 av *Lars Hjertén* (m) till jordbruksministern
EU-bidraget till europeiska tobaksodlare
1997/98:395 av *Bodil Francke Ohlsson* (mp) till miljöministern
Hallandsåsen
1997/98:397 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Garantipensionen
1997/98:399 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till justitieministern
Ekobrottsmyndigheten
1997/98:400 av *Torsten Gavelin* (fp) till näringsministern
Nationalälvarna
1997/98:402 av *Lilian Virgin* (s) till kommunikationsministern
Gotlandstrafiken
1997/98:404 av *Agne Hansson* (c) till näringsministern
Finansieringen av de regionala Leaderprojekten
1997/98:405 av *Inger René* (m) till arbetsmarknadsministern
Resursförstärkning för barnomsorgen
1997/98:406 av *Karl-Erik Persson* (v) till kommunikationsministern
Studentrabatten på resor
1997/98:407 av *Björn Kaaling* (s) till kulturministern
SESAM-projektet
1997/98:408 av *Annika Nordgren* (mp) till statsrådet Leif Pagrotsky
Export av ubåtar
1997/98:409 av *Annika Jonsell* (m) till arbetsmarknadsministern
ALU-konkurrens med privat företagsamhet
1997/98:410 av *Barbro Andersson* (s) till miljöministern
Efterbehandling av förorenad mark
1997/98:411 av *Ulla Löfgren* (m) till kommunikationsministern
Konsekvensen av minskade utsläpp av kvävedioxid
1997/98:412 av *Eva Björne* (m) till finansministern
Handeln med premieobligationer
1997/98:414 av *Annika Nordgren* (mp) till statsministern
Multilateral Agreement on Investment
1997/98:415 av *Elving Andersson* (c) till statsrådet Thomas Östros
Ersättningsregler för skattenämnder
1997/98:417 av *Bodil Francke Ohlsson* (mp) till försvarsministern
Marinens kustövervakning och oljeutsläppen
1997/98:418 av *Inger Davidson* (kd) till statsrådet Ylva Johansson
Fristående förskoleklasser
1997/98:419 av *Fanny Rizell* (kd) till kulturministern
Det statliga stödet till kulturtidskrifter
1997/98:420 av *Håkan Juholt* (s) till kommunikationsministern
Gotlandstrafiken

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 17 februari.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 3 § anf. 6 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 22 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 80 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

*Fel! Okänt
växelargument.*

Innehållsförteckning

1 § Utökning av antalet suppleanter i konstitutionsutskottet	1
2 § Val av extra suppleant i konstitutionsutskottet.....	1
3 § Utrikespolitisk debatt.....	1
Anf. 1 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	1
Anf. 2 GÖRAN LENNMARKER (m)	8
Anf. 3 HELENA NILSSON (c).....	13
Anf. 4 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	16
Anf. 5 EVA ZETTERBERG (v)	19
Anf. 6 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	23
Anf. 7 INGRID NÄSLUND (kd)	27
Anf. 8 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	30
Anf. 9 GÖRAN LENNMARKER (m)	32
Anf. 10 HELENA NILSSON (c).....	34
Anf. 11 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	35
Anf. 12 EVA ZETTERBERG (v)	36
Anf. 13 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	38
Anf. 14 INGRID NÄSLUND (kd)	39
Anf. 15 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	41
Anf. 16 GÖRAN LENNMARKER (m)	42
Anf. 17 HELENA NILSSON (c).....	42
Anf. 18 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	43
Anf. 19 EVA ZETTERBERG (v)	43
Anf. 20 BODIL FRANCKE OHLSSON (mp)	44
Anf. 21 INGRID NÄSLUND (kd)	44
Anf. 22 INGER KOCH (m).....	45
Anf. 23 INGBRITT IRHAMMAR (c)	46
Anf. 24 INGER KOCH (m) replik	49
Anf. 25 INGBRITT IRHAMMAR (c) replik	49
Anf. 26 INGER KOCH (m) replik	49
Anf. 27 LENNART ROHDIN (fp).....	49
Anf. 28 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik	52
Anf. 29 LENNART ROHDIN (fp) replik	52
Anf. 30 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik	52
Anf. 31 LENNART ROHDIN (fp) replik	53
Anf. 32 EVA GOËS (mp)	53
Anf. 33 VIOLA FURUBJELKE (s)	55
Anf. 34 EVA GOËS (mp) replik	58
Anf. 35 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	58
Anf. 36 EVA GOËS (mp) replik	58
Anf. 37 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	59
Anf. 38 BENGT HURTIG (v) replik	59
Anf. 39 ANDRE VICE TALMANNEN.....	59
Anf. 40 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	59
Anf. 41 BENGT HURTIG (v) replik	59

Anf. 42	VIOLA FURUBJELKE (s) replik	60	Prot. 1997/98:65
Anf. 43	INGRID NÄSLUND (kd) replik	60	11 februari
Anf. 44	VIOLA FURUBJELKE (s) replik	60	
Anf. 45	INGRID NÄSLUND (kd) replik	60	
Anf. 46	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	60	
Anf. 47	VIOLA FURUBJELKE (s) replik	61	
Anf. 48	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	61	
Anf. 49	VIOLA FURUBJELKE (s) replik	61	
Anf. 50	INGER KOCH (m) replik	62	
Anf. 51	VIOLA FURUBJELKE (s) replik	62	
Anf. 52	INGER KOCH (m) replik	62	
Anf. 53	BERTIL PERSSON (m)	62	
Anf. 54	EVA GOËS (mp) replik	64	
Anf. 55	BERTIL PERSSON (m) replik	65	
Anf. 56	EVA GOËS (mp) replik	65	
Anf. 57	BERTIL PERSSON (m) replik	65	
Anf. 58	URBAN AHLIN (s) replik	65	
Anf. 59	BERTIL PERSSON (m) replik	65	
Anf. 60	URBAN AHLIN (s) replik	66	
Anf. 61	BERTIL PERSSON (m) replik	66	
Anf. 62	MARIANNE ANDERSSON (c)	66	
Anf. 63	CARINA HÄGG (s) replik	68	
Anf. 64	MARIANNE ANDERSSON (c) replik	68	
Anf. 65	BENGT HURTIG (v)	68	
Anf. 66	CARINA HÄGG (s)	70	
Anf. 67	LARS HJERTÉN (m)	72	
Anf. 68	BIRGITTA HAMBRAEUS (c)	75	
Anf. 69	MAGNUS JOHANSSON (s) replik	76	
Anf. 70	BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik	76	
Anf. 71	ANDRE VICE TALMANNEN	77	
Anf. 72	BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik	77	
Anf. 73	MAGNUS JOHANSSON (s) replik	77	
Anf. 74	BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik	77	
Anf. 75	ANNIKA NORDGREN (mp)	77	
Anf. 76	URBAN AHLIN (s) replik	79	
Anf. 77	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	80	
Anf. 78	URBAN AHLIN (s) replik	80	
Anf. 79	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	80	
Anf. 80	MAGNUS JOHANSSON (s) replik	81	
Anf. 81	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	81	
Anf. 82	CARINA HÄGG (s) replik	81	
Anf. 83	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	81	
Anf. 84	CARINA HÄGG (s) replik	82	
Anf. 85	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	82	
Anf. 86	ALICE ÅSTRÖM (v)	82	
Anf. 87	URBAN AHLIN (s)	84	
Anf. 88	LENNART ROHDIN (fp) replik	86	
Anf. 89	URBAN AHLIN (s) replik	86	
Anf. 90	AGNETA BRENDT (s)	86	

Anf. 91 BIRGITTA GIDBLOM (s)	87
Anf. 92 LENNART FRIDÉN (m)	89
Anf. 93 Utrikesminister LENA HJELM-WALLÉN (s) re- plik	91
Anf. 94 LENNART FRIDÉN (m) replik	91
Anf. 95 ANDERS JOHNSON (fp)	92
Anf. 96 WIDAR ANDERSSON (s)	93
Anf. 97 AXEL ANDERSSON (s)	95
Anf. 98 ANNIKA NORDGREN (mp) replik	96
Anf. 99 AXEL ANDERSSON (s) replik	96
Anf. 100 ANNIKA NORDGREN (mp) replik	97
Anf. 101 AXEL ANDERSSON (s) replik	97
Anf. 102 BENGT HURTIG (v) replik	97
Anf. 103 AXEL ANDERSSON (s) replik	97
Anf. 104 BENGT HURTIG (v) replik	98
Anf. 105 AXEL ANDERSSON (s) replik	98
Anf. 106 LENA KLEVENÅS (s)	98
Anf. 107 MARGARETA ISRAELSSON (s)	101
Anf. 108 GÖRAN MAGNUSSON (s)	103
4 § Justering av protokoll	104
5 § Meddelande om plan för kammarens sammanträden	104
6 § Hänvisning av ärenden till utskott	104
7 § Anmälan om interpellationer	105
8 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	105
9 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	105
10 § Kammarerna åtskildes kl. 16.02.	107

Elanders Gotab, Stockholm 1998